40 .4 .P

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

ספר

אור לישרים

יאיר דברי המאורות הגדולים, גאוני הדור, חות דעת קדושים, וחכמת חכמים מפארים, עם מאמרים ערוכים בדרך אמונה וברוח משפט,

נגד השטה הציונית.

יראו ישרים וישמחו
וכל עולה קפצה פיה
(תהלים ק"ז).

מאתנו המו"ל
שלמה זלמן לאנדא
יוסף ראבינאוויץ
מקאוונא.

138995

ווארשא
בדפוס ר' מאיר יחיאל האלטער ושותפו, נאלעווקי 7.
שנת תר"ם לפ"ק

Оръ Лайшоримъ

т. е.

Освѣщеніе Сіонистской идеи.

Соч. Ш. З. ЛАНДАУ и І. РАБИНОВИЧА,
изъ Ковны.

ВАРШАВА. 1900.
Типографія М. И. Гальтера и Комп., Налевки № 7.

Дозволено Цензурою
Варшава, 21 Января 1900 г.

אור לישרים

תכן הענינים.

א. ראש דבר.

ב. כבוד מקלון.

ג. על ציון ועל מקראיה.

ד. עקבא דמשיחא.

ה. מכתב גלוי.

ו. דעת קדושים: יכלכל מכתבי אדמו"ר הגאונים הגדולים, זקני הדור, ראשי גולת אריאל ציס"ע שליט"א, הכתובים ביד קדשם ובחתימת ידם ממש.

ז. המספרים והסופרים — מאת הרב החכם אלעזר אטלס.

ח. השקפה.

ט. כלוק הדעת מאת ישראל דוב פרומקין מירושלים — והוספה מאת שלומי אמוני ישראל מדווינסק.

א.

ראש דבר.

כאשר התחילה התנועה הציונית לפסוע על ראשי עם קדש, ולצורך נפשות, פעם באונס ע"י אמצעים ידועים, ופעם ברצון התמימים המתפתים בערמה הארסית הנמתקת בפיהם ובעטם של הציונים, עד אשר עלתה בידיהם של הציונים לכבוש בכמה קהלות קדושות את בתי הכנסיות ובתי המדרשות, לדרוש בהם בשם הציוניות דרשות של דופי הידועות ומפורסמות; כן הדביקו על פתחי בתי הכנסת והמדרש את המודעה הנדפסה מאת הועד הציוני, אשר תוכנה הם הדברים האלה בזה הלשון: „ליעבע ברידער אונד שוועסטער! דער לאנגער 2-טויזינדיאָהריגער גלות רופט צוא אונז אונד זאגט „אם אין אני לי מי לי" אויב מיר וועלען אונז אליין ניט העלפען, ווערשזע וועט פיר אונז זארגען?" דברים כאלה מכחישים בפומבי את תקותנו בגואלנו מעולם ה', כאשר כן התחילו להכנים בכח דרשותיהם בלבב השומעים את כל רעיוני רוח החפש מאמונה ודת הממלאים את כל חללה של „הספרות החדשה" (בנגוד אל הספרות הקדושה המסורה מאבותינו ורבותינו המלאה מוסר ויראת שמים ומדות טובות) ודרשותיהם אלו מתובלות בליצנות דמשבא טובא ומבדחת דעתם של ההמון, והדרשות המסירות את לב ישראל מתורת ה' ואמונתו נדרשות במקומות המקודשים לתורה ולתפלה בצבור אצל ארון הקדש —

אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו פה קאוונא, וכן בהרבה מקומות בידוע, ובעלי בתים נכבדים ויקרים אשר נגעה יראת ה' בלבם, התיעצו איך ומה לעשות לשמירת האמונה והדת, ועמהן המוסר והמדות והסגולות היקרות, המסורות ומקובלות בידינו מאבותינו ורבותינו הקדושים עה"ש, לבל תאבדנה בשטף הציוניות, אשר ראשי מחזיקיה ומנהליה מתאמצים להחליף ולהמיר את מצות תוה"ק המעשיות, במצות חדשות ששמותיהן עלו מאשכנז וצרפת, לאמר לא אלו המצות הדתיות מטהרין את ישראל, אלא אלו החדשות שנותנות חיים שיש בהם כל מה שישאלו הלב והעינים, ורק המחזיק בהן נקרא יהודי

נאמן ומתוקן ומקובל לרוח הציוניות, הוא ולא אחר, כפי הדוגמאות המעטות אשר הבאנו בזה במאמרנו „על ציון ועל מקראיה" שהן טפות אחדות ממבול הדעות הרעות שהציפה עלינו הספרות הציונית החדשה, והעתונים שהתחברו להם עד לגועל נפש, כי להביא שפעת דבריהם ולהשיב עליהם, הנחנו לסופרים מומחים ובקיאים במקצוע הזה, אשר ת"ל לא אלמן ישראל מיראי ה' אנשי אמנה והמה חכמים מחכמים לענות בדברים שאמרו ענה, והם עוסקים בעריכת ספרים, שיהיו כתובים לדורות ככל המון הספרים היקרים שנתחברו בכל ימי גלותנו נגד משיחי השקר וכל מפיצי דעות כוזבות, ועליהם רמזנו בכמה מקומות מספרנו זה, שיתבארו עוד הדברים במקום אחר. ואולם אנחנו המו"ל הח"מ, אין עסקינו לא עם הספרות ולא עם הסופרים, כי אנשים סוחרים היו עבדיכם מנעורינו, וגם היום לא יכירנו מקומנו בקהל המחברים.

וכאשר נדברנו ונסכנו עצה, עלה בהסכם יקירי הבע"כ, ובהסכמת יחידי סגולה ממקומות שונים עפ"י מכתבים, לפנות בדבר הזה אל זקני גדולי דורנו, גאוני התורה, לשמוע מהם דעת תורה ודעת נוטה. בראשונה פנינו במכתבנו אל גדולי גאוני עמנו הזקנים המפורסמים באהבת אדם בכלל ובאהבת עמם בפרט במסירת נפשם, ולעוד גדולי הדור גם אוהבי עמם, אשר רובם הם ממכרינו, הבענו לפניהם אנחות שלומי אמוני ישראל, כפי המכתב הנדפס בזה, הנשלח להגאב"ד דלאדז שליט"א ואשר ממנו שלחנו העתקות לכמה גדולי ישראל, ולהרבה מהם שלחנו גם מכתבים מיוחדים מסגנונים שונים, פעם בארוכה, פעם בקצרה, אשר תוכן כלם היה כתכונת המכתב הראשון הנשלח להגאב"ד דלאדז שליט"א *), ולמותר להוציא אור את המון מכתבינו שכתבנו בסגנונים שונים, כי הלא אין חפצנו בהתגלות לבנו רק לזכות את הרבים בהתועלת אשר תצא, ואין אנחנו ספונים וחשובים בעינינו להכריע את הכף בדברינו אנחנו, ורק לגלות ולפרסם דעת גאונינו וקדושינו שהיא גם דעת תוה"ק, כל ישענו וחפצנו. וע"כ הננו מוציאים לאור רק את מכתבנו הראשון ששלחנוהו ללאדז, וממנו ימצאו הקוראים הישרים מובן נכון ומושג נאמן בתשובתם של הגאונים הגדולים הצדיקים, אשר נתכבדנו בתשובתם וגלוי דעתם ורצונם והסכמתם לפרסם דבריהם לזכות את הרבים.

ועל פי רצון הגאונים הגדולים הננו מוסיפים בספרנו זה, את ההתפלה הנדפסה בשם „השקפה" וגם אנחת שלומי אמוני ישראל מדווינסק אשר כנו אותה בשם „סלוק הדעת", וקונטרס נפלא ומצוין מאת הרב החכם וסופר מפואר בתורתו וחכמתו מו"ה אלעזר אטלס נ"י. וכל המכתבים אשר יופיעו

*) המובא להלן.

עוד עלינו מגדולי ישראל אשר יכבדונו בתשובותיהם, נקוה כי יראו אור בספר שני אשר יוציאו עוד אי"ה יחידי סגולה מפה או מקהלה אחרת.

והנה זאת צריכים אנחנו להודיע, כי על מכתבנו זה הנדפס, היו חתומים רבים מיחידי הסגולה פה, ורק אנחנו ח"מ המו"ל שמנו לנו לקו, להדפיס רק את שמות החתומים אשר אתנו במעמדנו היום. כי הראש שבחבורה והראשון מהחותמים היה הרה"ג הצדיק המפורסם, בנן של קדושים מוהר"ר אלי' מערקיל זצ"ל, אשר שבק חיים לן ולרבנן ולכל ישראל, לזכר עולם יהיה צדיק זה אשר בביתו נדברו יראי ה', והוא בצדקתו, כמו שהיה תמיד הראש והראשון בגבאי צדקה וחסד ובת"ת דרבים, כן היה המעורר הראשון בענין הזה, והמתחיל במצוה נקראת על שמו. כן יבדלו לחיים איזה מהחתומים שאינם נמצאים עמנו פה, ויודעים אנחנו כי לא ישאו עלינו תרעומה על אשר לא פרסמנו את שמותיהם בזה, אחרי אשר לא בשביל כבוד רק לזכות את הרבים היתה כונתם הטובה. והנה רבים ושלמים משלומי אמוני ישראל פה ומשארי קהלות מלאו את ידנו להוציא לאור את הספר הזה הנקרא בשם „אור לישרים", לאמר, כי לא לשמים אור לחשך וחשך לאור יאירו דברינו, ולא ללמד תועים בינה, כי לא למחשיכי אור האמת נדבר, כי אם לישרים בלבותם והתמימים באמונתם, הנתעים או העלולים להתעות, אלידם יאירו דברינו היוצאים לאור לזכות את הרבים בדעת קדושים בינה אשר במכתביהם אלינו, וצדיקים ילכו בם הלוך ואור בדרך האמת והאמונה, והגנו שלוחי שלומי אמוני ישראל פה וממקומות רבים קרובים ורחוקים, שלוחי דרבנן, ותקותנו כי ע"י דברי אמת ואמונה אלה יזרח אור לישרים, קוי ה' המחכים לבנין אריאל ע"י צדיק ונושע בה' גואל ישראל.

המוציאים לאור

שלמה זלמן לאנדא.
יוסף ראבינאוויטץ.

יום ג' כ"ג שבט תר"ס קאוונא.

האדרעססא אלינו:

Зельману Ландау, Ковно.
Salomon Landau, Kowno (Russ.)

או:

Іосифу Рабиновичу, Ковно.
Josef Rabinowitz, Kowno (Russl.)

ב.
כבוד מקלון.

גוי נתתי למכים ולחיי למרטים
פני לא הסתרתי מכלמת ורק.
ואדני אלהים יעזר לי על כן לא
נכלמתי וגו'. (ישעיה נ"ח).

בטרם נדבר דברינו בעצם הענין, מתכבדים אנחנו לתת בזה תודה גלויה למחרפינו ומגדפינו במאמריהם הראוים למי שאמרום, ונאים לנקיי הדעה והדבור כמוהם.

כבר מוסכם ומפורסם אצל שלומי אמוני ישראל, המכירים ויודעים את הסופרים והספרות החדשים, כי האנשים אשר תהלתם מלאה בעתונים העבריים, צריכים בדיקה. ולהפך, האנשים המתוחים על „עמוד הקלון" בעתונים, בגלל מעשיהם ומחשבותיהם, הם המכבדים באמת, ובכן כל אשר ירבו לחרף ולגדף ולטפל שקרים באנשים, כן ירבו כבוד למחרפיהם ומגדפיהם. הנה כי כן, מבלי בקש כבוד על ידיהם רדף הכבוד אחרינו וישיגנו בחרופיהם וגדופיהם.

אנחנו לא כבוד ולא בצע כל ישענו וחפצנו, כי אם לאחד את האנחות והגניחות היוצאות מכאב לבבות כל יראי ה' תופשי התורה ונוצרי בריתה, הכואבים והנחלים על תעתועי משיח השקר החדש, והמשונה בצביונו מכל המשיחים המדיחים שהיו לפניו, המתודע בשם „ציוניות". תתאחדנה האנחות, והיו לקול קורע כל לב השומע נערת חכמי התורה והיראה מעודו, ושמעו התמימים וידעו להזהר מהלכד ברשת זו טמנו הציונים לרגלם.

בקרבנו אל מלאכת ה' הזאת, ראינו מראש את עב הענן הכבד העולה להציף עלינו מבול חרפות וגדופים, שקרים מגונים, וכנוים בזוים, אשר רק בהם רב כחם, למלאות חסרון דברי טעם ושכל טוב אשר יחסרו להם. בגדופים ובהתולים ידם רב להם ועטם אתם להכות נדיבים על יושר דברי אמת ואמונה אשר ישמיעו בקהל ה'.

סמוכים ובטוחים הם במאספי הלעג והבוז שהם שופכים על דוברי אמת ואמונה, כי ישישו בשמחה לאספם אל תוך עתוניהם, כי בהם שמן חלקם, תחת אשר אנשי הצורה, הנפגעים מהחרופים, בוז יבוז בלבם את המגדפים, ויקיימו בהם מצות המלך חזקיהו: „לא תענוהו" ודברי החכם מב"א: „אל תען", ומהם אפוא לא ימלאו המאספים את החסרון בעתוניהם.

אכן זאת היא פעולת הספרות החדשה, הבת הקמה באמה — היהדות הצנועה והחסודה, בת המרדות אשר הציוניות מדברת בה, להביא תחיה לאומית בהאומה המאובנת והחנוטה, לפי דברי הציונים, תחת תורת החיים אשר יאמרו להשכיח ולהסיח מלבה. ספרות אשר הסבינה לאחז בדרך אשר הלך בה בעל השחר, רבן של הלאומיים, אשר הציונים יעשו לו אזברה מדי שנה בשנה בשבת נחמו — דרך אשר הלך בה לטהר טמאים ולטמא טהורים, לאמר על דוד מלך ישראל כי: לא הבין אל רוח התורה ויחשוב בלבו כי אך בזכח ובמנחה יבחר ה' (השחר ש"ג צד 438), על המלך שלמה יאמר כי: הוא היה הרע בבני דוד, סר מכל מצות התורה וכו' ויכבד עלו מאד למען מצוא האותו (שם 438) ולהפך יאמר: ירבעם בן נבט איש טהר לב מאם בתועבות שלמה ודרכיו, הוא לא בחר באלילי העמים כי אם באלהי ישראל ועל כן קרא לעגלים אלה אלהיך ישראל (שם 440). על התנא הקדוש רבי עקיבא יאמר כי התקנא באלישע אחר, היה לומר זקן ודעתו מבולבלת כדיו שכתובה על ניר מחוק, וכן הוא הולך ומגדף את ר' עקיבא ומהלל בתשבחות את אלישע אחר (שם ש"ג 648). וכן הוא פוער פיו על הרמב"ם, על הרמ"א (שם שנה ו' 290), על רבנו ר"י קארו (שם 295); על הפוסקים יאמר: הם קברו חיים את ישראל בעפר הדינים (שם שנה ו' 579), את הארי ור"ח וויטאל יקרא בשמות הארי המת והכלב החי ויתר גוריו פריצי חיות (שם ש"ו 197). את הגאונים החסידים, הבעש"ט, הרב ממעזריטש והרב ר"ז מלאדי יכנה משוגעים אנשי מרמה (שם ש"ו 100).

כן מופר הועד לישוב ב"י בפלשתינא ובסוריא, מל"ל, יבנה את המלך החסיד אשר הכתוב (מלכים ב' כ"ג) מעיד עליו: וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמהו, אותו יבנה בהשחר תרמ"א בשם „המלך הטפש יאשיהו". לא יפלא אפוא אם אלה הגבורים לידות אבנים בקדושי ישראל, אינם גבורים לכבוש את יצרם, מהשליך אבני אפל ולשפוך בוז על כל מי שמפסיקם בדרך החפש אשר הם הולכים בה להוליך שולל את הנוחים להתפתות מהם. ועל מי מתופשי התורה ומחזיקיה בעתים האלה לא השליכו שקוצים, ולא שפכו מרדתם בקנאתם לחפשיותם? האמנם לא יוכלו כבדנו גם אנו, בכנותם אותנו „זייפנים" „חיות רעות" „כותבי פלסתר" „לשכה השחורה" ועוד גדופים וגאצות כאלה הראוים לאנשים בני תרבות מנומסים כמוהם? חלילה לנו לקפח שכר שיחותיהם הנאות, ותודתנו נתונה להם, על אשר שמו חלקנו עם גדולי התורה והיראה אשר תמיד כל הימים שמם מנאץ מכבוד בעלי „הלשכה הלבנה" בחרפם אותנו עד עתה, ועל הכבוד העתיד לבוא לנו מאתם, בדרכנו אשר אנחנו

הולכים בה לבטח כעשוים לבלי חת מגדופותם, אשר יגדפו אותנו בלי ספק, אף כי דבר אין לנו עמהם, ולא נבקש מהם את הכבוד הזה המתגלגל ובא עלינו בהכרח מידיהם.

האמת נגיד ולא נכחד, כי לא רק על הכבוד אשר יכבדונו בגדופיהם נתענג, כי אמנם מאושרים אנחנו לקבל בדרכנו זה גם יסורים, במאמרם ז"ל (מדרש פ' מקץ צ"ב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגו' א"ר אלכסנדרי אין לך אדם בלא יסורים אשריו לאדם שיסוריו באים עליו מן התורה שנאמר ומתורתך הלמדנו", ועל כן, אלו גם היו התוליהם וגדופיהם לבשת וגם לחרפה, ולעג השאננים השמחים על היותנו ללעג ולבוז היה לנו לצער, לא נמנענו ללכת בדרכנו ולא נסוג אחור לבנו, כי הלא שלש פעמים ביום אנחנו מתפללים: ולמקללי נפשי תדם כו' ובמצותיך תרדוף נפשי, ועל אחת כמה וכמה שהתוליהם וחרופיהם הם לנו לכבוד, ולאשר נחשוב לנו, כי ממנו יכירו וידעו רבים וכן שלמים מיראי ה', כי כבוד לאיש ירא ה', להמתח על עמוד הקלון המצב בעתונם לשומרי דרך אבותינו. יכירו וידעו כל המנצחים על מלאכת ה', כל עובדי עבודת הקדש בבתי ישיבה לת"ת דרבים ובבתי ת"ת לבני עניים, וכל העוסקים במצות ובצרכי צבור באמונה, אשר כפחד אבותינו לפנים בימי הבינים מדבת שוטנינו החיצונים, יפחדו היום ההולכים בתורת ה' בדרך אמונה מחרפות מחרפינו הפנימים בשערי העתון העברי — ילמדו אל דרכנו, וישכילו וידעו כי לא חרפה וקלון ישבעו בעמוד הקלון אשר בעתונים כי אם כבוד ויקר.

יכירו וידעו כל המחבאים קולם קול יעקב, מהשמיע אמת ואמונה בקהל ישראל, מפחד הידים ידי הכתבנים, המתחרים להשחיר פני דוברי אמת בכנותם אותם בשם „בעלי לשכה השחורה" ומעמידים אותם אל עמוד הקלון בעתון העברי הנותן חתיתו על כל אדם של צורה בדרך הזה.

יכירו וידעו כי אין כחם של אלו המנאצים אלא בנאצותיהם וליצנותם, וכל אשר ירבו לכסות קרון על שנואי נפשם, כן ירבו להעטות עליהם מעטה תהלה, הגאה לישרים.

יכירו וידעו כל הבובשים את דעותיהם מפחד הציונים, כי האספות הבזליות אינן אספות סנהדרין בלשכת הגזית, וכל הממרה את פיהן איננו זקן ממרא. הנאספים והנאספות אל הקונגרסים שם, אינם עוד באי כח העם, לא מרובו ולא ממקצתו. ובכל ההוד וההדר האירופיים אשר שוו על הפרלמנט שלהם, גם כי נתנו לו לוית חן בנשים כבודות, אשר לא נלוו עדין אל הגברים בכל פרלמנט אשר למתוקני העמים, ובכל קריאות ההידד ומחיאת הכפים המלאכותיות שהיו ערוכות ומזומנות מתחלה בהשתדלות ידועה, אשר לא זכה

במדה כזאת כל תיאמרון בעולם, עוד רשאי כל אדם מישראל להרהר וגם לדבר על התכונה הרבה ההיא לאמר: כי לא זו דרך ישראל ולא ממנה הבוא תשועה לישראל.

כן ישכילו כל בעלי הרגש להביט בהתרוממות נפש על כל הקוראים השאננים המתענגים לראותם מצגים בעתון אל עמוד הקלון. יראו דרכינו ויחכמו לבוז להם כמונו.

אם קלי דעת ושפלי נפש, יחשבו את התהלה וההפארת לאיש בעתונים לכבוד, ואת חרופי מחרפיו בהם לבזיון, אשריהם וטוב להם לקלי הדעת לחשות, לבלתי פתוח פה למחרף ומגדף להתם לגדופים, טוב להם לקלי הדעת, להתכבד בסתר או בגלוי בקלון המדומה של הנחשבים לנעלבים בעיניהם, המביטים עליהם בשאט נפש.

המשגים והמחדשים כל חדש האסור מן התורה, אשר המשפט הוא כי ידם על התחתונה, והם המעטים, עושים את רשות הרבים כרשות היחיד להם, ובונים במות לעצמם, לדעותיהם ולהשקפותיהם, בראש דרך הרבים שכבשוה, רק מפני שאין מוחה ומעכב בם, והם מטמאים את הטהרות, ומביאים את קדשי ישראל לידי פגול ונותר. ואלה שעיניהם בראשם לראות את הנולד, מחבקים את ידיהם, מגהקים ומפהקים, ושומרים פתחי פיהם בעת לדבר. יש אשר ייאשו את לבם, יהסו את המון מעיהם באיזה מאמרים כמו „גדול השלום ושנאוי המחלוקת", שיסתפקו למצא בהם שמיני שבשמינית של היתר, לבלום פיהם ולקפוץ את ידיהם מן התוכחה והמחאה. האמנם גם כי הגע יד בממונם ומה גם אל עצמם ואל בשרם, יבקשו להם היתרים במאמרים לסבלנות?... לאלה המשגים והמחדשים לא ישאלו: „מי שמכם לבונים בית ישראל בצורת בית חדש?" וכי יתעוררו בעלי נפש אנשי רגש, להזהיר את העם ולפקוח את עיניו על המשגים והמחדשים האלה, והצדיקו על בעלי הרגש את הדין שהעתונים דנים אותם, לאמר: „מי שם אותם לעורכי דין ומליצים של הרבנו של עולם? אשמם בראשם!". האם לא על כן הפוג תורה ואבדה האמונה? הכי לא יתנו הסבלנים השאננים כח ביד המחדשים להכות את בית ישראל לרסיסים?

זאת הדעה היוצאת מאת המחשים בעת לדבר, היא היתה בעמנו, היא בכל קדשי ישראל! על הסבלנים המתכבדים בשתיקתם, יביטו בעלי הרגש במנוד ראש, כעל מוגי לב קטני הנפש, שלא איכפת להו גם בראותם האמת גרמסת, האמונה נדרסת, וכל קשט ודת ממתים בנשיקה של חבה ארסית, ועוד יגילו ברעדה פנימית, בקראם מעל העתון את החרופים והגדופים אשר יחרפו ויגדפו בהם את בעלי הרגש.

הננו מתכבדים לתת תודה גם לכל אלה המתחכמים המתחכמים להנאתם בגופם של מגדפינו ולכל הניהגים מזיום של הגדופים. בטוחים יהיו מחרפינו, וכל המתענגים על עלבוננו המדומה, כי אנחנו לא נשיב חורפינו דבר, לא נפסיקם בדרכם אשר הם הולכים למלא פנינו קלון לפי דעתם, ולא נבקש מאיש כי יריב ריבנו, אנן בדידן ואינהו בדידהו.

נכונים אנחנו להתענג עוד בשחוק שעשועים על חכמת התכסים הנפלאה אשר יראונו בהתגלות לבם, ובכל האלות והנאצות, הכנוים הנאים, והשקרים הנפלאים, אשר עדן לא שמעתן אזן בשער הדנים; ולהשביע רצון גם להשמחים על עלבוננו המדומה, אשר לא יסתפקו לראות את שמותינו רק מרומזים, הננו מודיעים את שמותנו מפרשים ברבים. רב לנו רב, לראות כי לא שוא עמלנו, מתוך הסערה הסוערת להפיצנו אי לבהלנו. רב לנו הענג, להביט במנוד ראש ובשחוק שאנן, על אלה המבקשים תקונים בדת ישראל, המהירים להתיר אסורים, המטיפים לכנסיות של בחורים ובתולות, הבונים חיץ במדינת יהודים מאשרת ומקוימת מאת השולטאן וכל הממשלות האדירות, אשר להם הכסף והזהב, להם הדעה והדבור באספות, להם העתונים פתוחים, ולמי כל חמדת ישראל אם לא להם? והם רואים עצמם מוכרחים להתחפש בחלוקא דרבנן, ולסבב על פתחי רבנים שנואים להם, לבקש מהם הסכמות על מצות ישוב ארץ ישראל!

השמעתם מימיכם הסכמות רבנים על מצוה דאורייתא או אפילו דרבנן? ומי הם המסבבים לאסוף הסכמות רבנים, לא בטלנים חובשי ביהמ"ד, כי אם הכמי מדינה של יהודים הבונים את בית ישראל ברוח לאומי ועל יסודי תורת הלאומיות אשר לא לישראל הם! עוד יותר שחקנו בראותנו בהמליץ תר"ס 267 לאחד הסופרים, המתאמץ להתמם עם תמימים, וקמחא טחינא טחין, בהעלותו את המאמרים הידועים כבר לכל, מספר דרישת ציון להגרצה"ק ז"ל ומספרי ר' נתן הידוע, ובתמימות יתרה מביא לנו המאמר מפרוש על שה"ש להרמב"ן, אף כי מסופקים אנחנו מאד אם בתמימות יחשוב כי הפרוש לשה"ש הזה הוא באמת להרמב"ן ז"ל, למרות הידיעה המפורסמת שספק גדול אם הוא מהרמב"ן. מביא לנו גם את הירושלמי מע"ש פ"ה הידוע, ובתמימותו היתרה לא יכלא מאתנו גם את דעת הזוה"ק, וכן יתגדר גם בדעת הרמב"ם בעקר המשיח, הכל בתמימות יתרה. וגם לא ימנע טוב מההולכים בתמים, להביא בתמימותו גם את דברי הרד"ק אלה: שיסבב ה' גאולת ישראל ע"י מלכי הגוים שיעיר את רוחם לשלחם.

פליאה דעת מאתנו על מה זה הרגיז את המאמרים הידועים האלה, להעלותם אלינו, בזמן אשר אין מגיד אף אין משמיע אפילו ברמז קל,

מהתעוררות איזה מלך ממלכי הארצות לתת לנו ניר על אדמת אבותינו? ולהפך, בעת אשר המתגדרים במאמרים כאלה והתולים עצמם בהרבנים שבקשו ומצאו המאמרים האלה להוכיח כי עלינו להתחיל במצות ישוב ארץ ישראל, הם הם אשר הביאו עלינו בתהלוכותיהם את גזרת נעילת שערי ארץ ישראל לפני בני ישראל? ומה למאמרים הצדיקים האלה, שהתגדרו בהם הרצה"ק וחבריו ז"ל כדי לזרזנו למצות ישוב א"י וקיום המצות התלויות בה, לזכות על ידן לאתחלתא דגאולה, מה להמאמרים ההם ולנידון דידן, אשר הגנו עסוקים להוכיח כי הציוניות הקרימה להביא את העתיד לבוא שמצות בטלות בו, לארץ ישראל דוקא, ומאשרת ומקימת את בית הספר ביפו לעקור בו תורה מציון ודת מישראל?! כפי הנראה, לא הביא המתמם עם המימים הזה את כל המאמרים, אלא בשביל כח הכובד אשר דמה להמציא במאמר רבנו הרמב"ם ז"ל לאחד מתלמידיו, כי במאמר הזה נמצאה סמיות עינים מגונה מאד, וגלוי פנים בדבריו, אשר מצא אותם ערוכים ושמורים לפניו בספר יוסף חן להר"ן הנ"ל, כי מבלי הביא את גוף הענין שהרמב"ם מדבר ממנו, תפש בסוף דבריו אלה וז"ל „אבל אלה שמפתין עצמם ואומרים שיעמדו במקומם עד שיבא מלך המשיח למדינות המערב ואז יהיו יוצאין והולכין לירושלים, עוברין הם ומחטיאין זולתן וכו'" עכ"ל.

הקוראים שלא ראו את דברי הרמב"ם אלה במקורם מתחלתם, הלא יאמינו בקראם את הדברים המובאים האלה, כי רבנו מדבר במאמרו זה מארץ ישראל ומחיוב הישיבה בה גם בזמן הזה ומאסור ישיבה בחו"ל, ועמדו משתאים ומשתוממים מחרישים לדעת, איך גזר רבנו גזרה שאין כל בני הגולה יכולים לעמוד בה? ומדוע הניח את ידו מלהביא את החלטתו זאת בספרו יד החזקה? ואיך לא קים בעצמו את דבריו אלה וקבע ישיבתו במצרים?

ועל כן ישימו נא הקוראים המשתוממים את עיניהם ולבם לדברי הרמב"ם האלה מראשיתם אמצעיתם וסופם, ויראו כי גם בדברים המעטים שהביאום לסמא את העינים פסחו על מלות אחדות שאינן רצויות להם, והשתוממו על גנבת הדעת וסמיות העינים המורגשות בתמימותם היתרה של סופרים כאלה.

ואלה הם דברי הרמב"ם במאמר קדוש השם, וז"ל: „והמין הרביעי מענין זה השמד בין השמדות ומה שראוי לאדם שיעשה בו כו' ואולם זה השמד לא יתחייבו עשיית מעשה זולת הדבור בלבד ואם ירצה אדם לקיים תרי"ג מצות בסתר יקיים וכו', אבל לא יעמוד במלכות אותו המלך אלא ישב בביתו כו' וצריך כי שעבר עליו זה השמד להתנהג כאלה הענינים שאני מציע שישים בין עיניו לעשות ולקיים מן המצות מה שהוא יכול, ואם אירע

לו שעבר הרבה או שחלל שבת לא יטלטל מה שאינו מותר לטלטלו ולא יאמר מה שעברתי עליו יותר גדול מזה שאני נזהר ממנו אלא יזהר מכל מה שהוא יכול. והדע שצריך האדם לידע עיקר מעיקרי הדת, והוא שירבעם בן נבט והדומין לו נפרעין ממנו על עשית העגלים ועל בטול עירובי תבשילין והדומה לו, שלא יאמר אדם קים ליה בדרבה מיניה, לא יאמר זה אלא בריני אדם בעולם הזה, אבל השם יתברך נפרע מבני אדם על החמורות ועל הקלות ונותן שכר על כל דבר שעושין כו'. והעצה שאני יועץ לנפשי והדעת שאני רוצה בה לי ולאהובי ולכל מבקש ממני עצה, שיצא מאלה המקומות וילך למקום שהוא יכול להעמיד דתו ולקים תורתו בלא אונס ולא יפחד ויעזוב ביתו ובניו וכל אשר לו, כי דת ה' שהנחיל אותנו גדולה וחיובה קודם לכל המקרים הבזוים בעיני המשכילים שהם אינם עומדים ויראת ה' היא שעומדת. ולא עוד אלא אפילו היו שתי מדינות מישראל, אחת מהם יותר טובה במעשיהם ובמנהגותיהם ויותר מדקדקת ונכנעים למצות מן האחרת, שחיב ירא ה' לצאת מאותה שמעשיה אינם כל כך נבונים לאותה מדינה טובה. וכבר הזהירונו רז"ל אל ידור אדם במדינה שאין בה עשרה חסידים כו' וכל זה כשיהיו שני מדינות ישראל, אבל אם היה המקום מן א"י, ישראל העומד שם על אחת כמה וכמה שהוא חיב לצאת מאותו מקום וללכת למקום טוב כו' עד שינצל מן המקום הרע שאיננו יכול להעמיד דתו כראוי, וכבר פירש על ידי הנביאים שכל הדר בין הכופרים שהוא כמותם כו' וכן חייבו החסידים ויראי השם שימאסו הרע ועושיו וכן אמר דוד ע"ה (תהלים קל"ט) הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט כו' וכל זה אם לא יכופו אותו הכופרים לעשות מעשיהם, שצריך האדם לצאת מביניהם, אבל בשכופין אותו לעבור על אחת מן המצות אסור לעמוד באותו מקום אלא יצא ויניח כל אשר לו וילך ביום ובלילה עד שימצא מקום שיהא יכול להעמיד דתו והעולם גדול ורחב כו' (ראו כי רבנו אומר בפרוש והעולם גדול ורחב ואיננו מזכיר אפילו ברמז קל את ארץ ישראל שאיננה ענין לכאן כלל, המעתיקים) יגלה למקום ראוי ולא יעמוד בשום פנים במקום השמד, וכל העומד שם הרי הוא עובר ומחלל שם שמים והוא קרוב למזיד (והמתעתע בדברי רבינו ומסמא את העינים וגונב דעת הבריות פתח בדברים אלו, המעתיקים): „אבל אלה שמפתין עצמן ואומרין שיעמדו במקומן עד שיבא המלך המשיח לארץ המערב ואז יהיו יוצאין והולכין לירושלים „איני יודע איך יבטל מהם זה השמד" (את המלות המוסגרות האלה השמיט בעל ספר יוסף חן ופסח עליהן, והסופר המביא דבריו השמיטן גם כן מרוב תמימותו, לבל תפקחנה עיני הקוראים על התעתועים וגלוי פנים לכונה זרה בדברי רבנו, המעתיקים) אלא עוברין הן ומחטיאין זולתן ובכמותן אמר הנביא

ע"ה וירפאו את שבר וגו' כי אין זמן לביאת המשיח עד שתולין בו ואומרים עליו הוא קרוב או רחוק וחיוב המצות אינו תלוי בביאת המשיח אלא אנחנו מחויבים להתעסק בתורה ובמצות כו' אם יזכה ה' לנו או לבני בנינו לראות המשיח הרי זה טוב יותר, ואם לא, לא הפסדנו כלום אלא הרוחנו בעשייתנו מה שאנחנו מחויבין, אבל אם יעמוד אדם במקומות שיראה כי התורה תפסוק כו' והוא אינו יכול להעמיד דהו ויאמר אשאר אני עד שיבא משיח ואצא מזה שאני בו (כלומר מהשמד, גם סוף דבריו אלו לא הביאו, המעתיקים), אין זה כי אם רוע לב ואבוד גדול ובטול הדת והדעת" עכ"ל הרמב"ם ז"ל.

והנה אנחנו אלה פה, המתכבדים בכבוד מקלון, עודנו זוכרים את השתדלות הרבנים הגאונים הרצ"ה קאלישער וחבריו זצ"ל להטות את לבב העם והרבנים בראשם אחרי ישוב ארץ ישראל, למען קיים את המצות התלויות בארץ, שהיו בעיניהם מסוגלות לעשות בהן אתחלתא דגאולת הארץ, על ידי אתערותא דלתתא למען עורר אתערותא דלעילא לשלוח לנו את הגואל. וזוכרים אנחנו גם כן, כי מבלעדי מספר רבנים אשר נער יכתבם, לא הודו להם כל חכמי התורה הגאונים הצדיקים והחסידים בדורם, מפני טעמים ידועים, אשר יהבארו אי"ה במקום אחר, אשר אחד מהטעמים ההם הוא, מפני שראו את הגולד, כי אחרית ישוב ארץ ישראל תהי בידי הבאים אחריהם, באחרית האפוד אשר הציג גדעון. וכן ראינו בנפול דבר ישוב א"י בידי המבקשים תקונים בדת, אשר המירו את המצות התלויות בארץ, ארירי כל חפצי הגרצה"ק וחבריו בהן — ברוח לאומי הזרה לדת ישראל. וכבר עלתה צעקת טובי חו"צ בעצמם על ידי מחברותיהם „אמת מארץ" מאת הרב החכם רי"מ פינס נ"י באזני כל קהלות ישראל, על בית הספר ביפו אשר הוקם להביא על ידו את הַהִתְיַונות לארץ הקדושה, ולהוריש את הדת והיהדות כהמושבות החדשות. רבות ראינו ושמענו עד אשר ילדה חבת ציון החדשה את הציוניות המשחקת לפנינו על במת העת ברוב תעתועיה ובעצמת אגיטאציותיה, והננו שומעים קול ענות גבורה אשר להציונים המגבירים לשונם, על קול ענות חלושה של מתנגדיהם, שהם באמת באומה רוב מנין ורוב בנין, וכמו שמתאונן הסופר המתמם במכתביו על דבר הציוניות בהמליץ תר"ם 266 וז"ל: „מטיפים רבים שלחו בכל ערי ישראל לדרוש בשבח הציוניות, ומלבד המטיפים בשכר הנה פעם בפעם מתגדבים מִקרב טובי הציונים לדרוש בכמה קהלות; חוברות רבות נמכרו ברבבות עכסמפלרים בדברי הרעיון הציוני; בספרות העתונות נוטלת השאלה הזאת חלק בראש, וקול מתנגדיה כמעט נחבא; מכתבים פרטים יפיצו ראשי הציונים לעשרות ולמאות להעיר את החברים די בכל אתר ואתר להפיץ את הציוניות כו' והתוצאות האלו השינו

אחרי שהוציאו מהסכום הזה כ"ח אלף פרנק על מנידים וט"ז אלף פרנק על מכתבים כו'. על הדברים האלה יש להוסיף כי מספרם האמתי של הציונים הוא עוד פחות הרבה ממספר השוקלים וקוני המניות מפני שנתבעו ולא יכלו או לא חפצו להשיב ריקם במלתא זוטרתי כזאת את פני המשתדלים. מספר אגודות הציונים לדברי בעל המכתבים הנ"ל עולה קרוב לאלף, אך המספר הזה הוא על הניר ולא יותר" עכ"ל, וכן נוכח לדעת מפי רבים מהציונים המתקצפים בהודעותידם ממחאות כמה מהרבנים וצעקת רבים מהיראים והחרדים נגד הציוניות, כי האומה כלה עומדת מנגד לה. אלה מביטים עליה כעל רעיון רוח אשר בהבל בא ובאפס יד יהי לרוח, ואלה במסתרים תבכה נפשם ומפחדים להשמיע קול אנחה, פן יהי הד קולם, קול מחרף ומגדף בעתונים. מעטים מאד הם הציונים כפי שיגידו בעצמם, ובכל זאת הם נותנים את לבם כלב העם וכמעט יריחו או ימששו איזה התנגדות באיש לרעיון רוחם, והריעו עליו כעל מערער על דעה מאושרת ומקוימת בגושפנקא של דעת הקהל, ומוסכמת מהאומה כלה בלית מאן דפליג עליה, ונתנוהו ליורד לחיי העם החמרים והמוסרים. הוא אשר דברה התורה בתוכחה לפי דברי הספרי (ויקרא כ"ו) „ורדו בכם שונאיכם, שאיני מעמיד אלא מכם וכו' ונסתם מפני אימה, ואין רודף אתכם מבלי כח", אחרי אשר באמת אין כחם בספרותם יפה אלא בדמיון, ובכל זאת, רוב הרואים את הקולות מעל העתונים, יראו חתת ויירא ויסוגו אחור. כן רבים הם אשר ימאנו להשמיע מחאתם על הציוניות מפני ענוה יתרה. ואולם אחרי כל זאת, הנה נשמעו אנחות רבים מכל פנות עמנו אשר בכל עיר ועיר. רבים הם אשר יבינו כמונו כי אין לאל ידי הכתבנים הציונים כי אם להנחיל כבוד מקלון אשר יכסו על מתנגדיהם, וישכילו וידעו גם כן כמונו לראות את הסכנה הכרוכה בעקב הציוניות לעמנו ותורתנו, והנם משמיעים אנחותיהם איש איש בעירו ובמקומו, וכלום חסר, הלא רק, כפי שאמרנו, לאחד את האנחות והגניחות הרבות, ולקיים בנו את המקרא (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' ונו', לידע להודיע ולהודע כי כל האנשים האלה הבאים על העם בשם הציוניות, אינם אלא מפלגה קטנה צעירה ומצעירה, לפי הודאתם בעצמם, והשתדלותם הכבירה והעצומה, עוד לא עמדה להם להטות אחריהם, לא את לב הרבנים הגאונים הצדיקים, ואת היראים והחרדים, ולא את הרבנים הצדיקים ראשי אלפי החסידים, וגם לא את לבב הגבירים הבנקירים והחכמים המצוינים. ורק מתוך הספרות הקולנית אשר התמכרה להם להיות חצוצרתם, ישמיעו קולם וישאו דַעַם בעַם, כמו הם המה מרכז האומה ודעתם דעת הקהל, ולהם הצדקה ולהם גם המשפט, להריע ולהתנפל על כל

רב אלוף וגאון ועל כל חכם וסופר ההוגה דעות ומשמיען כנגדם, כמו על אויב נאץ את שם עמו ותורתו, העומד על דם האומה ויורד לחייה.

עתה בהתאחדות האנחות, שהן דמות מחאות כנגדם, לקול אחד, ידע כל רב ובעל בעמו, כל חכם ויראו וכל איש רגש, כי דעת הציונים הקולנים היא דעת יחידים, והיא בטלה ומבוטלת לפני דעת הקהל, וספרותם הקולנית איננה גערת חכמי התורה, ולא גערת חכמי מדינה, ורשאי כל איש להביע מחשבותיו גלוי בעם ברעת תורה אשר לכל שלומי אמוני ישראל, בל ייראו חרפת גבורי החרופים, ומגדופותם לא יחת, כי יחתו הכסילים מהמה. ורק בזאת חפצנו, והיא שעלתה בידנו בעזרת ה' מחסנו, כי אחרי אשר זכינו להתעוררות גדולי גאוני דורנו, זקני ת"ח צדיקים וחסידים שכל שמזקינים מוסיפים דעת, ואת דעתם דעת תורה גלו בזה, בהתכבדנו לשאול עצתם וחות דעתם בדבר הזה, והם כתבו לנו את דבריהם הקדושים המוצאים לאור על ידינו, כאשר הננו מוכנים להוציא אי"ה לאור את דברי הרבנים הגאונים והחכמים אשר עוד יופיעו על עצתנו, לפרסם מחאותיהם ברבים, והיה זה שלום על ישראל ועל רבנן ותלמידיהון ועל כל אסירי התקוה לגואל ישראל וקדושו, כי יתן מציון תשועת ישראל על ידי צדיק ונושע בו לבדו.

ג.

על ציון ועל מקראיה.

ששיעים מדומים רבים קמו בתוכנו, אשר אמרו להושיענו בהפיח בנו רוח חיים חדשים, ודעות חדשות כפי המטרה אשר שמו להם, לפי מקומם וזמנם, לשלח בה חץ תשועה להרמיתם, והמיד נתקים בהם מאמר המלך החכם מכל אדם לא יחרוך רמיה צידו. כי תמיד הכיר העם ממעשיהם את נכליהם אשר נכלו לנו, וידע להזהר.

לא כן הדור הזה, דור ההמצאות והתחבולות. הנה התיונות הקדומה אשר שחקה לפנינו בצורת ההשכלה של פרידלענדער וחבריו, פשטה צורתה ותתחפש בדמות צורה ירושלמית, והיא כמתאמצת לבנות הנהרסות ולנטוע הנשמות על אדמת ישראל, לכונן בה מדינת היהודים, וליסד בציון אבן

ישראל ומרכז ליהדות, ברשיון כל מלכי הארצות וממשלת תוגרמה, אשר יתעשתו לנו לתת לנו ניר בארץ אבותינו, אחרי אשר יראו ויוכחו כי אכן עם אנחנו, ורוח לאומי תפעמנו להושיע ידנו לנו במשפט וצדק, והרוח הלאומי תקבצנו יחד לאגודה אחת, יען כי היא לא תפריד בין אחים, וגם בן בלי דת כלל, אם רק בן הוא לעמו וחפץ בחרותו יהודי נאמן הוא.

לפנים בטרם התחדשו המצאות לבקרים, בטרם היו מסלות ברזל, טעללעגראף וטעללעפאן, וכל ההמצאות אשר כמוהן, את כח האדם וזמנו אכל מרחק איזה פרסאות, וכל הנעשה והנשמע במדינה זו, לא נודע במדינה אחרת רק אחרי ימים רבים, אך לא בדברים כהויתם וכצורתם, בכל זאת לו יצאה הזיה מתפלספת כזאת, להתעות אחריה את העם, אז סבוה כתרוה מבקרים עזים, ויפיצו אור על התעתועיה, ובימינו, אשר רחוקים נעשו קרובים, וכל כדור הארץ היה כעיר אחת, הדפוס מפליא לעשות מעשהו במהירות נמרצה, אשר לפי החשבון השכלי ושקול הדעת הישרה, אי אפשר למתעים להתעות בימינו, ובכל זאת הנסיון והמציאות יגידו יאמרו לנו ההפך, כי במדה שהזמן והמקום נכבשו לפני ההמצאות והתחבולות, במדה הזאת תקפו צרכי החיים על האדם, העמל והטרדה רבו ועצמו, וההרגשה נחלשה, עד כי אין בקרת אמתית ואין משפט צדק, והנקל לאוחזי העינים לעשות תעתועיהם יומם לעין השמש ואין מתבונן ואין מרגיש. עד כי הרבה-הרבה מאד המלאכה על אנשי לבב לפקוח עינים ולהעיר את הלבבות על שקר מוחלט המתנכר בצורת אמת ברורה.

עם הספר אנחנו, ולא מצאנו ראינו, לא בספר הספרים התנ"ך, לא במשנה ובתלמוד, והמדרשים והאגדות אשר לרבותינו הקדושים ז"ל את השם „לאומיות" לא כפי שהוא נגזר בעברית מהשם „לאום" ולא בבנוי וברמז בשפת רבותינו חז"ל, אף לא בשפת המעתיקים המובהקים בני אכן תבון ז"ל.

בכל הספרות העשירה והכבירה, הקדושה והטהורה אשר לנו, המלאה לה חכמה ומוסר ומדות טובות, ולא יחסר כל בה מעצת חכמים ודעת קדושים, לכל העניינים הנוגעים לגוף ולנפש, לחיי שעה ודרך ארץ, ולחיי עולם כיראת שמים, כאשר ליחיד כן לצבור — לא מצאנו ראינו כל שקלא וטריא, שאלה ותשובה בענין „מה אנו" אם עם אנחנו או בני דת אחת, כפלפול הזר והמוזר אשר העלה בעל השחר במאמריו „עם עולם" „עת לטעת". כן, לא מצאנו ראינו התחכמות „בהאיך והמתי, ובמה" תצלח לנו לעלות לארץ הקדושה ולבונן בה מדינה ישראלית.

זה קרוב לאלפים שנה אשר נטרדנו מארצנו ומבית חיינו, ולא חדלנו מהיות עם יודעי אלהיו ותורתו, כי הלא על פי בריתו הכרותה לנו היינו לעם,

באשר דבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם א׳ (דברים כ״ז) וביד הנביא ירמיהו (ל״א, ל״ד, ל״ה) הבטיח אותנו כה אמר ה׳ נתן שמש לאור יומם וגו׳ אם ימשו החקים האלה מלפני נאם ה׳ גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים. ירושת ארץ ישראל ושבתנו עליה לבטח, גם דרדקי דבי רב יודעים כי תלויה היא בקיום חקי התורה כמ״ש (דברים ד׳) ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיון ורביתם ובאתם וירשתם את הארץ, ובגאולה האחרונה מבטחת התורה (דברים ל׳) ושבת עד ה׳ וגו׳ ועשית את כל מצותיו וגו׳. גם בספרות החדשה אשר חדשו תלמידי פרידלענער וחבריו, לא נשמע לא שם לאומיות ולא חקירות אם עם אנחנו, עד אשר פשטו תלמידיהם את הרגל להבוטחים בהשכלתם, ולא יכלו עוד לאחז בדרך אשר הלכו בה להשכיח תורה ומצות מהעם ולמעט את דמות היהדות, ויאלצו להחליף את שטתם בשטה אחרת ובתמונה אחרת, למען אשר יוכלו להתעות את העם מאחרי הדת בדרך אחרת ובאופן אחר, רק אז העמיקו עצה להביא מן החוץ את הלאומיות הזרה לנו בני ישראל, אשר התורה לברה היא עשתנו לעם, ולא חדלנו מהיות עם גם אחרי אשר גלינו מארצנו מפני חטאינו.

ואולם הלאומיים אשר קמו בתוכנו, מבקשים תואנה לאמר: חקי התורה מבדילים בינינו ובין עוזבי התורה, אשר בכל היותם רחוקים בדעות מאתנו הם אוהבי עמם ומשתתפים בצרותיו ובנחמותיו, ועל כן אין טוב כי אם להחליט, אשר התורה ומצותיה אינן עקר ביהדות, ורק הלאומיות היא עקר היהדות ויסודה, והתורה תהא מונחת בקרן זוית, כל החפץ בה יחזיקנה, ואין מוחה בידו, כי הלאומיות מלאה סבלנות, וסוכבת על כל חלקי הקבוץ לבל ידח ממנו נדח. אבל אין לאום בלי מדינה, ואין מדינה חביבה על ישראל בארץ אבותיו, ובטרם תצלח ביד הלאומיים להסיר לב העם מאחרי תורתו ואמונתו, בטרם הלכו לעולמם זקני הדור, שהם עדין רוב מנין ורוב בנין האומה, לא יוכלו לבחר בארץ אחרת מארץ ישראל, על כן הסבו פניהם למזרח, ויחלו להתגדר באהבת ציון. אילנות מצאו להתלות בהם, את הרבנים הגאונים הרצה״ק ורא״נ מגרידעין, אשר יסדו חברה לישוב א״י כדי לקים המצות התלויות בארץ והקרבת קרבן פסח, להחזיק מתרומות ומעשרות את הפרושים הלומדים תורה בטהרה, אשר אמנם לא הורו להם חכמי התורה גאוני דורם מפני שני טעמים, האחד: מפני שהתאוו למצות התלויות בארץ על היותן מסוגלות לקרב קץ משיחנו, וכל פעולה הגוגעת בעקבא דמשיחא, גם בהיותה קדושה וטהורה בעצמה, אין דעת חכמי התורה נוחה ממנה. והשני מפני שראו מראש את הנולד היום, שתכף נטפל רעיון רוח הלאומי

אל ישוב א"י, והספרות החדשה אשר החלה לדבר מישוב א"י, מלאה התולים בכל היושבים ומחכים על „העני ורוכב על חמור" ועד מהרה החלו הסופרים להקל דעתם במצות הת"ב, עד אשר רבן של הלאומיים בעל השחר אמר בהשחר שנה י"א וז"ל: זה כעשרים שנה החלו לדבר בישוב א"י עשו זאת (רצה"ק וחבריו) רק בשם הדת והאמונה, למען יוכלו לזכות אותנו גם במצות התלויות בארץ כו' אבל לא את הרעיון הגדול הזה שנדבר עתה בו אנחנו כיום (!) כי אז חלו ורגזו וישובו אחור, עכ"ל. הנה מודה הוא, כי הרעיון שמדברים בו חובבי ציון עתה, לא עלה על לב הרבנים הצדיקים בעלי חברת ישוב א"י!

מאז והלאה הביעה הספרות דברים שאסור לשמעם מטעם האמונה והדת, בפי שיבאו הציטאטען ממנה אי"ה ממחברים מומחים, והפטפט פטפוטים מדיניים עד אשר סגרה ממשלת תוגרמה את שערי א"י מבוא אליהן כל איש יהודי. ועדין לא היתה שטה קבועה ומסודרת בידי כל אלה שהשתדלו מכבר לבקש תקונים בדת ושלחן ערוך חדש, עד אשר באה רוח מערבית, בפי נואל מדיני חדש דר' הירצל ונורדוי נביאו, ותהי לרוח חיה בלבב המזרחיים, ומהרכבה זו השתלמה הלאומיות ותהי לשטה מסודרת בשם „ציוניות" האומרת בפרוש, כלשון מאקס נורדוי המובא בלוח אחיאסף תרנ"ט במאמרו תעודת הציוניות, וז"ל: היהודים המצירים בנפשם את תקות הגאולה כו' עומדים מצד אחד תחת השפעת אמונתם העתיקה במשיח, בנואל אשר יבא עם ענני שמיא, ויגאלם מארצות גלותם על ידי נסים ונפלאות כו' יאמר גא כל יהודי בלבו כי גאולתנו תבא לא מחוץ, לא ממעל כי אם בו בעזרתו עכ"ל. וכבר הוכיח הרב צירלסאן כונת נורדוי במלות „לא ממעל" „לא משמים" (המליץ תרנ"ט 94) ובכן מיוסדה היא הציוניות על המובן במאמר „אם אין אני לי מי לי". ולא יחיד וראשון הוא נורדוי בהגחת היסוד הזה לגאולת ישראל, כי עוד בטרם הטבעה חבת ציון על הציוניות, דבר מפרש רבן של הלאומיים בהשחר שנה י"א צד 132 וז"ל: „סוד הגאולה היא כי רק הכח הוא המלאך הגואל, אם כח הזרוע (!) או הדעת או הכסף או האחדות, וכאשר יבינו אחינו את הסוד הזה (כלומר: יחדלו מצפות לישועת ה' ואמרו תושיע ידנו לנו) אז תבא שנת גאולתם" עכ"ל.

נפלא להתבונן, כי במדה אשר אברה לרבים מבני הדור האמונה בה' וביסודי תורתו, בה במדה גברה בלבבם האמונה ברעת אנשים מצוינים באיזה מדע או כשרון, ועוד יותר יגדל כבודם ותרבה האמונה בהמצאת דעת האנשים ההם, אם המה ידועים לחפשים בדעותיהם ובמעשיהם, ומה גם אם בני חו"ל הם, בני מדינות החכמה והמדע... אם אנשים כהירצל ונורדוי,

אומרים ליסד מדינת יהודים בארץ ישראל ברשיון ממשלת תוגרמה, ובהסכם הממשלות, אף כי הדבר הוא בגדר נמנע מכל צד בדרך הטבע, נמצאו להם מאמינים אדוקים נלהבים באותה ההתלהבות אשר נראו בכל הנתעים לפנים אחרי משיחי השקר. כנים הם, נאמנים הם, חכמים מחכמים הם, וכל רז בחכמת מדינה לא אנס להם. הם עומדים למעלה מכל פניה ונטיה להנאת עצמם, לא יוכלו לשגות, ומה גם לעשות מרחה.

לו גם לא נאסרה לנו הכניסה לארץ ישראל, היאמן כי הארץ הקדושה לשתי האמונות השליטות במלא התבל, והנכבדה מטעם עניני מדינה לרוב הממשלות האדירות, ולרובן ישנן חברות לקנית אחוזות בה ולהושיב בה אכרים ויונבים מבני אמונתן; להן שם בתי מקלט לנזיריהם וקדושיהם; ארץ אשר עליה נשפכו נהרי נחלי דם בני האמונות האלה בהתחרות אלה לגרש מפניהם את אלה לרשתה; להן העשר והיכלת, ואנחנו הננו תמיד המעטים והדלים מכל העמים, ולו גם נאמין ללא יאמן כי יאות השולטאן לתת לנו גיר בארץ הקדושה, וגם אחת הממשלות תתן רשיונה, היאמן כי הסכימנה יתר הממשלות? לבעלי שכל בריא לא תוכל מדינת יהודים לבוא גם בחלום, מפני שאיננו בא אלא מהרהורי לב, ולב נבון לא יחשוב בדבר נמנע בדרך הטבע מכל צדי צדדים, כפי אשר יבארו חלקי הנמנע בזה אי"ה במקום הראוי, וכאשר באמת גדולי חכמי עמנו האמתים, והבאנקירים הגדולים מאחינו היהודים באייראפא מביטים על הציוניות כעל רוח סתעה.

וכמו שנמנע הדבר מפאת חמרו, כן נמנע הוא מפאת צורתו. בטרם תבא נבואת יחזקאל ל"ז וקרב אותם אחד אל אחד, בטרם יבא אליהו והשיב לב אבות וגו' לא יוכלו בני ישראל לשבת יחדו במדינה מיוחדת להם לבדם מבלי שיתערבו בתוכנו ממשלות חוץ, ותקיפים מבית ילמדו אלופים לראשינו עריצים חיצונים, והשליטו על נכסינו החמרים והרוחנים איזה פומפיוס או אפולוניוס, ושנאת חנם המחויבת לבוא בהכרח מאיש לאחיו בחשדם זה את זה, כי לבו הולך בסתר אחרי מפלגה זו או זו, והיא שהתריבה אותנו, תשוב תתגבר בינינו לסכסך איש באחיו, עד אשר תקיא אותנו הארץ כאשר קאה את אבותינו.

הסבלנות אשר הציונים מבטיחים אותנו, איננה רק דרשה נאה שהם מתנאים בה בפיהם. יתבוננו הקוראים במכתבי הרב הגאון ר"ש מאהיליווער ז"ל המובאים בס' דרך לעבור גולים מאת מל"ל, ויראו ויוכחו, כי לבני המושבות שומרי דת ימדו חו"צ את תמיכתם בעין צרה ובאיפת רזון זעומה, זידם פתוחה ועינם טובה רק להקולוניסטים המטים עקלקלותם מדרך התורה, ודי לנו להזכיר את דברי המכתב שם צד 102 וז"ל: „במכתב

הגאון הזה מיום ז׳ טבת הוסיף כדברים האלה: הן קראתי במ״ע „הצפירה״ שנשלח אחר החג עבור בני „גדרה״ סך 23 אלפים פראנק, ובאותו הנומר כתוב שבני פ״ת צר להם מאד. ומה יענה על זה כבודו הרם, ומה יאמרו כל האנשים אשר יראת ה׳ נגע בלבם ובינת אדם להם: עבור תשעה רווקים 23 אלפים פראנק ועבור שלשים משפחות 2600? " עכ״ל.

כן די לנו לקרות בהשלוח שבט הרנ״ח מאמר השקפה כללית מאת מ— ארז, אשר דן ברותחים את הצדיק מטשורטקוב אשר הואיל לתת ידו לחברת אהבת ציון בתנאי שישים עין פקוחה להשגיח על הנבחרים להאחז במושבות שיתנהגו בדרך התורה והמוסר, אשר גם מתוקני האומות לא יראו עמל בתנאי כזה אשר יטיל רב צדיק על יהודים צאן מרעיתו, כאשר כן גם הנדיב ראטהשילד העיר למוסר את אזני האכרים היושבים על אדמתו בא״י, אבל הסופר הציוני הזה יגעש ירעש וינאץ בזעם אפו, ומסיים שם: „טובים לנו חיים של חרות הרוח בגלות מחיים של עבדות רוחנית בארץ אבותינו״.

הנסיון הגיד בדברי ימינו הרבים והרעים, מזמן בן כוזיבא והלאה, כי בכל עת אשר עלה על לב בני עמנו רעיון רוח מדיני, לכונן להם איזה מדינה וממשלה, אם גם נמצא להם מלך עוזר אחריהם, ולא חסרו להם גם כסף גם הזדמנות טובה וסמוכה בחכמת מדינה, היתה אחרית תקותם מפח נפש, יאוש ואבוד הדת לדעת. כן נפלא להתבונן כי גם ממשלת היהודים הערבים, וממשלת הכוזרים כפו תמו מן בלהות, המקרה לא יתמיד, וכמו יגיד הנסיון הבא בכמה עתים ומקומות באופנים שונים כי לא חפץ ה׳ לתת לנו יד ושם במדינה מיוחדת לנו עד אחרית הימים. ועל כן, גם לו קמו מקרבנו אנשים מדיניים, כהשר עמנואל נח אשר אמר ליסד מדינת יהודים באמריקא (בבורי העתים תקפ״ז) ויפיחו רוח לאימי הזר לנו בני ישראל, להתאחד ולהתאמץ לכונן לנו מכון שבת באיזה מקום אשר בקצה השמים, ולו גם נמצאה לנו איזה ממשלה תומכת בידינו, גם באופן הזה היתה המצוה על יודעי בינה לעתותינו, להעיר לבבות ולהשכילם בינה כי לא זו הדרך הטובה ללכת בה להרגיע ישראל. אך בכל זאת, אלו בחרה ההזיה הלאומית הזאת ליסד מדינת יהודים באחת הארצות ולא בארץ ישראל, לא היה רב הנזק כל כך, כי מעט הוא כח המושך אשר בחו״ל למשוך לאחד המקומות את לב איש ישראל ודעתו, ובטרם יתן איש יהודי היודע חשבון את כספו, נמלך הרבה מאד ולא ארמו הימים, והעם פקח את עיניו על מוליכיו תהו לא דרך.

אך לא כן ארץ ישראל, קסם היא על שפתי המתעים לצוד נפש איש ישראל לשמה ולזכרה. כי ידבר מארץ ישראל, ישכח היהודי דעת וחשבון, ויטהר להניח מעותיו ודעותיו על קרן הצבי בכל הארצות הזאת.

לארץ הצבי יקרא מנער ארץ זבת חלב ודבש, ארץ אשר עיני ה' א' בה מראשית עד אחרית השנה. את כל מחמדינו שהיו לנו מימי קדם, ואת כל הטובות והברכות, הישועות והנחמות, העשר והכבוד, הנצח וההוד העתידות, יחזה רק בארץ ישראל. היא סמל האשר הנצחי, החפש המחלט, והמנוחה השלמה שאנו רוצים בה. כי יסֻפר מאחינו בני ישראל, כי במדינה פלונית הם יושבים שלוים ושאננים, יאֹמר על דרך ההפלגה: „הם יושבים ממש בארץ ישראל", וכי יאמר איש לעשות דבר אשר לא יתכן להעשות מטעם דרך ארץ, או אשר יתנהו לבוז בעיני עם הארץ, וגער בו השומע ואמר: „איך מלאך לבך לעשות כה, האם בארץ ישראל אתה?". אוירא דא"י מחכים, אוירה חיי נשמות, אדמתה מכפרת עון הקבורים בה, ופוטרתם מגלגול מחלות לעתיד. אין תורה כתורת ארץ ישראל, ורוב המצות תלויות בה. הישיבה בה היא מצוה בפני עצמה, ולכל שמחה אשר יעשה היהודי, לכל חג ומקרא קדש, יתברך לאמר: „נזכה לשנה הבאה בארץ ישראל". ועל כן מה נ ק ל מאד לכל שונה ומשגה, העוטה אור מתעה, נאזר בגבורה של מאמרים רבים ועצומים, ושם לבו כלב ההולך להרגיע ישראל בארץ אבותיו הקדושים, להעיר ולעורר אליה את האהבה העורת המקלקלת את שורת הדין והחשבון, ומעותת משפט הבינה הישרה, ומה גם בשעות הרעות המתרגשות מכל צד, אשר במדה שהרחיבו צרות לבבם, קצרה דעתם להבדיל בין האור האמתי ובין האור המתעה. ובעת אשר כשל כח הסבל, יבקש מעוז מכל הקם מתוך העם בתור מושיע ורב.

וכן ידעו משיחי השקר לכון את השעה המטורפת, המסוגלת לאחז את עיני העם. וכן כונו גם ראשי הציונים את השעה החשוכה הרצויה להם, להתעות את בני עמנו אחרי מדינת יהודים אשר תתכונן בארץ ישראל, רק אם אמור „יאמר כל יהודי בלבו כי גאולתנו תבא לא מחוץ לא ממעל כי אם בו בעזרתו" (דברי נורדוי).

* *
*

העסק בצרכי הצבור באמונה נכבד וקדוש הוא בעמנו מעולם. והעוסקים הלא ברוכים המה בפי כל מדי שבת בשבתו ב„מי שברך". וכן מעולם לא פסקו מישראל שתדלנים להיטיב מצב העם, לרחות או להקל מעליהם את הגזרות הקשות, בעתים ובמקומות שקמו עליהם להצר צעדיהם בדרכי החיים החמרים והדתיים.

אכל העסק והעוסקים בצרכי הצבור, נשמרו תמיד בעמנו, לבל יצאו

משני גדריהם אשר הם גדורים בהם מעולם, האחד: שיהי העסק אך ההשתדלות להטבת מעמדו וקיומו בחיים החמרים והדתים, רק במדה אשר יוכל לעמוד ולחיות באמונתו ותקותו לאחרית הימים אשר בהם עולם יושע, ולבל יצא מגדר הזה בהשתדלות לישועה כללית בטוחה שהיא מעין הלכתא למשיחא. כי כל פעולה העשויה בחכמה כהכנה בכונה להחיש תשועת עולמים לעמנו, גם אם הפעולה טובה בעצמה, והיא ערוכה ושמורה על טהרת הקדש, אין רוח חכמי התורה נוחה ממנה, והיא לא תצלח, כאשר כן פרצה מחלוקת נוראה בסוף המאה השלישית לאלף הזה שנת הרצ"ח בין שני גאוני עולם קדושי עליון רבינו יעקב בי רב ורבינו הרלב"ח ז"ל בדבר הסמיכה בארץ ישראל, אשר אמרו לעשות רבנים סמוכים בארץ ישראל עפ"י מ"ש הרמב"ם, שחכמי א"י יכולים לסמוך אעפ"י שאינם סמוכים, אשר בכל הטעמים הגדולים והנכבדים, אשר היו להחפצים בהסמיכה — שהם: להרים קרן התורה, להרבות השלום, לאחדות הדעות והכחות בעמנו, היה הטעם העקרי והיסודי, שהיעוד העתידי תלוי בה, שבתחלה ישובו השופטים להיות סמוכים כבראשונה, כמו שיעד הנביא ואשיבה שופטיך וגו' ואח"כ ציון במשפט תפדה. וכל המסתכל בעין חדה במחאת הרלב"ח על הסמיכה בתשובותיו, יראה ולבבו יבין, כי הטעם העקרי הזה, הוא שהביאהו לערער על הסמיכה, בהיותה כפעולה מוכנית לביאת הגואל.

וכן לא הודו רוב חכמי התורה גאוני הדור להגאונים רצה"ק וחבריו, אשר החלו בישוב א"י ובקיום המצות הת"ב בכונה לעשות אתחלתא דגאולת הארץ, כנזכר לעיל.

והגדר השני, שיהי העסק ביד העוסקים שמור ומשמר בפיהם ובידיהם מעין הרע, מיצר הרע, ומשיחתן של בריות ופטפוטיהן בו. חלילה להמוני עם ונשים לפטפט ממועצות ודעת אשר בצרכי העם הכלליים.

אין אסון גדול לעם מהוצאת חפציו הכלליים מרשות היחידים המפקחים לרשות הרבים עד שיתערבו בהם צעירים וצעירות במחשבה דבור ומעשה. לא עשו כן בישראל בלתי אם משיחי השקר, אשר על יד נביאיהם חוזי שוא ומדוחים, הפיצו הבטחותיהם בין ההמון והנשים, קלי הדעת, הנוחים להתפתות, והשפעתם עלתה ממטה למעלה, מהתלהבות ההמונים השפלים עד השדרות העליונות בעם. אך בגואל האמתי הראשון נאמר (שמות ג') לך ואספת את זקני ישראל, ואליהם דבר בדבר הגאולה.

את השתמרות שני הגדרים המבארים האלה ראינו מעולם בכל העסקים והעוסקים בצרכי צבור באמונה בתוכנו. משתדלים רבים ושונים עמדו בישראל, היו עתים אשר נעשו לנו ישועות קטנות וגדולות; היו עתים אשר ממשלת

תוגרמה אספה אותנו ברחמים ותתן לנו מנוחה בארץ ישראל, היו לנו רבנו שמואל הנגיד כו׳, ר׳ מנשה בן ישראל, ר׳ יוזלמאן, השר הצדיק ר׳ משה מונטיפיורי ז״ל, פועלי טוב כהחברה הנכבדה כי״ח בפאריז, כאגודת אחים היקרה בלונדון. מה רבו צדקות הועדים הנכבדים אשר הושיטו יד עזרה לאלפי פליטים מהגרת יד האנטישמים. ומי יתנה תוקף פעולות הצדקה והחסד אשר פעל ועשה הבארון הירש ז״ל, ומי יערוך ערך יקרת החברה יק״א אשר כל ישעה והפצה להיטיב. כל המשתדלים האלה שמרו את גדרי עולם מפרוץ בם. עם ישראל צריכים פרנסה, יושבים אל עקרבים בכמה מקומות, לחוצים ומדכאים, וישתדלו להלצו מצרותיו ומחסוריו, להחיש לו עזר מצריו, ולרפא את שבריו.

כן היו משתדלים כאלה אשר היו גם מורים ואורים גדולים בעמנו, רופאי הגוף והנפש יחדו, וכרפאם לישראל ממחץ מכותיו, רפאו גם שברי רוחו ותחלואי נפשו, הקימו ישיבות, העמידו תלמידים הרבה ותקנו תקנות להגדיל תורה, ולחזק את הדת. וגם הם נשמרו לבל יצאו משני הגדרים הנזכרים.

והנה באו הציונים ופרצו גדרי עולם האלה. את ההשתדלות להטבת מעמדנו וקיומנו בחיים החמרים והדתים המירו בהשתדלות לישועה כללית בטוחה שהיא כעין הלכתא למשיחא. ותחת ההשתמרות שיהי העסק בצרכי צבור רק בידי העוסקים לבל יצא מרשותם לרשות הרבים, מלאו את המוני עמנו שכרון של יין המשומר לישועה כללית נצחית, להסיח דעתם מצרכי חיי שעה, להשניא את ההשתדלות להטבת המצב היומי הרעוע והפרוע, ולבוז לקטנות כאלה, והנם מתעים את העם במשאות שוא ומדוחים הסותרות זו את זו. בעצמם הם אומרים כי החזון הוא לימים רבים ולעתים רחוקות, ובכל זאת הם שולחים דברים ביד מטיפיהם וסופריהם אל הנשים וההמון להבטיח על שקר ישועה קרובה, והמונים המונים מאמינים, כי לכלם יתנו הציונים בזמן קרוב שדות וכרמים. ומדינת יהודים מוסבת שם „טשרטר״ לפי שעה, הוא „הפירמאן״ העתיד להנתן מאת השולטן, לפי תקותם, למעין ישועה ומקור חיים ישיתוהו, להחיות עם רב מישראל, בבתי־חרשת המעשה ומסלות ברזל אשר יקימו.

כוס זהב, הבנק בידם, משברת את כל קלי הדעת. כלם ישיחו וידברו „ממקלט בטוח״ „ממרכז לאומי״ „ממדינת יהודים״ המקופלת ומונחת בדמיון. בחורים ובתולות חזיונות יראו, זקני עמי הארץ ומוזרות בלבנה חלומות יחלומון, וצעירים וצעירות ישאו דעם בעם לעתידותיו וטובותיו, לקים בנו קללת ישעיה (ג׳) ונתתי נערים שריהם והעלולים ימשלו בם.

וכי ישאל השואל: „מה ראו על ככה ראשי הציונים להפוך עלינו את סדרי עולמנו ולהחליף את השטה הקבועה בידנו עד לפרוץ גבול שנבלו לנו ראשונים?" הננו להעמיד אותו על ברור הדבר כהויתו לאמתתו, וזה הוא: מלחמה קדומה להמתיונים מתוכנו בעמנו ובתורתנו הקדושה. הם פושטים צורה ולובשים צורה, לפי הזמן והמקום, מתלבשים הם בצורה צדוקית, קראית, פלוסופית והשכלה פרידלאנדערית, ומחליפים כחם לחדש מלחמתם בנו ובתורתנו בכל עת צרה, אשר יראו כי אזלת יד ואין עוזר לנו ומחזיק בתורתנו. נפלאה היא המלחמה הזאת, כי לא בגויותינו הם נלחמים כי אם באמונתנו ודעותינו, בהסבלנות הנפלאה היצוקה ברוחנו לשאת ולסבול ולחכות, מבלי פרוץ גדרי עולם אשר אנחנו גדורים בהם. כל ישעם וחפצם להפוך עלינו שפה ברורה ללא תורה וללא אמונה.

התורה היא בעיניהם המקור אשר ממנו תקרנה כל הרעות הבאות עלינו מבית ומחוץ. ולדאבון לבבם ימצאו יראו כי אכן יש כח חיים נפלא טמיר ונעלם בתורתנו למחזיקים בה, אשר כל כלי יצר עליהם לא יצלח לכלותם. אבל הם ימאסו בחיים כאלה אשר לא כחיי כל הארם, ואין חכמה ואין עצה אפוא להטעימנו חיים טובים כחיי כל העמים, בלתי אם להסיר מעלינו רק את המות הזה, הנותן בנו חיים מרים, והיא תורתנו אשר בידינו, אשר יכנוה מות אשר חיים מרים בו.

בימי דור אחר, אשר נלחמו להתשכלה הפרידלענדערית, האמינו כי ההתיונות תביאנו אל המנוחה השלמה בחיק העמים, וכה פתו ויכלו לרבים מתוכנו, והנה נוחלה אבדה תקותם מאת העמים. ובכל זאת לא אבדה עצה וגבורה למלחמתם בנו ובתורתנו, באמרם: אם נהדפנו אחור מאת העמים, העל כן יגרע חלקנו בחיים ולא נוכל היות עם, חי חיים אנושיים ככל העמים? נעשה זאת אפוא, תחת אשר נלחמנו להתיונות להביא את העם אליה, הבה נתחכמה לו להביא את ההתיונות אליו, נקרא לה „קולטורא", או כאשר שנו את שמה בהקונגרס השלישי „חנוך עברי" „תרבות אנושית", „תחית האומה", נפיח רוח לאומי, כאותו הרוח אשר בכל העמים, בה יראה ימצא חיים אנושיים, חיים שיש בהם ענג ושמחה של משאלות עינים ולב, וכמעט יטעם חיים טובים כאלה, עד מהרה ימאס יקוץ בחיים אשר הוא חי על פי התורה. ותחת המנוחה השלמה אשר הבטחנו אותו בחיק העמים לרגל בואו אל ההתיונות, וההבטחה היתה לו לאכזב, נבטיח אותו להביאו אל המנוחה ואל הנחלה על אדמת אבותיו בהביאו את ההתיונות אל קרבו, בדמות זרם של חיים אנושיים, כשיעזוב כל איש יהודי לבקש על הארץ חיי שמים, יחדל לחכות בחבוק ידים על „העט ורוכב על חמור" ולא ימלא שפקו רק בהטבת

מצבו וקיומו בחיים בסבלנות ובתקוה לחזיוני החוזים, אז „יאמר כל איש יהודי בלבו (כפתגם מאקם נורדוי), כי גאולתנו הבא לא מחוץ ולא ממעל כי אם בו בעזרתו". אם כה יהגה העם כלו, אולי יבאו ימים אשר ירכוש לו את ארץ אבותיו, על פי סוד הגאולה הסמאלענסקית שהבאנו למעלה, „כי רק הכח הוא המלאך הגואל, אם כח הזרוע, או הדעת או הכסף או האחדות" אך בכל אופן, רב נצחון ההתיונות שיהי במשך הזמן בכל הגוים בית ישראל.

ההתיונות המיוהדת הזאת היא שנתאשרה ונתקימה מאת ההילנים המצטיונים בשנוי השם „ציוניות". והציונית היא בעקרה יותר רוחנית מאשר היא חמרית, כאשר כן יאמר אחד המרגישים (במאמרו שלומים לריב ציון המליץ תרנ"ט 65) וז"ל: „הנה כי כן לא תצטיין התנועה הציונית בתקותיה החמריות בלבד, אבל היא חטיבה יקרה (?) לגטוע בה כל טוב, והיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית" עכ"ל.

על פי הדברים האלה יבינו הקוראים מדוע הפכו ראשי הציונים עלינו את הסדרים והחליפו את השטה הקבועה בידנו, יען כי ההתיונות מוסבת שם ציוניות, הפכה את הקערה על פיה בחמרית וברוחנית. בחמרית העמידה את התקוה לגאולה האחרונה על כח העם בעצמו על פי סוד הגאולה הסמאלענסקית והנורדיית, וברוחנית עמלה היא לתת תורה לאומית תחת התורה הקדושה אשר בידינו. מובן מאליו, כי גם ההצעה החמרית גם הרוחנית לא תוכלנה להתקבל על לב העם מבלי אמצעות בני ובנות הנעורים. הזיה נאורה כהתיסדות מדינת יהודים ברשיון השולטאן ובהסכמת כל הממשלות, אשר תוכל להיות לנו למקלט בטוח ולמרכז לאומי, הזיה שהיא חרפה לכל אשר מוח בקרקדו להעלותה על לב, ומה גם על לשונו, לולי שהיתה מקושטת בקולטורא איירופאית ומבושמת בכל מיני הריחות הנודפות מרוחות המתהלכות בין העמים — הזיה כזאת מחזרת על פתחי כל המבקשים לעשות להם שם עסקנים ושתדלנים, כל הזוכים מן ההפקר לשאת דעם ולקפוץ ולפסוע בראשי עם קדש, אשר העזות מברחת מפניהם כל אדם של צורה.

והורה חדשה כההתיונות המיוהדת גם היא איננה מסוגלת להתקבל על לב אנשי אמנה, שומרי תורה, ורק אלה בני ובנות הנעורים, חפצי החיים החדשים, הם יקחו את התורה החדשה אשר הספרות הציונית מטפת להם בשפת עברית ושזרגנית, בדברים מושכים את הלבבות המשחררים מכבר, ובהם יבטח לב ראשי הציונים כי עשה יעשו וגם יוכלו להקים דור חדש אשר לא ידע דרך עמנו. האבות ילכו בדרך כל הארץ, ומפי הבנים אשר לא יהיו כאבותם תשכח תורת ישראל.

אוי לעיני ישראל הרואות ולאזניהם השומעות, מטיפים נשלחים ועולים על הבימות, להטיף דברים מלהיבים את לבב ההמון והנשים לרעיון הציוני, ובני הנעורים הנלהבים, אשר לתורה ולתפלה לא יכירם מקומם בבית המדרש, נאספים כסרדיוטים לעמוד לימין המטיפים המשמיעים דברים שאסור לשמעם, לבל יערב כל איש ירא ה׳, להניא אותם מלדבר כבל העולה על רוחם.

אספות שלא היו כמותן בישראל נאספות על שם ציון. אספות אנשים ונשים, בחורים ובתולות כאלה, אשר לא השתתפו מעולם בצערם של ישראל, וגם בימים שכל אבלי ציון מתאבלים על חרבנה, לא נמנעו ללכת לתיאטרונות ולכל מקום שחוק ושמחה של הוללות, ולא בטלו את הישיבה מסביב לשלחן הירוק, הם עושים נשפי חשק למען ציון, הם עושים אגיטציות, ועושים כל מה שלבם חפץ על חשבון ציון וירושלים, על פי התורה החדשה הפוטרתם מן המצות ומכשירתם להיות יהודים נאמנים, במובן ידוע, עוד יותר מהמאמינים.

בכל בנסיה לשם ציון, ובכל חג לאומי, אשר הם בודים מלבם, יטיפו מטיפים, ודברנים נושאים מדברותיהם, ונואמים נאומים אשר אין הדעת והדת סובלתם. ולדוגמא, נביא בקצרה דרשת הסופר בן אברהם מרינא המובאה בהמליץ תרנ"ט 274 אשר דרש בחג המכביים אשר בדו מלבם לימי החנכה, וז"ל: „מעולם לא הרגיש היהודי בימי חנכה אף מקצת מהרגשת הענג הרוחני והגשמי שהוא חש ומרגיש בפורים, גם לא היה מוכשר כלל כו׳ להבין את רגש הגאון הלאומי המתגלים בדברי ימי החשמונאים כו׳ ליהודי הגיתה מתקבל על הלב רק גם פורים. פה הוא רואה מין פריצים הדומים לפריצים הפולאנים. מין שתדלנים הדומים לשתדלנים שבימיו. מין שירת מה יפית, וגם מין תשוקה ע"י איזה אסתר הדומה לתשועת ישראל בפולין בימי קזימיר הגדול, ואסתר־קה הידועה".

מכלי הביא את כל דרשתו המקלת בכבוד כל מיעדי ה׳ ומתקלסת בנסים, דָּם דברי הבוז והקלון אשר יכסה על כבוד אסתר הצדקנית אשר כתבוה לדורות ברוה"ק, בהשותו אותה לאסתרקה אהובת המלך קזימיר. דברים כאלה שראוי לקרוע בהשמעם, נאמרים תמיד באספת ציונים וציוניות, ומתקבלים במחיאת כפים, תשואות חן וקריאות הידד מכל הנאספים, והעתון המתמכר להם, ממהר להוציא דברים כאלה לאור להפיץ חשך בישראל.

התיונות מתיהדת כיצד? את זאת ילמדנו המיוחד בחובבי ציון המתכנה „אחד העם" בהפרדס תרנ"ט צד 4, אולם סגנון לשונו איננו מובן היטב לכל קורא, ועל כן הננו מבארים את כוונתו במאמרים מוסגרים

בתוך דבריו, וז"ל: שאלת כל השאלות בחיינו הלאומיים הוא אפוא: „היוכל עוד לב העברי לשוב ולהתנער משפלותו, לשוב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלי תורה ומצות) ולהשאר בכ"ז לב עברי" (בתבונתו הלאומית הטבעית) והוא הולך ומבאר (שם צד 5) ואומר: „את הדרך להתחית הלב בכלל הראתה לנו ההשכלה בדור שלפנינו לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית על ידי החנוך והספרות כו' וזרם של חיים (אנושיים ולא דתיים) כזה יוצא באמת בעת האחרונה מתוך עצם היהדות בצורת אותו הרעיון שאנו רגילים לקרוא בשם חבת ציון. זאת כל מגמתה (של חבת ציון) להעמיד במרכז היהדות שאיפה חיה בלב לאחדות האומה, לתחיתה ולהתפתחותה החפשית (ממצות) לפי רוחה, על פי יסודות אנושיים כלליים (כלומם לא יסודות ישראלים פרטיים) זאת היא כמדומה לי, הדרך לשחרר לב העם (לא את העם מצרותיו כי אם את לבו המקשר באמונתו ודתו) ולשוב להביאו עם חיי העולם כולל מבלי לתת את צורתו העברית כופר חירותו" עכ"ל.

בדברים יותר ברורים ומפרשים כי היהדות איננה תלואה בדת משה וישראל, כי אם ברוח הלאומי, כי התורה האמונה והדת אינן אלא אפשריות, מקריות, ורק הרוח הלאומי הוא העצם החיובי בהיהדות, בדברים יותר מבארים ומפרשים משמיעים לנו המופרים ליליענבלום ורעיו, וכמו שליליענבלום במאמרו „תשובה כהלכה" בהמליץ תרנ"ט מתפלפל בהשאלה שנתחדשה בספרותנו העתית, וז"ל: איך יקרא היהודי האוהב את עמו וספרותו, וכל קניני הרוח אשר לו, חפץ בתחיתו על אדמת אבותיו ושואף לחירותו אך יחד עם זה חפשי הוא בדעותיו במובן הרחב והכולל של המלה הזאת (כלומר שהוא חפשי מכל אמונה ודת) מכיר את הטבע וכו' ואינו מכיר את היוצר המשגיח הפרטי (שלפי דעתו אין יוצר ובורא ומשגיח) ועל אחת כמה וכמה את נותן התורה לעמנו עם כל התולדות הנובעות מזה (שאינו מאמין בתורה מן השמים ולא במצותיה, וספורי האותות והמופתים, ונבואת משה רבנו עה"ש ולא בשכר ועונש הכתובים בה) הלנו הוא היהודי או לצרינו? כו' עכ"ל.

והנה רבנו הרמב"ם הלכות ע"ז פרק ב' הלכה ה' פוסק ולית מאן דפליג עליו, וז"ל: האפיקורסים מישראל אינן כישראל לדבר מן הדברים כו' והאפיקורסים הם התרים אחרי מחשבות לבם בסכלות דברים שאמרנו עד שנמצאו עוברים על גופי תורה להכעיס בשאט נפש ביד רמה ואומרים שאין בזה עון, ואסור לספר עמהן ולהשיב עליהן תשובה כלל שנאמר

(משלי ה׳, ח׳) ואל תקרב אל פתח ביתה״ *) עכ״ל הרמב״ם.

אך מל״ל לא על פי חז״ל והרמב״ם הוא חי, והוא העלה שם בהמליץ בפלפולו אשר שם בפי אחד הלאומיים החפשים, כי כשם שאין מבדילים בין צרפתי ארוק ובין צרפתי חפשי, העיקר שיהיה צרפתי ברוחו ולבו, וכמו שסוקראט ואריסטו לא חדלו להיות יונים אם גם לא היו תמימי דעים עם בני עמם בעניני אמונות לבם, כן לא יחדל החפשי מכל אמונת ישראל להיות יהודי, והוא מחליט שגם כופר כזה שהוא מתאר למעלה הוא יהודי גמור. וכן שם בהמליץ 241 במאמר הלאם ודתו מאת י—ה ש״ג מחליט גם כן על יהודי כזה החפשי בדעותיו מכל דת ומכל שכן ממצות, והשובתו קצרה ומחלטת, וז״ל: „יהודי אשר כזה לנו הוא, בן נאמן לעמו ורוחו, לא רק ככל המון המאמינים, כי אם במובן ידוע, יותר מהם״, עכ״ל.

במאמרים כאלה עתה הספרות הציונית. הננו שומעים עתה דברים שלא שמעתם אזן יהודי מעולם, כגון „החניטה הדינית״ „יוצרי החניטה הדינית מימי הבינים״ (שהם הסבוראי הגאונים רש״י הרמב״ם וחכמי צרפת, לוניל ולותיר עד מחבר השו״ע ובעל המפה ז״ל) „האומה החנוטה״ (שלומים לריב ציון המליץ תרנ״ט) „היהדות הישנה והחדשה״ (המליץ ט״ו מרחשון תר״ס מאת יהודי). הבאור הכולל לכל הבטוים האלה הלא מובן במאמרי אחד העם ומל״ל המובאים לעיל, אף הסופר ראזענפעלד במאמרו הרבנות והציוניות (לוח אחיאסף תר״ס) הואיל באר לנו באור מבאר באריכות, ולנו יספיקו הדברים הקצרים ממאמרו, וז״ל: איננו יכולים להבטיח כי התחיה בעתיד לא תגע בענף זה או עקר אחר בדת (הלא תבינו קוראים יקרים, כי גם הסופר הזה מגלה טפח ומכסה טפחים מסוד המיתה הדתית שהם מכנים תחית האומה) איננו יכולים להבטיח שנשתדל להגן על כל אותן המצות המעשיות המקבלות בידי העם (כלומר תורה שבעל פה), אנחנו נוכל לאמר בברור רק אחת: כי כשישתנו פני חיינו באמצעות תנועת התחיה, אז תקבל גם הדת, בלי ספק, פנים אחרות מן הראשונות וגם מן האחרונות. איכה? נחיה ונראה״ עכ״ל. דבריו מבארים היטב ואינם צריכים באור **).

---

*) בטוחים אנחנו בהקוראים הנבונים כי יבינו, כי כל אלה החפשים מקיים התורה ומצותיה, רק מפני חפצם בחיים חפשים או מפני שכן נתגדלו לפי מקומם וזמנם, אין דינם כן ברמב״ם שם. ומחויבים אנחנו לאהבה אותם אהבת אחים, וללכד עליהם זכות, באשר כן מבקשים ומוצאים להם זכות כל יראי ה׳, וכמו שמוסרים מודעה לפני תפלת כל נדרי על דעת המקום כו׳ אנו מתירין להתפלל עם העברינים. דברי הרמב״ם מוסבים על כל אלה המכחישים בפרהסיא, ועושים את הכפירה לשטה קבועה ומקיימת.

**) מפרים אחרים אכנם נסו לפזר אפר בעיני התמימים לאמר כי מפרים בראזענפעלד

נשימה עין בוחנת ברברי הסיפר ניסן טורב (הצפירה תר"ס 292) וז"ל: אין הבדל עיקרי גדול בין מפלגות הציוניות, וחלוק דעותיהן נוסד רבו ככלו על השקפותיהן השונות בדבר יחס הכמות אל האיכות. מפלגה אחת אומרת: אין לנו חפץ במספר גדול של נושאי דגל רעיוננו, בלתי אם יבינו היטב את ערכו הנשא האמתי כו' אשר רוחם עשוי לבלי חת ואשר לא יסנו אחור מפני כל מעצור שבעולם, ולאנשים כאלה עלינו להפך לאט לאט -- לו גם במשך דורות מספר — את בני עמנו, ואז רק אז תבא תשועתנו, והמפלגה השניה עונה לעומתה: אין לנו צרך לחכות כו' עד אשר יעלה בידנו לתת לב חדש ורוח אחרת (?) לבני עמנו, ומוטב למשוך במהרה את כל העם אחרי רעיוננו לו גם בחבלים דקים, עד כי יאות לתמוך אותו בכספו; ובשיענה הכסף את הכל כו' ישונה מאליו רוח עמנו לטובה והתרומם למראה הנצחון הגדול" עכ"ל.

כמסיח לפי תמו יגיד לנו הסיפר הזה, כי אין הבדל עקרי בין מפלגות הציוניות, שאיכות הרעיון היא שנוי עקרי בהיהדות „לתת לב חדש ורוח אחרת" לבני עמנו, מתאים עם דברי אחד העם המובאים למעלה בלשונו זה: לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית, וזרם של חיים יוצא כו' בצורת אותו הרעיון שאנו רגילים לקרא בשם חבת ציון להעמיד במרכז היהדות שאיפה חיה לאחדות האומה לתחיתה ולהתפתחותה החפשית (מהדת) לפי רוחה עפ"י יסודות אנושים כלליים כו' לשחרר לב העם" (מאמונתו). והסופר הזה נ' טוראב הואיל לבאר לנו את כונתו בהאיכות, שהיא הקולטורא, באמרו שם וז"ל: „ננסה נא כו' ולשער בנפשנו כי הציוניים הקולטוריים (מפלגת האיכות) חפצים לתת היתרון לאיכות על הכמות כו' ובהשענם על החפץ הזה פותחים הם בית ספר, אשר מטרתו לחנך את ילדי ישראל ברוח עברי טהור" עכ"ל. לפני דבריו אלה יאמר שם באותו המאמר את הדברים האלה: ולדאבון לבנו כו' בתי הספר האלה אינם ממלאים את תפקידם כראוי, ואין להן אף אחת מכל אותן המעלות הטובות שרשאים אנחנו לדרוש מבית ספר לאומי בעל מטרה ידועה כו' כל זה מוריד את בית הספר כמעט למדרגת „חדרים" ממין הידוע השנואים בל כך לבלנו" עכ"ל. החדרים השנואים להציונים, אשר מהם יצאו בכל ימי גלותנו הרבים גאוני דור ודור ואלמלא החדרים נשתכחה תורה מישראל, בהם אפוא לא נתחנכו בל זרע ישראל ברוח עברי טהור? בהם לא היו „המעלות שרשאים הציונים לדרוש מבית ספר לאומי בעל מטרה ידוע"? וכונתו בולטת שיתוקן בית ספר

חזון לבם ידברו ולא רוח הציונים דובר בם, אבל האמת תורה דורכה, כי סופרים כראזענפעלד הגות לב הציונים כלם ידברו, ויגלו טפח ויכסו הרבה אמות...

כזה אשר רוח אחד העם דוברת בו: „לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית, לשחרר לב העם (מהדת) להביאו לחיי עולם כולל", חיים אשר לא לישראל הם.

זאת היא המצית תורת הציוניות, אשר אין הבדל עקרי בין מפלגותיה באיכותה, שכל שאיפתה היא להוציא מתורת ישראל רק את העקסטראקט, שישאר לב העברי, במדות ומוסר המיוחדים לו מתולדתו, אך בהתפתחות חפשית מכל המצות המעשיות, מחֻנך על יסודות אנושיים כלליים!

והנה הדוגמאות מהדעות המובאות מאתנו בזה, שהן כטפות מים הספרות הציונית, אינן דעות יחידים אשר אין אחריות דעותיהם על כל הציונים, כי באמת מקובלות ורצויות הן לרבם ככלם. בכל שלשת הקונגרסים בבזל, קימו וקבלו הכל דעות כאלה שנשמעו מפי הירצל, נורדוי, גאסטר, בירנבוים ומאנדלשטאם וכו' בתשואות חן ומחיאת כפים וקריאת הידד. מאמר הד"ר מאגדלשטאם בהחלטותיו הידוע, נתקבל מכל הציונים ברצון, וכלם צדדו בזכותו והרשיעו את בעלי הרגש האחדים אשר יצאו כנגדו בהצפירה. ודי להזכיר את דברי הסופר שמואל אייזענבערג בהצפירה תרנ"ט 79, אשר יצא להתל ולהגים לבו בהחכם וסופר הרב א' אטלאם האומר כי תקות המשיח בין כלל ישראל בארצנו ככחה אז כחה עתה ובכל יום יחכו לו שיבא, והסופר אייזענבערג מהתל בו ואומר כמה תמימות ובטלנות יש בהחלטתו זו, ומדבריו שם מובן כי בעיניו כמו בכל אחיו הציונים כבר תמה נברתה אמונת המשיח מלב רוב העם, והציוניות תקח עמדתה עתה. אך לשוא יצטדקו סופרים אחדים מהציונים, כי חלילה להם לנגוע באמונת המשיח בפרט ובהדת בכלל, וכי אין אחריות הסופרים הוגי הדעות הקיצוניות על כל הציונים; ורק למען הונות את בני ישראל, הם מצטדקים, כי באמת הם בעצמם מתהלכים אחוזי יד עם החפשים הקיצונים שבציונים, ומלבד אשר טרם שמענו וראינו כל מחאה נגד הדעות הקיצוניות המלאות בספרות הציונית, הנה עוד הם, המצטדקים בעצמם, מטיפים לאספות בחורים ובתולות דברים האסורים להעלות על לב עברי, שוכרים עלינו את תלמידי בלעם בן בעור להיות מטיפים לכלות עיני אמוני עם סגולה ולאדיב נפשות צדיקים באמונתם. יש בידינו פירכות ורמיות מדברי המצטדקים בעצמם, השמים אֵפֶר התמימות על עיניהם, להתמם עם המימים, בשעה אשר בידיהם יחזקו בדיהם, ובפיהם ושפתם יכזבו

באמונת המשיח*). הפירכות תבאנה אולי אי"ה במקום אחר.

אין לנו וכוחים וכל משא ומתן עם הציונים בעצמם, כי רק אל התמימים הישרים בלבותם אנחנו שולחים את דברינו, לפקוח עיניהם ולהעיר לבבם לבל יכשלו ולבל יתעו אחרי המסיתים האלה. ורק למען התמימים, ראינו לטפל גם בשאלת השואלים שהם ציונים למחצה, ציונים שנתבעים ונותנים לציוניות מפני הבושה או מפני שדרכם לנענע ראשם לכל רוח מצויה. וכדי לצאת ידי כל הדעות, מעמידים פניהם בצד המות, כמו עיניהם לא ראו את הספרות הציונית המוציאה תורה חדשה להלכה ולמעשה, וכאלו אזניהם לא תשמענה את הקולות ורעש המחולות, את דרשות המטיפים ונאומי הנואמים, למקלט בטוח, למרכז לאומי, לתחית האומה החנוטה, והנם שואלים, לאמר: „חלילה להציונים לגעת בעקבות משיח, ולדבר מהגאולה העתידה, רק כל ישעם וחפצם של הציונים אך לבקש מנוס ומפלט ליהודים הלחוצים ורצוצים האוכלים איש את בשר רעהו. והארץ הקדושה, הן מלבד אשר איננה גרועה משארי ארצות, עוד יתרון לה, כי בה יואילו רבים מאחינו בני ישראל לשבת בה ישיבה של מצוה, ולעבוד את האדמה מפני קדושתה, וכל כונתם אינה אלא לתת יד עזרה לאביונים מרכאים. ואחרי אשר הענין כֻּלו אינו אלא השתדלות חמרית לעזרת אחינו, הלא כמו שיש לכל אדם הצדקה לקחת לו עורך דין מומחה, מבלי הביט אל אמונתו והלך רוחו, כן יש לנו הצדקה לקחת לנו את הירצל ונורדוי וכנותהון בתור משתדלים ועורכי דין, יודעי בינה לעתים ולמקומות, אנשים אשר כח בהם לעמוד לפני שרים אשר בידיהם עתותי המדינות. והבי לא ישתתפו תמיד היראים גם עם החפשים הקצונים, בדברים הנוגעים לטובת הכלל, מבלי שבדקו הראשונים בציציותיהם של האחרונים, ומה כל החרדה הזאת אשר נפלה על היראים, רק בנוגע לטובה ישובה של א"י, כי יקשו לשאול שיהיו העושים והמעשים רק ותיקים מובהקים?" אכן מה קשה להשיב

*) מאז התחוללה תנועת הלאומיים והציונים לא חדלו לדבר דברים מפורשים או ברמזים כי התחיה הלאומית היא הגאולה. „העני ורוכב על חמור" היה ללעג התולי. זה כח"י שנה אשר היתה הלאומית בפי הספרות לרעיון הגאולה, הגאולה היא טבעית, וזאת היא מהמפורסמות בהספרות הציונית, ואלה המתכחשים והמכחישים את הדבר המפורסם הזה, הם בעצמם יביעו ידברו כן כי הגאולה היא רק טבעית ולויה ברוח הלאומי, ולבלתי הלאות את הקורא לחפש הרבה, דים המאמרים מהעת האחרונה בהמליץ חר"ם גליונות 267, 268 מאת א"ר סלוצקי, וכתב ב' מסנו שם 287, ובהצפירה גליון 5 מאמר חפזון מאת יהל"ל האומר מפורש כי אמונת המשיח נולדה בעמנו רק בזמן הגלות והצרות. וזאת היא הכתשה גלויה בעקרי הדת, וכן בקונטרס קריינא דאגרתא, מאת אלעזר פרידמאן, ציוני נלהב, שיצא גם כן בשנת זו. די לעת עתה הדוגמאות האלה.

על שאלה כזאת, אשר השואלים, בלי ספק, יודעים בעצמם, אשר אין בה גם משהו מן האמת והתמימות! ידוע מאמר החכם: „אם עלינו להוכיח לאנשים אמתת הדברים המאומתים והמבוררים על פי עצמם, אזי מראש נובל לראות כי לשוא יהי עמלנו. יען במצב כזה; אות הוא, כי הסבה המעכבת הכרת והוראת הדברים ההם, תהי' איך ואיכה שתהי', אבל בשום אופן לא בהכרת הדעת" עכ"ל החכם.

ואולם הלא ישגם תמימים באלה, שהשאלה הזאת המצא לה מקום בלבבם להדהר אולי צודקת היא, ועל כן עלינו להשיב את הדברים הנכחים והנאמנים האלה: רשאים ומחויבים אנחנו להשתתף עם כל מי שיש לאל ידו להחיש עזרה חמרית, יהי חפשי בדעותיו ובמעשיו, אם יש לאל ידם, ואם האמצעים שהם משתמשים בהם בחונים ומנוסים, לדחות או לבטל איזה גזרה רעה, או להביא ישועה קרובה. והרי הם כעורך דין המובא למשל בשאלתם. אבל במה דברים אמורים, אם המשתדלים, אשר להם ההשתדלות למענגו, אינם מתערבים ומשתתפים עמנו בהשתדלותם כדי לשנות דעותינו ואמונתנו, וכדי להשפיע על הנעזרים מידם את דעותידם במחיר העזרה אשר יקחו מידם. אך אם משתדלים חפשים קיצונים, באים אלינו ועלינו כבעלי טובות, כמושיעים, רק למען השריש דעותיהם הזרות והאסורות לנו בלב הנושעים מידם, להם יאמר: „לא מעוקצך ולא מדובשך". כבר קמו פעמים רבות מן הכתות אשר יצאונו, בעלי טובות כאלה, אשר אמרו לעזור אותנו הרבה במחיר דעותיהם ומחשבותיהם אשר הפצירו בנו לקבל מהם, ולא אבינו לקחת מהם גם עזרה קלה. ומה נאמר ומה נדבר בענין שלפנינו, אשר עזרתם החמרית בעצמה היא עזרת הבל. האמצעים שהמושיעים משתמשים בהם, בחונים להרע והיטב אין אותם. לפי דברי המושיעים בעצמם, חזון הישועה הוא לימים רבים ולעתים רחוקות, הארץ הקדושה נסגרה לפנינו רק בסבת השתדלותם. השמעתם מימוכם, כי עורכי הדין בעצמם, יתנו תודה במו פיהם, כי לא יוכלו עתה עשה דבר לרוחתנו ולישועתנו החמרית, ומסופקים הם אם ימצאו ידיהם לעשות אחרי מתי עוד, אך בין כה וכה ימילו עלינו הנאים לקבל עלינו את השפעת דעותיהם באמונה ודת, למען אשר בזכות זאת נזכה נחיה שיצא משפטנו לאור!

והנה מלבד שהשאלה הזאת מעידה בעצמה על התמימות היתרה שבה כי יתר כנשול דמי', היא גם שאלה שלא מדעת בעצם הדבר שהיא דנה עליו, לאמר: כי כל ישעם וחפצם של הציונים אך לבקש מנוס ומפלט ליהודים הלחוצים כו' וכל כוונתם אינה אלא לתת יד עזרה לאביונים מדכאים.

הבאמת ידמו כי בא״י, לו גם לא היתה סגורה בפנינו, מצאו אחינו המדכאים והמבקשים מנוס ומפלט ממחסורם וענים מקור חיים?

מלבד זאת, אם באמת ובתמים כל ישעם וחפצם של הציונים אך לבקש מנוס ומפלט ליהודים הלחוצים וכל כונתם אינה אלא לתת יד עזרה לאביונים מדכאים, מה קול ענות אשר אנחנו שומעים? מטיפים יטיפו דברי מינות, נשפי חשק, רקודין דקדושה לשם אהבת ציון, ומה דעתם בהבטוים „מקלט בטוח" „מרכז לאומי" „תחית האומה החנוטה", „החניטה הדינית"? אכן זאת היא שאלה תמה ותטימה!

כבת מינה ובת גילה של שאלה זו, תבא לפנינו שאלה גם היא בתמימות יתרה ואומרת: „אבל לו יתעשתו כל הנאמנים בברית התורה והמצוה דהיו לציונים נאמנים, הכי לא יהיו הציוניים הלאומיים בטלים ברובם של אמוני ישראל עד שלא יוכלו להרע בקדש ה׳ להחלו?"

שאלה כזאת יוכלו לשאול רק אנשים היודעים בעצמם שאין ממש בשאלתם, או בטלנים שאינם מן הישוב.

ראשונה נשאל אנחנו: וכי בשביל אשר כל אלה שבקשו תקונים ברת ישראל ושו״ע חדש, התחכמו להלות עצמם באילנות גדולים כהרה״ג הרצה״ק וחבריו, מפני שכונו את השעה הרעה הרצויה להם לצודד נפשות, להשתמש בשם מצות ישוב ארץ ישראל, לא רק לבטל את המצות התלויות בארץ, כי אם להעביר על דת ממש, בתורה חדשה אשר המציאו, כמבאר לעיל, העל כן מחויבים גם כל שלומי אמוני ישראל לאחז בדרכיהם כדי להתחזק עליהם ברוב מנין וברוב בנין? הלא רואים אנחנו מאמר חז״ל שבטלו כמה דברים טובים משום תקנת המינים. כמו (ברכות י״א) שבטלו לקרות עשרת הדברות בפני תרעומות האפיקורסים וביומא מ׳ אל תתנו מקום לצדוקים לרדות ופי׳ רש״י לרדות ולמשול בכם לקפח אתכם בדברים שיאמרו לפי רצונם עושים הכל. הבמות אהובה היתה לו בימי האבות ונאסרו, רש״י מספרי. וכי לא אסר רבנו הרמב״ם ובית דינו לדורו את החפיפה שהיא מתקנת עזרא שלפני טבילת נדה, כדי להעביר את הנשים הטועות שבה תלואה כל טהרתן ופוטרות עצמן בזאת מן הטבילה? (קובץ תשובות הרמב״ם קמ״ט).

אך גם מבלעדי שאלתנו זאת, הכי אינם רואים השואלים האלה במקומותם, כי החפשים האלה בעלי זרוע הם, בעלי לשון הם, תקיפים הם. וכל יראי ה׳ וההמון הגדול, אף כי הוא נמשך אחרי היראים, יחד הם מפחדים תמיד מפני חמת החפשים היחידים, שהם, רק הם בעלי הדעה והדבור בכל עסקי הצבור, בקהלות ישראל.

לא מן הנמוס הוא להביא דוגמאות מכל אתר ואתר, כי לא כל מה

שהלב יודע ומבין, יוכל הפה לדבר, ויתכן להעט לכתוב ולהוציא לאור, דהמשכילים יבינו ממעשה החפשים הקרובים להם טובתם של בעלי הטובות האלה הרחוקים. ואלה הרבנים והתמימים המעטים, אשר רובם נספחו עלידם גם כן מפני אימה יתרה שהציונים העזים מטילים על כל אנשי הקדש אשר בקהלה, או מפני תמימותם היתרה; ואשר לצרך האגיטאציע וצידת נפשות, נחוצים הם להציונים, למען אשר תקדש הציוניות בעיני העם בגללם, אלה הרבנים והתמימים המעטים, עוד לא זכו כי תקבל לכל הפחות בקשתם הקטנה שלא ישבו הציונים המסובים אתם פרועי ראש, למצער, בשעה שהם, הרבנים, יושבים בתוך אספותיהם, לבל יבימו עליהם אחיהם היראים במנוד ראש ובעיני בוז, ושלא תתערבנה באספתם גם בנות ציון...

שימו לב להגיון אשר יהגה לב ראשי הציונים ומנהליה בדבר הרבנים הנספחים אליהם כאופן החמישי אל העגלה, ולהלך רוחם בדרך הציוניות, בפי שמביא סופר המאמר „התקוששו וקשו" המליץ תר"ס 259 בדברים האלה: „עורך המכתבים לציוני המזרח שהמכתבים הם הד קולם של ציוני המזרח במכתבו הרביעי בבקרו את פעולת הקאנגרעס השלישי, לא מצאה מחיאת כפים זאת חן בעיניו, והוא רואה אך חנופה לרבנים שהיו באותו מעמד ז"ל: גם האופורטוניזם ביחס לרבנינו ועשירינו עוד נתגלה בין צירינו באופן ברור, והדבר הזה היה בולט בתוך השמחה המזויפה לפי דעתנו, שהיתה לרגלי ההודאה הידועה מכבר כי הבאנק ישבות ביום השביעי לא יעשה בו מלאכה. מה מזויפים היו מחיאת הכפים וקריאת הרצון שנשמעו מפי כמה מאות של „אפיקורסים" שחפצו לעשות בזה נחת רוח למתי מספר של רבנים שעוד לא חדלו ומוסיפים לבדוק בחורין ובסדקין ולנקר באשפה למען מצוא תואנות ולהשליך עלינו שקוצים. אנחנו עוד טרם באנו לכלל דעת, כי באופורטוניזם כזה לא נמצא את המערבים והמזרחים, וכי הסגולה היותר טובה היא — לבטל כעפרא דארעא את שקריהם וכזביהם", ובכן לדעת עורך המכתבים לא היתה הודעת היושב ראש על דבר שביתת הבאנק ביום השבת חשובה כל כך לפגשה במחיאת כפים, ואם כן אתם אפקורסים, שלדעתכם אפשר היה שיעשה הבאנק שבתו חול, ואך ההכרח המר מעכב בדבר, אם כן לשמחה מה זו עושה? צריכים היתם לקרוע גם את בגדיכם גם את לבבכם למראה הגסינה לאחור הזאת, ואתם טפשים עוד תמחאו כף!" עכ"ל.

היש צורך לנתח היטב את דברי בעל המכתבים ואת דברי בעל המאמר „התקוששו וקשו" המביאם כדי להעיד ולערער עליהם גם כן מפני צורך השעה, לבל יסונו אחור הרבנים והתמימים המעטים מהציוניות, אשר

ראשיה בעצמם מגלים את המסך מעל פניה לראוה בה בפריצותה. הן גם מבעל המכתבים, גם מהסופר המערער עליו רואים אנחנו כי חשודה היא הציוניות לחלל שבתות בפרהסיה, ורק לבלתי הכעיס את האוזים, כלומר, את הרבנים והתמימים, החליטו להודיע שישבות הבאנק ממלאכה ביום השבת, ועל בשורת הסבלנות הזאת מטעם ראשי הציונים מחאו כפים גם אלה שאינם מודים בקדושת יום השבת. אך בכל החשר שהציוניות חשודה, הן לא נמנעו אלה התמימים לבוא על הקונגרס ולקחת חלק בהציוניות. ואם יצויר כי גם כל הנאמנים בברית התורה יריצו ידיהם אל הציוניות, הכי לא יהיו בהם רבים כאלה התמימים שהם רוקדים יחד היום עם הציונים העושים בהציוניות מה שלבם חפץ, והיראים הנאמנים הרבים במנין יהיו תמיד יחידים בבנין שדעתם תהי בטלה ומבוטלת.

חו"צ מונים מספר לחברתם שמונה אלפים, רוב הנותנים לקופת הועד האדעססי, מחשבתם וכונתם לשם ישוב ארץ ישראל, ובית הספר שביפו שהוא ממש כבית אבידן, מתנהג בכסף הנותנים על ידי יחידים תקיפים, לכלות עיני טובי חו"צ ולאדיב נפשם, הצועקים ואינם נענים.

כן רואים אנחנו בשלשת הקונגרסים הבזילים, וכן מראים ומורים לנו מתי מספר הציונים די בכל אתר ואתר, הנותנים חתיתם ומוראם על הרבים והנכבדים מהם בחכמה ובמנין, כי יד העזים והתקיפים היא תמיד על העליונה, ובמה יאשר חילם ויגדל כחם הנאמנים של בברית התורה, לשמור את הציוניות על טהרת הדת והאמונה, אם תמיד יהיו ביניהם קלי הדעת מזה, ונקיי הדעת מזה, אשר בחלישותם יהיו בטלים ומבוטלים המיד מפני החפשים התקיפים והעזים.

ובאמת, דבר שאי אפשר הוא, שיקובל ענין ישוב ארץ ישראל על לב כל איש ישראל. הן אם רעיון ישוב ארץ ישראל אשר הורו והוגו מלב הרבנים הרצה"ק וחבריו, שהיה כלו טהור קדש לה' ולמצותיו התלויות בארצנו הקדושה לא נתקבל על לב רוב חכמי ישראל, מפני הטעמים המבארים לעיל, עתה אחרי הקלקולים המוחשים שיצאו על שם ישוב א"י, אחרי שנעשה העגל, הוא בית הספר ביפו, ואחרי פריצות המטיפים, ונשפי החשק, על אחת כמה ובמה שלא יקובל על לב שלומי אמוני ישראל ענין ישוב ארץ ישראל גם אם יצויר שיבדל מעל הציוניות. וכל אלה שיבאו ונוספו על מספר הציונים ברעיון רוח הכל זה, שאם נרבה עליהם במספר נבטלם ברוב, לא ייטיבו כי אם יוסיפו כח להציונים לקרבם אל מטרתם, להפוך את כל בני הדור שיהי לכלם שפה אחת ודברים אחדים להמיר את תורתנו, דת משה וישראל, בהתיונות מיוהדת.

עוד עלינו להתבונן על אחיזת עיני התמימים אשר להציונים המתפארים כי הציוניות מרבה בעלי תשובה, וכמה מהמתבוללים שבים אל עמם ואל אהבת ארצם הקדושה, והתמימים הנוחים להתפתות ימהרו ויחלטו לאמר כי על זאת כונו חז"ל באמרם כלו כל הקצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה אם עושין תשובה נגאלין.

מה שפלה ובזויה היא תמימות יתרה כזאת המאבדת את הדעת לדעת! עוד טרם ראו תמימינו אלה המפותים כי איתוספו כמה ספסלי בבית המדרש לתורה ולתפלה, כי עלה מחיר תפלין ומזוזות מפני שקפצו עליהם זביני מבעלי תשובה משונים כאלה, וכי נתחזק הקול קול יעקב ממנעימי זמירות ישראל חדשים כאלה, והתמימנו אלה מסתפקים במועט, ומוותרים לבעלי תשובה כאלה את כל חפצי שמים, רק מפני שהם מעמידים פניהם כשונים באהבת ציון. וחושבים להם לצדקה גם את אספותיהם עם בנות ציון בנשפי חשק ורקודין דקדושה ושירים לאומיים אשר ישירו ויזמרו יחד עם בנות ציון במחולותיהם, הלא טוב האספם יחד למען ציון מאשר יבקשו לתאותם להיות נפרדים מעל עמם... אבל כמה סמויה היא התמימות הזאת! הן ראשי הציוניים הקדימו לעשות את הרגל לפי מדת המנעול. הם הקדימו להחליט כלל גדול כי היהודי החפשי אשר אינו מאמין בה' ובהשגחתו ובתורתו ובכל הכתוב בה אם רק הוא אוהב את עמו וכו' הוא יהודי נאמן, במובן ידוע, יותר מהיהודי המאמין המוסר נפשו על קיום התורה ומצותיה, ובזאת הלא הקדימו לפתוח שער מפולש לדופקים בתשובה כאלה, על תנאי להיות כיהודים ואינם יהודים נמורים בנושא אחד. לא שיהיו אלה היהודים לא־יהודים כבעלי תשובה בעיניהם, מתחרטים על מעשיהם, ושבים אל אלהיהם בשובם אל עמם, כי אם להיות כמופת לרבים, שאין בתנאי התשובה אל היהדות כל מעשה בדת משה וישראל. בקצרה: הם פתחו שער לדופקי בתשובה כאלה להמיר את הטמיעה בין העמים להתיונות מתיהדת כדי לערער יסודי הדת ולעקור עקרי האמונה משרשיהם. הכי אינם קשים לישראל בעלי תשובה כאלה בתשובתם מהתבוללותם, כי באו ונוספו על הלאומיים המתיהדים בהתיונותם הקודמים, לשאת דעה רחבה ותקיפה בקהל עם בתור ציוניים, לרד לפניהם את התורה ותופשיה ומחזיקיה בעתים האלה. אם ענותנותו של ר' זכריה בן אבקילוס החריבה את בית חיינו, תמימותם של אלה, בכחה להחריב חלילה את בית ישראל כלו!

היוצא מדברינו אלה:

א) כאמונת הבל אשר שלטה לפנים בלב רבים בהאלכעמיע כי בכחה להפוך ברזל לזהב, ככה הגבירו הציונים היום את האמונה בהזית

נאורה, כי אכן יש בכח חפצנו בעצמנו כלנו, לכונן לנו מדינת יהודים ו„מקלט בטוח", ויכלתנו רק בחפצנו קשורה, והקונגרסים והאגיטציות המרבים את החפץ בעם מרבים היכלת לבנות את בית ישראל עדי עד. ולהפך, המתנגדים הממעטים את החפץ, ממעיטים את היכלת, ועל כן לפי שטתם של הציונים, הדין עמם, במה שמריעים וחוזרים ומריעים בלי חשך ובלי הסח הדעת, כעל עוכרי ישראל, מהרסיו ומחריביו, ומותר להם להציונים, לחרף ולגדף ולבדות דברים מגונים על מתנגדיהם, ולתתם לעומדים על דם אחיהם ויורדים עד לחייהם של כלל ישראל. ואולם באמת אין יתרון להזיתם הנאורה של הציונים, על אמונת ההבל שהאמינו בהאלכימיע, וכאשר אי אפשר להוציא זהב מברזל, כך עוד יותר אי אפשר לעשות לנו מדינה יהודים בכל מקום ומה נם בארץ ישראל. כי התיסדות מדינת יהודים בארץ ישראל, על ידי השתדלות בעצמנו, בכחנו, בכספנו, או בהשכלתנו, ואפילו בשלשה אלה יחד, היא רעיון רוח המתנגד לדעת תורתנו ואמונתנו, ומופרך מטעם הבינה הישרה. ונח ורצוי ומתקבל יותר אל הדעת, להאמין בנפלאות כימי צאתנו מאתנו מארץ מצרים, המובטחות לנו על ידי הנביאים הקדושים, מלהאמין בהזיה נאורה כזאת, ולכן מתנגדים לה ראשי גאוני הדור הרבנים הצדיקים והחסידים שליט"א, וגם רוב חכמי המדינה הנאורים מאחינו ב"י בכל המדינות אינם מסכימים להתפשטות הרעיון האוילי הזה, והאומה ברבה ככלה מרגשת הרגשה פנימית כי הבל הוא.

ב) מקלט בטוח לא היתה ארץ ישראל מעולם לעמנו. הבטוחות שלנו תלואות רק בשמירתנו את התורה ומצותיה, ובכל עת אשר עזבנו אותה צוה ה' ליעקב סביביו צריו. כה העידה בנו התורה מראש עוד בטרם באנו אל הארץ הקדושה, וכה ענתה בנו שירת האזינו, וספורי הנביאים, ודברי ימינו וקורותינו בכללם, ידועים גם לכר בי רב. כבר גלינו מעליה מפני חטאינו פעמים, וכהתפלה השגורה „ומפני חטאינו גלינו מארצנו", ולו גם יצויר בדמיוננו כי תוכל להוסד מדינת יהודים לפי דעיון רוח הציונים, מי יערב לנו כי תהי לעמנו מקלט בטוח מעקת אויבים ומחוץ, וכי לא יקומו עמים רבים ועצומים ממנו לנשל אותנו מעל אדמתנו? וכאשר לא תהי לנו למקלט בטוח, כן לא תוכל להיות לנו למרכז לאומי אשר לא היה לנו בארץ ישראל גם ברוב ימי קדם, כי מלבד הימים הטובים המעטים בימי דוד ושלמה, יהושפט וחזקיה, היינו

ברוב העתים למפלגות מתרוצצות בקרב ארצנו, ולא תשוב להיות לנו למרכז לאומי עד אחרית הימים אשר הר בית ה' יהיה נכון בראש ההרים ומציון תצא תורה וגו'.

ג) הנסיון יגיד בדברי ימינו, כי בכל עת אשר קמו בתוכנו אנשים בתור מושיעים או משתדלים, להביא את עמנו לתכלית טובה, בדמות גאולה, או אתחלתא דגאולה, הביאו לישראל צרות רבות חמריות ורוחניות מבית ומחוץ.

ד) המתיונים המתכנים בשם „ציונים", אשר לא יוכלו עמוד בנסיון מפני רוח העת, יכנו בשם „התאבנות האומה", את עמידתה על דעתה, דעת תורה, כסלע איתן, מבלי לזוז מכל רוח הזמן והמקום, ועל קיומה בחיים אשר היא חיה מפי התלמוד, יקראו לה „האומה החנוטה" אשר המובן בשם הזה מבואר הוא גם בדברי בעל „חטאת נעורים" הידוע, וז"ל: (שם צד 22) „אני מן מתי עולם של תלמוד בבלי, שהחיתה הספרות העברית, ספרות שהיא עצמה מתה ואין בכח טל של תחיה להחיות את המת, אלא להביא בו כעין תחיה ולהניחו שיפרפר בין החיים והמות כל ימיו" עכ"ל. ואחד המרגישים במאמרו: „שלומים לריב ציון" (המליץ תרנ"ט) יכנה לפי זה המובן, את ההלכות שהעלו רבותינו הסבוראי והגאונים מהתלמוד בשם „החגיטה הדינית" ואת רבותינו בשם „יוצרי החגיטה", ואת הכנסת זרם של חיים חפשים לגמרי מהתורה והמצות המבארות והמקובלות במשנה ותלמוד, יכנה בשם „תחית האומה" וכפי שיבאר „אחד העם" (פרשת דרכים צד 104): „הכנסת זרם של חיים חדשים בתמונת שאיפה חיה בלב לאחדות האומה, לתחיתה (מחניטת התלמוד) והתפתחותה החפשית (מהרת) לפי רוחה (רוח הלאומי והמוסרי שלה) על יסודות אנושיים כלליים". ואיך ובמה יכניסו את זרם החיים החדשים לתוך האומה? בהקמת בתי ספר כזה שביפו, שיחנכו בהם את בני הנעורים בחנוך חדש, אשר לא בתורה וכמצוה? שמנהיגיהם ומחנכיהם יהיו מהחפשים הקיצונים שבציונים עד שיוציאו הרבות אנשים לאומיים עבריים ללא תורה וללא דת משה וישראל?!

ה) בעלי תשובה משונים עשתה לנו הציוניות, שבהם מתפארים עלינו הציונים לאמר: לכו חזו מפעלות הציוניות, עד כמה השיבה רבים מעון, כי נהפכו ממתבוללים לשבים אל עמם, הנדברים ומתיעצים תמיד בדבר עמנו וארצנו.

בנוהג שבעולם, כי הפושט את הרגל לא ידע שלו בבטנו מחיל זרים שבלע, עד אם יתפשר וישתוה עם נושיו לפרוע איזה % לזמנים ידועים.

רבים הם בעונינו, אשר קראו שמטה לקיום התורה ומצותיה. אבל בסתר לבבם נפשם יודעת מאד כי חיבים הם; יודעים הם כי היהודים הנאמנים והאמיתים — הם שומרי התורה והמצוה, וכי אין יהדות אלא באמונה ודת ישראל; יהודים כאלה אעפ"י שחוטאים ישראלים גמורים הם, הנם אחים לאחיהם בית ישראל: הם לא יזידו לבקש פשרה בדת, ואף עפ"י שחוטאים הם הם מלאים חרטה והרהורי תשובה.

אכן יש רבים המבקשים תואנות ואמתלאות בתנאי הזמן והמקום, ושואלים ודורשים שיתפשרו נושיהם עמם בהנחות שיעשו להם, והם המבקשים תקונים בדת, הרי שמודים הם כי אכן יש דת ויש עליהם חובות. ואולם עד כמה נרתע לאחור, בשעה שהקוראים שמטה יעיזו פניהם בפני בעלי חובם, לאמר: מאתנו אין לכם כל תביעה, מפני שקראנו שמטה רק למטבעות שכבר אבדה צורתן, ואינן שוות כלום, ושטרי החוב שבידכם עלינו אינם אלא חספא בעלמא. אך להיפך, בבית והון נחלת אבות אשר תחזיקו אתם, בעלים אנחנו לא רק כמוכם, כי במובן ידוע, עוד יותר מכם, כי אתם בשפלות ידיכם ידלוף הבית, ואנחנו בתבונות כפינו נחזק את בדקיו, וגביא בו אויר חי חפשי, והננו שבים אל נחלת אבותינו, שהננו בה שותפים עמכם ובעלי דעה יותר מכם.

וכך ממש היא תשובתם של בעלי התשובה המשונים שבציונים, אשר מבלי חרטה על העבר וקבלה על להבא, להשתות ולהתפשר, למלאות אחרי דת משה וישראל שפשטו לה את הרגל, לכל הפחות באיזה % לפרוע, עוד לא חזרו מדבריהם שדברו כי האמונה והדת הן מטבעות שנפסלה צורתן, ושטרי החוב שבידי כנסת ישראל עליהם אינם נחשבים בעיניהם לכלום, ולא עוד אלא שבכח החדוש שנתחדש בבית מדרשם של הציונים, שהיהודי האוהב את עמו, ושואף לחירותו וחפץ בתחיתו החפשית, אעפ"י שאיננו מודה בהשגחת ה' ובתורה מן השמים וכו', הוא יהודי נאמן, במובן ידוע, עוד יותר מהיהודים המאמינים המקימים את התורה— בכח הזה באים כבעלים משותפים על בית ישראל, לקרוע לו חלונות ולהכנים בו רוח חיים חדשים עד שיהיו ככל הגוים בית ישראל, והתמימים הרבים, אלה מחסרון ידיעה בהספרות הציונית, ואלה מעקשנות שבהבטלנות היתרה, די להם השיחות מאהבת ציון וישוב א"י שבפי הציונים להשבם כבעלי תשובה, אעפ"י שהם חיים חיי הפקר לעצמם כמלפנים, וקשים אפוא בעלי תשובה הללו לישראל ממהבוללים גמורים, שהם אינם מטעים אחריהם, ואלה כשבי פשע מתעים ומתעתעים בבית ישראל.

ז) „אחד המרגישים" במאמרו „שלומים לריב ציון" (המליץ תרנ"ט) יאמר

על הציוניות כי היא חטיבה יקרה לנטוע בה כל טוב והיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית, וכן מחליטים כל הציונים.

והנה במושג המלה „רוחנית" הבינו כל ישראל מעולם תורה ומצות, מוסר ומדות טובות. אך מה הנה הפעולות הרוחניות אשר פעלה ועשתה חבת ציון והציוניות זה כח"י שנה? האם הקימו ישיבות חדשות או למצער חזקו הישנות, או תקנו תקנות טובות להדריך את הצעירים והצעירות בדרכי ישראל ולחנכם במצות הדתיות, ונשי ישראל תשמורנה דת משה וישראל בטהרתה? זאת לא ראינו. הרוחניות הציונית הראתה הדרה ופעלה על בנינו ובנותינו, רק בציוני מגן דוד שהם נושאים, ובנשפי חשק שהם מרבים בכל מקום שיש שם ציונים וציוניות, ומי הם המשפיעים שפע הרוחניות והמריקים מעשיהם את הועד והוותיקות, הטכס והטהר, בקרב הציונים? לא המורים האורים הגדולים בתורה ובחסידות, כי אם החפשים הקיצונים, שבקשו תקונים בדת ושו"ע חדש, אשר משתדלים להמיר את התורה והדת ברוח הלאומית וזאת היא „החטיבה היקרה לנטיע בה כל טוב שהיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית"; אשר הציוניות מתאמצת להביא בה תחית האומה!

ז) הציונים, למרות התפארותם לצורך ממרתם, שהם כמאתים אלף משפחות, יכזיבם הנסיון המראה בעליל ממספר הנותנים לחבת ציון והציוניות, שהם רק מספר אלפים אחדים, ואינם גם חלק אחד מאלף ברבבות אלפי ישראל העומדים מנגד, או מביטים על הרעיון הציוני כעל דעיון רוח, אשר בהבל בא ובחשך יכסה. וכלום צריכים אנחנו לעדות ברורה יותר מעדות הסופרים הציוניים המתאוננים בעצמם, על אשר העם והרבנים בראשם עומדים מנגד להם. ולדוגמא, יראו (בהמליץ תר"ס 263) התאוננות הסופר במאמרו „מכתבים ע"ד הציוניות", שמתאונן כי למרות מאמרי חז"ל וגדולי ישראל המפליגים בשבח ישוב א"י, העם כלו והרבנים בראשם עומדים מנגד.

כי יבא מטיף לעיר ועשה איזה נפשות להציוניות, ימהרו הלבלרים לבשר נצחון. ובכל זאת שומעים אנחנו כי בכמה קהלות סוגרים גבאים את בתי המדרש בפני מטיפים ציונים; כי רבנים דורשים ברבים או משיחים כנגד הרעיון, והכל רואים ונוכחים כי הציוניות חדשה היא בישראל, ורק מחזיקיה היחידים, מתאמצים להפיצה בעם בחזקה ובהבטחות ברויות, גם במוראים גדולים אשר הם מראים את כל המפסיקים בדרך הסתתם להעמידהו אל עמוד הקלון, ובכן הם היחידים היוצאים לכבוש את הרבים להלעיטם את החדש האסור מן התורה, ולעשוק את זכות

הדעה והדבור מאת האומה כלה בכלל, ומאת הרבנים הגאונים, הצדיקים והחסידים בפרט. אלה הרבים במנין ובבנין האומה, רחוקים הם מכל מחשבה המביאה לידי מעשה בפועל נגד הציונים והציוניות, וכל התנגדותם אינה אלא גלוי דעתם בדבור או גם בכתב לבד, ורחוקים הם אפוא מכל מחלוקה, ובכל זאת לא יבשו הסופרים להגיד, אשר מתנגדיהם הרבים מחזיקים במחלוקת!

ח) ובמה כח היחידים האלה גדול, לעשוק את זכות הדעה והדבור מאת העם, אם לא במה שלקחו להם במונופולין את העתונים, לדבר מתוכם ככל העולה על רוחם ולהמטיר על כל מי שידבר כנגדם חרפות וגדופים מגונים ומשונים, ועל כן עלינו להחזיק בזכות דעותינו ודבורינו, להוכיח קבל עם, כי הקלון אשר הם שמים על שנואיהם הוא כבוד לכל ירא ה' הדובר אמת בפיו ובלבבו, הרחוקים מהתחרות במגדפיהם ומהחזיק במחלוקת נגדם, כי המה באהבתם את האמת והשלום יביאו שלום על ישראל.

ד.

עקבא דמשיחא.

לולי שהיתה לנו הקבלה שקבל משה רבנו עה"ש מפי הגבורה, לפרוש ובאור על הכתב הכתוב באצבע אלהים, כי עתה לא היתה תקומה לישראל, ותהי אחריתו עדי עובד, כאבדן כל הכתות אשר כחשו בתורה שבעל פה.

הקבלה באה מאת ה' בפי מקבלי התורה. עין תחת עין ממון. וקצות את כפה ממון. ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו' באש תשרף אשת איש, וכו' וכו'.

וכמו בחלק ההלכה כן בחלק ההגדה. ענות השעבוד במצרים נצערו בכח המתקת הדינים, במה שהקב"ה חשב את הקץ של ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה מזמן לידתו של יצחק. התוכחה הפיגה מרירותה לפי הדרשה, למשל, ולא תאמין בחייך זה הלוקח פת מן הפלטר (מנחות קי"ג. שקלים פ"ג ה' ג') בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשת האב. כה נתפרשו ונמתקו הדינים אשר בכמה נבואות נביאים וחזיונות חז"ל בכח הדרש. ולמשל: קללת ישעי' ירהבו הנער בזקן וצפית חז"ל לעקבא דמשיחא אשר במשנה

דסוטה, לא באו כתמן כפשוטן וכמשמען, כי הפיגו מרירותן בדרשה. יש נתפרשו על היצה"ר, על דרך מה שאמרו (סוכה נ"ב) ואת הצפוני זה יצה"ר, אעפ"י שפשט המקרא הצפוני זה הארבה. ויש אשר נתפרשו על הגלות, כי אין מעצור לה' להושיע את עמו מפשטי היעודים הרעים, על פי הדרש אשר ימוד בו מדה כנגד מדה, למחזיקים בתורה שבע"פ.

זוכרים אנחנו דברי פי חכם הדרשן המפארר' חייקול ז"ל משאדעווע, שאמר: „כל עוד החזיקו בני ישראל בחלק הדרש שבתורה, התנהג גם נותן התורה עמם במדתם, והנחה עשה להם מתוכחתו על פי דרשת חז"ל בניך ובנותיך נתונים וגו' זו אשת האב, אך משעה שנמצאו מתחכמים, לעזוב מקור מים חיים — התורה שבע"פ, בהתהללם כי מחזיקים הם רק בפשט המקרא, גם ה' יבוא עמם במשפט התוכחה כפשוטה". הנה כן בדורנו דור פשטן, דור סגי נהור, אשר רבים ממתחכמיו לא יאמינו בנסים ובנפלאות, בלתי אל הטבע עיניהם, יקוים בהם דברי הנביאים כפשוטם, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבונים תסתתר — כפשוטו של מקרא. משיח שקר, לא כימי קדם באותות ברים ומופתי שוא, כי אם הזיה קולטורית, משיח שקר טבעי, איירופי מכף רגל ועד ראש, מכרבל ומקשט באיצטלא ירושלמית. ירהבו הנער בזקן כפשוטו, חוצפא יסגא בעקבא דמשיחא כפשוטו, הצפוני, היצר הרע, איננו מלאך כי אם כפשוטו, או ערב כבד ארבה של מטיפים ליין, לבצע, ולכל שרירות לב. מטיפים שלוחים מהציונים לצודד נפשות, להשמיע על השקלים.

אין אסון בודד לעצמו ומסתפק במלאכה הצריך לגופו. כל צרה גוררת צרות רבות ורעות. הרעב מביא לרגלו השחתת המדות, קנאת איש ברעהו, צרות עין, חמס ושוד. מלחמה מביאה חלאים רעים ודבר הות. וכך היא הציוניות, מלבד אשר בעצמה היא הומיה וסוררת מדרכי אבות ומסורת חז"ל, בהיותה מיוסדת על „אם אין אני לי מי לי ותושע ידי לי" בהפך מכל יעודי הנביאים וחז"ל ומכל תפלותינו, אשר כלם ערוכים ושמורים על שאיפה רוחנית, בנין ביהמ"ק, צמח דוד, החזרת שכינתו לציון, השפעת הנבואה, אשר נקוה לזכות להן כמו שאנו מתפללים ותחזינה עינינו וכו', כי היא, הציוניות, בלה אומרת אשר אין נפשה לכל אלה, מלבד שהיא עוקרת כלאחר יד את כל היעודים האלה, עוד הביאה עלינו את המשחית הזה — את הערב של מטיפים.

לפי רוחם בוחרים הציונים באנשים בעלי לשון מדברת גדולות, הראוים אולי לשחק על במת התיאטרון. אנשים אשר דבריהם כאש יוקדת באהבת ציון ובחבת ירושלים, ותחת לשונם גיהנום

של שלג לקרר את לבב ההמון מאש דת, ומכל הקדוש באומה. דבריהם לקוחים מלקחי הסופרים החדשים, מלהיבים את ההמון בדעות כוזבות, משוים לפניו מדינת יהודים, מדמים את הירצל לגואל הראשון, להבדיל, באופן שמשפילים את מעלת משה רבנו עה"ש עד הדיוטא התחתונה.

פה בעירנו נועז מטיף ידוע להטיף בפומבי מעל הבימה, את דברי עתק האלה בלשון הזה: כשם שמשה (לא תארהו בתאר רבנו) היה איש מצרי, הדור בכפתורי זהב כסרדיוט, יכול להיות גואל ישראל ממצרים, כן יוכל להיות גם הירצל, אף כי מתנהג בכל דרכיו כנכרי, לגואל ישראל בימינו". דבריו אלה הרעישו אז את כל לבבות בעלי הנפש פה. ודברי בלע שיצאו מפי המטיף הזה, יזכירונו מה שדרשו מעריציו של פלוני הידוע מסמירנא (ספר השנה תר"ס צד 169): וז"ל תהפוכותיו אלה לא הקציפו את אחיו בני אמונתו הישנה, כי מעריציו התנכלו ויעבירו קול במחנה אחרי בגדו בדתו לאמר: „צדק המשיח בהמירו את אמונתו למען יזכה במשלחתו, כי כאשר התחפש משה ויהי למצרי בהיכל פרעה כן השכיל ש"צ להתנכר כמשלמאן בחצר השולטאן טב מלגאו וביש מלבר" ע"כ.

והננו מעתיקים דברי הספר „על הציוניות" מאת המחבר היקר והנכבד ר' אהרן בן נחמן מקישינוב שיצא לאור בשנה זו בווארשא, צד 19 וז"ל: „ראינו חובה להביא בזה תוכן דרשות מטיפי הציונית אשר הטיפו פה קעשינוב במעמד קהל גדול, אשר כלל בתוכו אישי כל מפלגות עמנו. — את זאת דרש בחורף העבר אחד מראשי הציונים ומנהליה, בעירנו עיר קעשינוב":

א) חק הוא לישראל מימים ימימה כי אם יבנה איש בית ישאיר חלק אחד מהכותל או מהספון והתקרה מכלי ימשחהו בסיד ובגיר, למען עשות זכר לחורבן, וכי יקדש איש אשה כדת משה וישראל, שוברים תחת החופה צלוחית של זכוכית, למען זכר לחורבן, בכל יום ויום יאמר העברי „אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח", אלה הן מועצותיו ותחבולותיו של עם ישראל להשקיט המית רוחו ועצבונו על תלאותיו וצרותיו, וכה גדלה תקותו וחזקה אמונתו עד שלא ימצא עוד דרוש לפניו לנחוץ לעשות דבר מה להשועתו. ולכן אך לשוא, למותר וללא תועלת נחשוב להטיף מוסרינו לפני החסידים האדוקים מחזיקי נושנות, כי מלבד שלא ישמעו אלינו עוד יקומו לסקלנו ולרגום אותנו באבנים, אבל אתכם אחי הצעירים שכבר טעמתם מצוף דבש ההשכלה, אתכם הנני שואל, עד מתי תאמינו בהבל? הלא ראיתם כי שנים למאות וגם לאלפים כבר עברו וחלפו ומשיח בן דוד עוד לא בא אף כי בכל יום אתם אומרים „אני מאמין". לכן אל תחכו

לו עוד, אם התמהמה זמן כביר כזה ולא בא, אות הוא שלא יבוא לעולם, ורק בנו עזרתנו, כלומר, אנחנו מצדנו הננו מחויבים להשתדל בכל אשר נוכל ולהביא תשועה לעם ישראל. אולם יען שאין כל אחד מאתנו מוכשר ומסוגל לבוא להתיצב לפני מלך ושרים להוכיח צדקותנו ולהראות גלוי כי גם לנו הצדקה לדרוש ממלכה מיוחדת, לכן זאת היא עצתי לכלכם כאחד כי תשימו עליכם לראשים ומנהיגים את האדונים מאקס נארדא והירצל ותאמינו בהם כאשר האמינו בני ישראל לפנים בה' ובמשה עבדו. ואז רק אז, אם תהיו נאמנים להם בכל נפשכם ובכל מאדכם יבוא לציון גואל.

ב) דרשה שניה בתמונה אחרת: הלא ידעתם אחי כי התפילין המה לנו אך לאות כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים, ובידו הכח לקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ ולהוליכנו קוממיות לארצנו שזה כמה תכסוף נפשנו וגם תכלנה עינינו לבוא בשעריה לחנן עפרה ולנשק אבניה, ולכן אם נושאים אנחנו היום על לבנו האות הזה (בדברו הדברים האלה הראה באצבעו על הזשעמאן העשוי ממתכת שמעבר מזה כתוב עליו „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" ומעבר השני כתובים וחקוקים הדברים האלה „ראשון לציון הנה הנם") אין מן הצורך עוד לשום אות אחר על ידינו וטוטפות בין עינינו רק זה האות אשר עיניכם רואות היום, והאיש אשר יאמר לצאת חובתו אל היהדות עם התפילין מבלי שיהיה גם ציוני, יהדותו איננה שוה מאומה, והרי הוא כמובל ואוחז שרץ בידו, אכן לעומת זה נוכל להחליט כי מי שהנהו ציוני אף אם מעולם לא התקשט בתכשיט הזה „התפילין" ושם ה' — לפי דרשת חז"ל שאמרו אלו תפילין שבראש — לא נקרא עליו, יהודי גמור הנהו לכל פרטיו ודקדוקיו. ועל אנשים כמוהו נשבר וניחל שירבו בקרבנו להגדיל מחנות צבאותינו כי אז יכלנו לקוות לימים טובים כאלה ועד מהרה נבוא אל המנוחה ואל הנחלה.

ג) אחי! היו יכים שהיינו מאמינים כי רק היהודים המטונפים והסרוחים המעלים צחנה ובאשה ע"י הטשאלענטין שאוכלים בכל שבת בתאוה רבה ויתרה, רק המה קיומו של עמנו ורק בזכותם ובעבורם נברא העולם וגם הוקרנו גם כבדנו אותם עד כי פחדנו פן יצערו ויתמו מאתנו ואז תגוע ותתם כל הארץ שעליהם היא נשענת, אכן עתה נוכחנו לדעת כי לא יהודים אמתים המה, אך יהיו בעוכרי ישראל לבושת ולכלמה לנו לפני העמים אשר לבעבורם ישנאו אותנו, ורק על ידם הננו סובלים עול הגלות, לכן התבוננו אחי בעוד מועד, התרחקו מהם ככל אשר תוכלו, וכל אחד מכם ישתדל לבער מקרבו המדות הרעות שנטעו בכם

אלה הפאנאטיקים הבוערים בעם, רחצו הזכו מן הצואה והחלאה, ששפכו עליכם, והייתם נקיים מרפש היהדות לפי מושגיהם המה. הנו ידכם לאחיכם החדשים מאקס נארדא והירצל שזה עתה מקרוב התקרבו אלינו ולבם בוער באש אהבת קדש לארץ ישראל, רק יהודים כאלו יתכן לכנות בשם „יהודי" אבל לא את אלה בעלי זקן ופאות שלא ילכו ד' אמות בלי נטילת ידים בקומם ממשכבם, ועת יקיימו בשבת הסעודה השלישית יאחרו בנשף ויספרו ספורי מעשיות מצדיקים שונים כאלו רק בזה תלוי ועומד כל אושר עמנו, עוד הפעם הנני אומר לכם אחי! חדלו מבוא בין אנשים רעים וחטאים כאלה, ששונאי ציון המה, ובחרו לכם לאוהבים ורעים את הציונים שרעת המקום (מי בא בסוד ה' וידע זאת עד שגלה רז זה גם להמטיף?) ודעת הבריות נוחה מהם.

ד) המטיף הרביעי אמר מוסר להציונים עצמם בזה"ל: מעשה באיש אחד שקנה לו בית ישן שרבו בו הבקיעים, ויאמרו לו הבקיאים במלאכת הבנין, לוא לעצתנו תשמע, כי אז הגדנו לך שתהרוס כליל את הבנין הזה ובמקומו תעמיד בנין חדש, ואז מלבד שיהיה הבנין בנוי כחפצך וכרצונך ולרוח הזמן והעת, עוד חדש יהיה לך תחת הישן המלא בקיעים ולא יעלה לך הוצאה יתרה מן תקון הבית הישן כי רבות עליך לפזר טרם יעלה בידך לתקן הפרצות שבקירות ביתך וגם אחרי כן אך בנין ישן יהיה ולא תשבע ממנו נחת, אבל בעל הבית שחם על כספו וביותר באשר זה דרכו דרך כסל לאהוב כל דבר ישן נושן לא שמע כמובן בקולם, ולכן היה סופו, שהשקיע כסף רב בהבית הישן בתקוניו, ובכל פעם עשה תקונים ושנוים, בכל זאת מוכרח ונאלץ היה אחרי עבור שנים רבות להרסו כליל כי הפרוץ בכל שנה היה מרובה על העומד. הלא תבינו אחי את הנמשל מה הוא? חפץ אנכי להגיד לכם כי לא תשתדלו לעשות רק תקונים ושנוים בדת מעט מעט כי עמלכם יהיה לריק, יעלה בתהו ויאבד, והועל לא תועילו לעם ישראל הזקן והשב. אם באמת תאבו להיטיב את עמנו, עצתי אמונה לכם שתעבירו קו שחור על כל התלמוד והשו"ע שכבר אבד עליהם כלח, וגם רבות סבלנו על ידם ותסולו לו מסלה חדשה בארחות החיים, מסלה שתובילהו למחוז חפצו, ועל ידה יהיה תחלה איש בין אנשים. למצא חן וחסד בעיני מלכים ושרים ואז ירחמהו גם ה', אבל אם ישאר עוד במצב הבערות והסכלות כמו שהנהו עתה, אך שוא תקותכם וצפיתכם הבל, ואם תבינו שעל הזקנים לא תוכלו לפעול עוד כי כבר טבעו בבוץ הרפש עד הצואר ובודאי לא ישמעו בקולכם, עליכם להשתדל למצער לחנך את הדור הבא לפי רוחנו כי יהיו אנשים יותר מיהודים.

ה) ביום א' ז' אלול תרנ"ט פה קעשינוב דרש אחד ממטיפי הציוניות דרשה ארוכה אשר מטרתה לחלל את הקדש ולבזות את התורה. בתוך דבריו אמר על הפסוק ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם, במה שאמר „לדורותם" יורה כי אנחנו בני ישראל יכולים ומותרים להפשיט צורת השבת ולהלבישו בכל פעם צורות חדשות לפי רוח הזמן והעת. אז כשהיו הדורות בריאים כבני ראמים, והאיש הישראלי היה יכול לחיות מבלי שישתה מי חמים, קיבתו היתה מעכלת טמוני התנור מה שהוכן מאתמול, הוצאות השבת היו קטנות ומעטות, הנשים לא דרשו מאת בעליהן והעלמות מהוריהן כי יקנו למו תכשיטין יקרים ובגדים נאים, אז חלילה היה לאיש מישראל להשיק את התנור בשבת להכין צרכי אכל נפשו להחם את המיחם והמוליאר, לצאת לפעולתו ולעבודתו או לפתוח חנותו ומרכלתו ביום השבת, אבל כעת נשתנו העתים, הכחות הולכים ומתמעטים, חלשים אנחנו כנשים, רגילים אנחנו לשתות מי חמים בכל יום ויום ואם יעבור יום אחד ולא נשתה נתמעט חלבנו ודמנו, קיבתנו איננה מעכלת טמוני התנור מאתמול, ההוצאות עלו למעלה ראש, נשינו ובנותינו כעלוקה הב הב לתת להן תשוקת לבבן בבגדים ותכשיטין לפי המאדע הארורה אשר בין הסבות הרבות אשר פנו לנו דרך אל הדלות לחדור אל חדרינו יושבת המאדע ראש. בעת כזאת הכל מותר לנו ביום השבת, וזהו שאומר „לדורותם" שנשמור את השבת לפי שנוי העתים והדורות. דברי בלע ומשחית אלה הטיף המטיף לצאן בקהל רב ויבצר את כפירתו מדברי כופר חפשי גדול יותר ממנו בהקדמת ספר המפתח שכתב פרושו על הברייתא, תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח וכו' שהוא להורות: שילמוד ההלכות לפי רוח כל יום ויום, לפי השתנות הזמנים משתנות ההלכות — אלה מטיפיך לציון ישראל! עכ"ל ספר „על הציוניות".

אך מי עור כההמון, וחרש כעם השומעים את הקולות של מחרפים ומגדפים את התורה ואת האמונה מעל הבימה, מבלי שמוע שמיעת הלב והבן דבר בליעל היצוק בהטפה כזאת! המטיפים האלה מכחשים בעקרי הדת בפומבי, מגלים פנים בתורה, מלעיבים בנביאים ומתעתעים בדברי חז"ל להכניסם על כרחם בקופא דמחטא שהם מתפרים בו כסתות לצודד נפשות. עיני ישראל סבא, תכהינה מכעש בניהם ובנותיהם, המאשרים זדים המתימרים בשם מטיפים, ועמם יד גדולה מבעלי תשובה המשונים שנהפכו ממתבוללים לציונים, אשר חכמי הספרות הציונית פתחו להם שערי תשובה חפשית, לאמר שדי להם לאהוב את עם ישראל, מבלי האמן במציאות אלהי ישראל והשגחתו

ותורתו, ובאהבתם את עמם הנם יהודים נאמנים, במובן ידוע, יותר מהיהודים האמונים בי"ג עקרי הדת (עי' מאמרנו „על ציון ועל מקראיה"). בכח בעלי תשובה שהתורה ותשובת המשקל אינן מתישות כחם כלל, לא כח ידם ולא כח פיהם, עולים מטיפים כאלה בחזקה על הבמה לדבר הות לבם, למרות עיני כבוד הזקנים וכל לומרי התורה. החזיון הנורא הזה, ישוה נגד עינינו דמות הכהנים הקאטולים בימי הבינים, אשר פרצו אל בתי המדרש אשר ליהודים, ועלו על הבימות לדבר ככל העולה על רוחם למטרתם, לכלות עיני ישראל, ולאדיב נפש גוי צדיק אשר באמונתו יחיה.

ומטיפים כאלה עוברים מעיר לעיר, ובכל מקום בואם יבא זרון ריב ומשטמה בבית ה'.

אל ידמו הקוראים, בבוא אחד המטיפים האלה לעיר מושבם, כי מקרה הוא, פרטי הוא, ואין מקישים ממנו על השאר, כי לדאבון לב, מכת מדינת יהודים המה, מכת ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו ההזיה והתפשיות בחלומו של הגואל המדומה. כל המטיפים כמו מרועה רוח אחד נתנו, משטה אחת יצאו ולמטרה אחת הם שלוחים, לעוות את הדעות, לקלקל דרכי אבותינו, להשניא את התורה ולומדיה ונוצרי פקודיה לעשותם, לעקור עקר המשיח ועמו את יתר עקרי הדת, וללמד את החטון לדבר תועה: מאן הנהו רבנן ומאי אהנין לן.

אוי מה היה לנו! רבותינו ז"ל אמרו (ד"א זוטא פ"א) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. ט"ו מדות נאמרו בת"ח נאה בביאתו חסיד בישיבתו כו' שם פ"ג ת"ח נאים בחבורה. שם פ"ו ת"ח צריך שיהיו צנוע. תכף לת"ח ברכה (ברכות מ"ב). צדיק בא לעולם טובה באה לעולם, סנהדרין קי"ג. וחלופיהם במטיפים האלה, בני דתן המלאים נכלי דתות, בני מדין המביאים מדנים בין אחים, ובני קרח המרבים מחלוקת בכל עיר ועיר. מעולם לא נתקיימו בנו קללת ישעי' וחזיונות המשנה דסוטה, כפשוטן, עד אשר הביאה עלינו הציוניות את כל הקללות והחזיונות האלה בדמות המטיפים, וכל המזיקים העומדים לימינם וסובבים עליהם.

זאת היא תחית האומה, אשר להחיה מלאכותית כזאת, לשרפת נשמה ונוף קים, קבעו תרומה, המודעת בשם תרומת השקלים, אשר ירימו גם מבני דלת העם, ממשרתים ומשרתות הנתעים אחריהם. וכל הכסף הזה המאסף בכל עיד ובכל כפר ממושבות אחינו בני ישראל, הנותנים לעגל לשם כרובים, לא יובא לישוב ארץ ישראל, כי קדש הוא להם, לצרך האגיטאציע להחזיק מטיפים

כאלה, לפתות את העם, למשכם ברשתם אחרי חלומותיהם והבלי בריהם, לשכר סופריהם העושים אינקוויזיציע ספרותית לשם ציון, לבדות שקרים מגונים, ולהוציא שם רע בשערים המצוינים בליצנות ורכילות, על כל מי שחזותו מוכיח עליו, כי הוא מהרהר אחרי מעשיהם ונקיון כפיהם. התכלית מקדשת להם את כל האמצעים... עד כי החליטו בהקונגרס השלישי להלכה ולמעשה, שאין תרומת השקלים נכנסת לחשבון כלל (הצפירה שנת עשרים ושש 208).

הנה כי כן, יקחו להם תרומה חדשה במינה, להחזקת פטפטנים זדונים מוסבי שם מטיפים, ולתמיכת סופרים מחרפים עקבות ההולכים בדרך אמונת ישראל, המחישים את גאולת ישראל בקיום עתידות המשנה דסוטה בפעל כפשוטן. וה' עוז לעמו יתן לעמוד על דעתו דעת תורה בפני בוזיה גונבי דעת, עד אשר יתן מציון תשועת ישראל בב"א.

ה.
מכתב גלוי.

ב"ה א' דחוהמ"פ הרג"ט, קאוונא.

יאריך ה' ימי כבוד הרב הגאון הגדול האמתי המפורסם בתורתו בצדקתו ובחכמתו, נר ישראל ע"ה פ"ה פאר הדור וכו' כקש"ת מרן ר' **אלי' היים** נ"י **מייזיל**, הגאבד"ק **לאדז** שליט"א.

מאד מאד שבענו נחת ועונג מהשמועה הנעימה כי הדר"ג פרסם דעתו גלוי נגד שיטת הציונית. האח! אמרנו, עוד אין הדור יתום שהדר"ג שרוי בתוכו לאוי"ט, עוד לא פסו אמונים גודרי גדר ועומדים בפרץ עמנו ודת קדשנו, ואם אמנם ידענו צדקת הדר"ג ורגשותיו הבוערות בשלהבת יה, ואיננו נצרך לאש מן הדריוט וקטורת תהלה תועבה היא לו, אבל משום עת לעשות נמצאנו ביושר לבוא במכתבנו זה להביע עליצות נפשנו על פעלו, כי לעת כזאת ראוי אשר יראי ה' יתעודדו ואיש לרעהו יאמר חזק ותחזקנה ידיהם לעשות חיל למען ה' ודת קדשנו.

הן רוב יראי ה׳ בכל עיר ועיר מתעבים ומשקצים את הדעה „ציונית", זגם רוב המון בית ישראל רחוקים מזה תכלית הריחוק, אלה מהברה וידיעה ברורה, ואלה מרגש דתי פנימי ממסורת אבות, אבל כאשר בימינו רבתה הקריאה מתוך הכתב ורשעי הדור מתגברים למהוי כספריא ומרבים מכתבי עמל אלי חוק, ואינם לוקחים שום מאמר מיראי ה׳, לכן לפי ההשקפה מתוך הכתב, ידמו הקוראים מדור הצעיר, כי רוב הבתבנים הללו הם רובא דעלמא, ואין להרהר אחרי דעותיהם ומעשיהם כלל שהיא דעת כנסת ישראל כלו, לכן לעת כזאת, אשר בעוה"ר נתקימה הנבואה: ואמרתם שוא וגו׳, חובה עלינו לקיים גם אזהרתו: אז נדברו יראי ה׳ וגו׳ ויקשב וגו׳.

כל אשר עינים לו לראות מישרים יחזה ויביר, כי הדעה הזאת קשה לישראל מכל משיחי השקר שקמו בעמנו, המה לא התחרו להדיח העם מאמונת עקרי התורה והמצוה, רק בשקר עשו את עצמם למשיחים, לא כן המשיח השקר החדש בשם „ציונית" הבא להתחפש במסוה הלאומיות והדאגה בעד צרכי עמנו החמריים, יסודתו על עקירת כל חוקי התורה והמצוה, שמפורש אומרים כי חוקי התורה והמצוה הנם פגרים מתים, וכי רבותינו המה יוצרי החניטה שחנטו את העם ויהיו כל בני עמנו חנוטים, ורק המה בלאומיותם, ר"ל בעקירת התורה והמצוה יחיו את העם כלו, ולמרות נבואה גלוי: חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, מתחרים להביא את הגאולה רק בעזרת הכסף, ובטרם עשו גם מקצת לטובת ישראל מתנשאים באלו כבר פעלו ישועות בקרב עמנו, בעוד שע"י הצעד הראשון שלהם בהדעה ההיא, כבר גרמו אסון איום, כי סגרו שערי אה"ק בפני עמנו שהיתה תנחומות זקני הדור שהתנדבו לפרוש עצמם מצרכי העולם ולשבת באהלי התורה לפני ה׳ בציון, ועוד מתנשאים בעזות ובחוצפא לפועלי ישועות ולמנהיגי הדור בפעולותיהם הכוזבות והרחוקות מהמציאות בדרך טובה הרבה יותר מקריעת ים סוף, אשר למותר להאריך בכל אלה, שבאמת יודעים זאת גם בעצמם, רק שמצאו את הרעיון הזה לסגולה כבירה לעקור על ידה את כל חוקי התורה והמצוה, ולפסוע על ראשי עם קודש, ולקחת את כל הנהגת האומה תחת ידיהם, כל החברות של החנוך וכל מעשי הצדקה יהיו למו למשען רב לסופריהם וחזניהם, ולהשכיח את עמנו מתוה"ק, דברים מפורשים כאלה על מחשבתם זאת נקראים ומתורגמים מפורש בהמכתב גלוי של הד"ר מנדלשטאם מקיוב, ראש נשיאי הציונים בארצנו, בהצפירה גליון 60 ויתר מאמריהם הרבים.

אין אדם שליט ברוחו לכלוא את הרוח בשעה שמנשב בחזקה, ולא זה חובתנו לערוך מלחמה נגד רשעי הדור לעת כזאת, אבל זאת היא מצוה וחובה עלינו למנוע את אלה הרבנים ויראי ה' מלהוסיף כח להם, שרק ע"י כח נצוצת הקדושה של יראי ה', אלה הרבנים שנספחו אל דגלם, אלה בזדון ואלה בשגגה ובהעלם דבר הכרה וידיעה איך שיהי', והוא רחום יכפר, אבל על יסוד הקדושה ההיא מצאה לה אחיזה בקרב עמנו, שרבים מבני ההמון התמימים וצעירי הדור מתפתים ואומרים, הלא רבנים מקדשים ומעריצים את הרעיון הזה ושולחים דרשות ומטיפים בדרשותיהם הנלהבות, וע"כ רק המה הבסים להדבר האסור הזה, והדבר הזה חובה ויכולת בידנו לתקן, אם רבותינו הגדולים יגלו דעתם בגערה ובגזיפה, אזי יבדלו הרבנים הצעירים מהם וישארו רק כתה של מהרסי הדת בלי לחלוחית של קושט ודת, ויפלו מאליהם בכל הבתות שקמו בעמנו, אם אך ורק יבדלו הרבנים מהם, לא כן אם נחשה חלילה ובכל יום ויום יתוספו למו רבנים, אזי יהיו רק הרבנים מהרסי ומחריבי הדת ויהיו עתידים ליתן וכו' ואין קץ להרעה ר"ל.

לכן הננו פונים בזה אל הדר"ג, שיבוא בדברים עם זקני הדור לגדור פרצות בני עמנו, כי לו יאתה, ויתיעצו על האופנים הטובים והישרים איך להוציא הדבר אל הפועל, וה' יתקננו בעצה טובה למען קדושת שמו ותוה"ק.

הננו הבעה"ח

יעקב משה כרפס.
שלמה זלמן לאנדא.
יוסף ראבינאוויטץ.
שמעון מערקיל.
זלמן רובין.
וואלף טראכטענבערג.

ו.

דעת קדושים.

יכלכל מכתבי אדמו"ר הגאונים הגדולים זקני הדור ראשי גולת אריאל ציס"ע שליט"א הכתובים ביד קדשם ובחתימת ידם ממש *).

מכתב כבוד הגאון האבד"ק לאדז שליט"א.

כבוד מטיבי מעש
הגבירים המפורסמים המופלגים בתורה ויראה כ"ש מו"ה...

אחד"ש באהבה. חלישת כחי, שיבתי גם חליי וטרדותי הרבות לא יתנוני להרבות דברים, יסלחו נא לי כי אגיד להם מענתי בקצרה.

מאז החלה החברה המעוקשה לציץ ותפרום עלי' נס ציון לסתרה לה, הורעתי בפה כי לענה ומרה יזרעו ומות יבשילו להמית הנפש הרוחנית. לא באתי בכתובים יען ידעתי כי על כל מלה ומלה יסבוני מכתבים רבים, ואֶלֶץ להשיב דבר למען שלא יתאמרו, כי נצחוני בהבלידם, ואנכי איש שיבה וטרדות מטרדות שונות ידריכו מנוחתי, זע"כ לא יצאתי בכתובים ואמרתי עם לבי די לי מה שהגדתי בפראנקפורט דמיין להרבנים הגאונים שי' ומה שפרסמתי בפה לארז. הן העיר לארז, הודות לה', עיר גדולה לאלקים, עיר המרכלת, אלי' יבואו מאפסי ארץ, והבאים לפה הלא ישמעו מאשר צויתי להכריז, ובשובם לביתם ולרעיהם והגידו למו אשר שמעו ואשר ראו ויצאתי ידי חובתי בפרסום דעתי.

ועתה כבוא לידי מכתבם היקר עם מכתבי הרבנים הגאונים והצדיקים שי' לא אוכל לעצור ברוחי מלהשיב פני כבודם. והנני אומר לכבודם: הציונים אינם דודשים לציון, הם אומרים ידינו תרום ושפתינו אתנו, ולתשועת ה' לא ייחלו, ואדרת ציון לבשו להונות בהדכי לב ולצורם בחרמם, כהברדלם אשר בפגשו איש ירקד לפניו, יצחק גם יבכה עד אשר ימשכהו בחבלי הוללותו אל חורו, ונפל לפניו ואז ימיץ לשד מוחו. וע"כ בל איש אשר יראת ה' בלבבו ירחק מהם, אל ילך בדרך אתם וימנע רגלו מנתיבותיהם. יאמין כי לא ביד אדם תשועתינו, ואך לה' התשועה; ילך בדרך

*) המכתבים מסורים פה לפי סדר זמני מכתבינו אל כתר"ה.

התורה כאשר הורו לנו רבותינו לאהבה את ה' ולאהבה את עמו ואת כל האדם, ואז ה' יהא עוזר לנו וממרום ישלח לנו את הגואל האמיתי, וחלילה לאיש הישראלי לבקש תחבולות ולחשוב מזימות. אנו אין לנו רק ליחל אל ה', הוא תקותנו והוא ירחמנו.

הנני הרו"ש באהבה מצפה לישועה **אלי' חיים מייזל** אב"ד דק"ק **לאדז**.

ג', ג' טבת תר"ם לפ"ק.

מכתב כבוד הגאון האבד"ק **קארלין** שליט"א.

בעז"ה יום ג' כ"ה מא"ב התרנ"ט מגרש **ווילנא**.

שנת ירהבו הנקלה בהזקן ונכבד לפ"ק.

כבוד מחו' הרב המופלג ונגיד יא"ם וכו',

כ"ש מ' יעקב משה נ"י כרפס,

ברכה ואושר ישינו עם יתר חבריו בזה.

מכתבו מן יום כ' דנא... דעתי בענין זה ידוע אשר אחשוב שיטה זר כשיטה הש"צ שר"י ורמיסת ברגל כל קודש, אך דעתי כשאני לעצמי *) לשמוע לעצת החוזה, והמשכיל בעת ההיא ידום, והשתיקה בזה יפה מהדבור, ויבוא בעל הכרם ויכלה הקוצים מהכרם או יבור הגפנים מהקוצים, ונחנו מה, בעת אשר רבים מבני .... והי"ת ירחם על עמו ויקנא לארצו ולתורתו אשר חללוהו זרים, ויגדור פרצות הדת אשר נהרס ע"י התעלולים האלה ויחיינו ויקימנו עד עת אשר יתבררו ויצרפו הדברים. ויתברך כבודו בכל עניניו כחפצו וחפץ מחו' המברכו באי"ט ומחכה ומיחל להשועת הי"ת אשר יושיע אותנו מידי המהרסים והמחריבים אשר ממנו יצאו, ויאר עינינו ונחזה בבושת אויבינו ומנדינו.

דוד פרידמאן חופ"ק **קארלין** ונמצא עתה במגרש **ווילנא**.

---

*) הדברים האלה יצאו מכבוד אחד מזקני גאוני דורנו שליט"א רק כעין התנצלות והודאת היתר לעצמו על שלא יצא בראש המוחים כראוי וכואות לאלוף וגאון כמותו, י"ב בספני חולשתו. יחזקהו ה' ויאריך ימיו.

מכתב כבוד הגאון האבד"ק בריסק שליט"א.

יכתב ויהתם לאלתר לחיים טובים וארוכים כבוד הרב הגביר מופלג
וחו"ב יר"א מצוין כ"ש מ"ר יעקב משה נ"י כרפס ברכה וכ"ט.

אחרי הברכה ממע"כ שי', הגיעני מכתבו, ורב תודות על פעולתו לטוב. כן קראתי יתר דבריו בנידן „כת הציונים" שנתחברו ונתאגדו עתה בחזקה, ולא אבוש מלאמר כי לא ארע איך למצוא מסילות לצאת נגדם, אחרי כי האנשים, הלא מהם נודעים במקומותם לרעה, ותכליתם כבר הודיעו ופרסמו כי הוא לעקור יסודי הדת — ולתכלית זה גם לכבוש את כל מקומות מושבות ישראל בכדי שיהי' זאת לעזר למטרתם וכאשר כבר הודיעו את כל אלה וגלו מחשבתם במכ"ע, ומה נוכל עוד להוסיף דבר בזה, האם יאמנו דבריו עליהם מאשר הם אומרים ומגלים בעצמם.

לא יאומן כי יסופר כי אחרי התגלות זדון לבם מפי עצמם עוד ימצאו מהישרים בלבותם שיתחברו להם — אשר זה מביא תמהון גדול על כל קהל הגולה, כי יתנו להם מקום ואחיזה לענינם ואיך ימצאו גם משענה בעת שנודע כי הוא חטאת הרבים.

ועכ"ז מצאתי כי הצדק את מע"כ שי' כי ידברו יחד ידאי ה' ויצעקו מרה בפרסום בהודעת הדברים מה שהודיעו הציונים בעצמם וזאת אחת ימצא בה יתירה לטובה כי יהיו הדברים יוצאים מלב טהור, אולי תהא זאת לרפאות המון בית ישראל אשר עוד לא הושחת לבותם ושבו מעליהם ורפא להם וידעו להזהר בנפשותם לבלי להתחבר לענין שהוא הירום הדת ומכשל לבית ישראל.

וברכה רבה למע"כ שיחי' וכל היקרים יחד אשר לבם חם והתעוררו לעזרת ה', תחזקנה ידיהם להוציא כל מפעל בזה לאורה, והיו ממזכי הרבים ממש ויבורכו ויאושרו, ולשנה טובה יכתבו ויחתמו.

מוקירכם חיים הלוי סאלאוויציג.
יום ו' י"ט אלול התרנ"ט בריסק יצ"ו.

מכתב כבוד הגאון רב דע"ק דווינסק שליט"א
(המפורסם בש"ק הראצאווער).

ב"ה ג' י"ג טבת, תר"ס.

להג' הנכבדים שיחיו ברכה וכ"ט.

קבלתי מכתבם אודות כת המעוקשה אשר מכנים עצמם בשם ציונים לא לחנם רק משום מ"ש רש"י יומא דף ע"ז ע"ב דציון חוץ לירושלים, והוא שוק העליון המובא בשקלים פ"ח ה"א וזה קצרן של גוים המובא שם כי המינים הידועים היו בשוק העליון בכל מקום, עי' ע"ז דף י"ח ע"א וזה ר"ל הירושלמי בפ"ד דתענית סוף ה"ב חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקרא ישראל ציון אלא זה כו' דר"ל דרק ע"י תורה ועבודה אז יקוים ולציון יאמרו עמי אתה, ועי' סנהדרין דף צ"ט ע"ב דרק ע"י תורה יעו"ש ומ"ש הרמב"ם בפרה"מ בפ"א דסנהדרין שתרבה תשוקתם להי"ת ולתורתו ע"ש וזה נראה לעין שאין בהכת הזאת לא מיני' ולא מקצתה. — ושלא תהא שתיקתי כו' ח"ו כעין שכתב הרא"ש ז"ל במכתבו לרא"מ במנחת קנאות מכתב צ"ט יעו"ש כתבתי וחתמתי

יוסף ראזין רב דע"ק דווינסק.

מכתב כבוד הגאון המר"א דק"ק הוראדנא שליט"א.

בשם ה' מוש"ק כ"ח טבת, תר"ס, הוראדנא.

אל אצילי ב"י הגבירים הנכבדים, חכמים ושלמים במעלות ומדות תרומיות, דורשי טובת עמם, עומדים בפרץ ומחזיקי תורת ה', ה' עליהם יחיו וחפץ ה' יצליח בידם לער לעולם!

נתכבדתי בקבלת מכתבם מן י"ט טבת דנא, וגם אנכי ידעתי את ההירום הגדול אשר המה עושים בכנסת ישראל, ולבי עלי דוי, ועיני כההו ואזני הכבירו מראות הנעשה והנשמע, ולא לאמונה גברו בארץ ובדגל לאום ידגילו [ואנחנו בשם אלקים נדגול] ואי' לאום? אם משליכים תוה"ק ומצוותי' לארץ ח"ו, ואיכבה

נקרא „מדינת ישראל" ללא תורה ומצוה ח"ו. — אולם בל יאשימוני מורי ורבותי אם אחוה לכם דעתי הקטנה, כי לא זו הדרך אשר בחרתם, יבוא אור ליהודים ולא ברעש רבנים, יעצור לעם ולא ברעש ה', כי רבים וכן שלמים נפלו ברשתם, בהם מורים ורבנים, בהם בעלי מע"ט, בהם אילי הכסף, ולשונם אתם, ובעלי מכתבי עתים, מכתבי עמל בכסף יחפאו, ואולי ח"ו יחפאו עוד, וימצאו אומץ לדבר תועה... ועל משיחו, ונמצא ח"ו שם שמים מתחלל א); וימצאו עוד רבנים וג"א וגדולים אשר יכנו כל העומד לנגדם בשם: „צורר ישראל", כי מפריעים מושיעי ישראל מעסוק בפדיון נפשות, ומבעטים בטובת הלאום ונותנים מכשולים על דרך הישועה, לזאת כשאני לעצמי אומר אל תצאו לריב, ואל תשמיעו במרום מכ"ע קולכם ב), הנח להם עד ישקיף וירא ה' בעני עמו ושפלות התוה"ק ומצותי', ויתן בלבם לשוב לה', ויתן חכמה בלבם להכיר דבר אמת, ולא יתעו בשוא, ואז תרום קרן ישראל כנפש כל יראי ה' ושומרי מצותיו ומצפים לישועת ה' וכתוכם אחשב גם עני בדעת במוני.

אליקום שלמה שפירא.

מכתב האדמו"ר המפורסם בכל קצוי ארץ שליט"א מליובאוויטש.

ברבר שאלתם אודות הציונים והבאנק שלהם, הגני להשיב להם בקצרה: א) הנה אם גם היו האנשים האלה שלמים עם ה' ותורתו, וגם היה מקום לחשוב שישיגו מטרתם, אין לנו לשמוע להם לדבר הזה, לעשות גאולתנו בכח עצמינו, והלא אין רשאים גם לדחוק את הקץ להרבות בתחנונים ע"ז (רש"י כתובות דקי"א ע"א ד"ה שלא לדחוק את הקץ ועמ"ש במ"ר שש"ה פ"ב עפ"י השבעתי אתכם) וכש"כ בכחות ותחבולות גשמיים, דהיינו לצאת מהגלות בזרוע אין אנו רשאים, ולא בזה תהיה גאולתנו ופדות נפשנו, ובפרט שהוא נגד תקותנו האמתית כי כל צפיתנו ותקותנו הוא שיבא הקב"ה לנו

א) לא נחשדו חבירים על כך. המו"ל.

ב) שסתנו מאד כי כוננו לדעתו הגדולה לבלי לצאת בסכ"ע כ"א ליתר ספר מיוחד בפני עצמו. המו"ל.

מ"צ בב"א ותהי' גאולתנו ע"י הקב"ה בעצמו, כ"ש במדרש רבה ע"פ כי עמך מקור חיים כי גם הגאולה שהיתה ע"י משה ואהרון לא היתה גאולה שלמה וחזרו כו', וכ"ש הגאולה שע"י חמ"ו כו' גם שעשו עפ"י נבואת ירמיהו ועפ"י נביאים האחרונים שהיו עמם. ובהגלות הזה עלינו לצפות רק לגאולתנו וישועתנו של הקב"ה בעצמו שלא ע"י בו"ד ותהי' גאולתנו שלמה. ב) עוד זאת באמת כל עניניהם וסודותיהם בדמיון לבד, כי חפצם בלתי אפשר לבוא לידי פעולה באשר לא יהיה ע"ז הסכם בשום אופן, וגם אנחנו מצד תכונתנו אין אנו מסוגלים לזה, ורק שוחד החפש והשררה מעור עיני המתעסקים הראשים בזה, ואחריהם הכסילים בחושך ילכו — . ג) והעולה ע"ז אחרי אשר המתעסקים הראשים בזה המה מנגדים גמורים לה' ותורתו, וכל חפצם ומגמתם הוא לפרוק עול התורה והמצות ולהחזיק רק בהלאומיות וזה תהיה יהדותם, כאשר יצא לא מכבר אחד מראשי החברה המיוחדים שבהם במאמר גלוי לחרף ולגדף את כל היהדות לעיני כל ישראל, ויעיז ויאמר לעין כל, אשר לא כל המקיים תורה ומצות הוא יהודי וכו'. ועל הרבה ממצות התורה אומרים שהמה — (יסכרו פיהם) — חרפה לישראל, וזה רוצים להשריש בלב הנעורים בהחינוך שרוצים לכבוש תחת ידם בבתי ספר שלהם, למען השרש בהם רעל וארס הכפירה ר"ל, בתורה ומצות, ורק הלאומית יהי' דגלם, וכאשר העיז אחד מראשיהם לעשות תורה חדשה והוא חמשה חומשי תורה, אך לא כמו שנמסרה למשה מסיני כ"א דלג הרבה פסוקים והרבה פרשיות ודינים אשר לא ישרו בעיניו, וידו נטויה להדפים התורה החדשה וזה ילמדו עם הנערים בבתי הספר, וזאת תהיה אחת מפעולות הבאנק ליסד בתי ספר לנערים לחנכם בדרך הנ"ל, ועד אשר יעלה בידם לבנות בכח הבאנק את הריסות ארצנו לתקן דרכים ומסילות ויתר הדברים האמורים בהפראגראממע שלהם יתנו כחם על חינוך הנערים והקולטורא בכלל להשריש בהנערים וצעירי הדור שורשפורה ראשולענה, ושלוחיהם כמותם המה המטיפים הציונים, אשר ירשו באזני ההמון דרשות של דופי ומדברים סרה על נביאי ה' גם על משה רבנו, רבן של כל הנביאים, ככל העולה על רוחם. אוי לנו, שכך עלתה בימינו, וכל אמצעי שימצאו להטות לב ההמון לדעתם ורוחם אין לזה שום מניעה ועכוב כלל ואין מעצור לרוחם הרע, באשר באמת רובם חפצים להסיר ח"ו לב ישראל מאת ה' ותורתו ולהשפיל בעיניהם את כל קדשי ישראל שזה חפץ הראשים ונופא בתר רישא גריר. ואם ח"ו יעלה בידם להחזיק בארץ

כמו שמדמים בנפשם, יטמאו וישקצו אותה בשיקוציהם ומעלליהם הרעים ויאריכו בזה ח"ו את אורך הגלות, ואחרי כל הדברים האלו האמיתים, התבוננו אתם אחינו היטב, האם בענינים כאלה חפץ ה', והאם על ידם תהיה ישועתם של ישראל. לא, לא נקבל זה בשום אופן; גם את טוב האנשים האלה נזרק לפניהם. לא בטוב הזה אנו חפצים, כ"א בהטוב אשר נתן לנו ה', ע"י קיום התורה והמצות כמ"ש: אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם ונו' בזה אנו חפצים ולזה כל תקותנו והמסייעים בידי הציונים הנ"ל עתידים ליתן את הדין, כי מחזיקים המה ידי מחטיאי הרבים. ולזאת מי לה' ולתורתו לא יתחבר לעושה רעה ולא ידבק אליהם, ארבה ינגד להם בכל מה דאיפשרי, ועד אשר יהי רצון ה' לגאלינו, עלינו לקבל עול הגלות לכפר על עונותינו. ועלינו להתחזק ולעמוד נגד כל גל וגל ולהיות אמיץ וחזק בקיום התו"מ אשר זאת ה' דורש מאתנו. ולקות אליו ית"ש כי קרובה ישועתו לבוא ויבא משיח צדקנו בב"א. ואם יתמהמה — חכה לו, ובנו הדבר תלוי בתקון מעשינו. והשי"ת ירחם עלינו ויחיש וימהר גאולתנו בב"א.

ומה שטוענים הציונים, למה לא יעמדו היראים והחרדים בראש?

א) איך יעמדו היראים בראש התנועה המתנגדת לכללית אמונתנו בענין הגאולה האמתית כנ"ל. ב) היראים לא יוכלו להשתתף עמהם, כי המה לא ישמעו לדברי היראים בעניני הדת והחינוך, ויעשו זר מעשיהם כחפץ החפש הנטוע ומושרש בנפשם, ועוד יעיזו לאמר שגם היראים מסכימים לזה. והרבה מהמון אחב"י יאמינו בתמימות שכל מעשיהם הוא גם בהסכם היראים והחרדים ואם יתחלקו מאתם אחרי כן ויצעקו מרה נגדם (אם יתנו לדבריהם מקום במכ"ע) לא תפעול כ"כ התחלקותם וגם השתתפותם הקודמת. וכאשר אנו רואים עתה לאחד מהגדולים שלהם יצא ונתחלק מהועד הפועל לנגד להם, ומ"מ לא פעל התחלקותו והתנגדותו עתה מה שפעל קודם ההשתתפות שלו.

ג) באמת הם אינם רוצים כלל שישתתפו היראים אתם, מפני שמ"מ יעמדו לנגדם בדרכם הרעה שבחרו להם (לפרוק מעליהם עול התו"מ לגמרי וכל יהדותם יהי' רק הלאומיות כנ"ל). וכאשר באסיפות ווארשא דרשו הרבנים שעל ועד הפועל יהי' גם ועד רבנים לא הסכימו ע"ז בשום אופן. ושלוחי הדין שלהם — המה הסופרים — יצאו במכ"ע במאמרים נגד הרבנים ועשאום ללעג וחרפו אותם שהרבנים העיזו בנפשם לדרוש כזאת, ועוד בלשונות כאלו. ומזה נראה בעליל שאינם רוצים בהשתתפות היראים שלא להפריעם ממחשבתם הרעה והשי"ת יפר עצתם, וירום קרן אחב"י.

ומה שטוענים עוד שהמה עושים ומעשים לטובת עמם, והיראים יושבים בחבוק ידים ואינם עושים מאומה. נראה מה עשו המה לטובת עמנו? לא נדבר בהציונים אשר במשך קרוב לשלשה שנים שנתעוררה התנועה הציונית לא עשו דבר ולא חצי דבר לטובת אחב"י. רק אחת פעלו שנסגרו חופי אה"ק לפני כל היהודים יהי' מאיזה מדינה שתהיה, ואינם מקיימים שום קנין בית או קרקע ע"י אחב"י שאינו תחת חסות תוגרמה אף גם הישנים עוד מאז התחילה החברה חובבי ציון נסגרו חופי אה"ק לפני יהודי רוסיא ורומיניא ונאסרה קנית קרקע ובתים ליהודי כל הארצות (לבד מאנשי תוגרמה) הבאים מחדש, כידוע לכל כמה סבלו רבים מזה והפסידו מעותיהם בענין רע. וכאשר נתעוררה התנועה הציונית נאסרה הכניסה לכל היהודים וכן נאסר הקנין גם להישנים, אשר בזה הרעו הרבה מאד לאחב"י היושבים שמה מכבר, ועי"ז נעשה הבדל בין יהודי לא"י שלא היה כזאת מקודם, והורידו והשפילו בזה כבוד ב"י בעיני תושבי הארץ. וכל זה עלה לישראל בדמים הרבה, תחלה בחצאי השקלים שקבצו ואח"כ בהאקציות שאספו ממון רב ולא פעלו שום דבר, רק רוצים שנאמין בהם ובהבטחותיהם, ורק עזות מצחם הוא שתועיל להם להבוע מזולתם בשעה שהמה הרעישו את העולם ואספו סך גדול וגם הוציאו ולא עשו מאומה לטובת אחב"י. אמנם גם חברת חובבי ציון בארעססא שנתיסדה זה כעשר שנים מהממשלה יר"ה, נראה מה עשו המה לטובת אחב"י? הדבר האחד שפעלו לטובה הוא התיסדות הקולוניא הנ"ל קסטינא. וכפי שנודע לי מאיש נאמן ביותר שיודע היטב את הקולוניא הנ"ל ומכיר היטב את אנשיה, יש בהקולוניא הזאת רק איזה משפחות, אין להם בתים (כ"א בנינים מנסרים) רק מה שניתן להם עבור יגיעתם בעבודת האדמה, פראנק וחצי ליום לכל עובד (וההכנסה כתוצאות הארץ שייכה להחברה) והמה עניים מרודים, ועוד מחזיקים איזה משפחות במספר מועט בקולוניא „פתח תקוה" וזהו טובתם שעושים בכלל ישראל. והטובות והחזקות באלה עושה כל רב וכל בעה"ב בעירו שמחזיקים ידי בע"ב גמובים באופן שלא יצטרכו לקבל עוד (לא כהקולוניסטים באה"ק שצריכים המיכה המידית, גם הקולוניסטים של הבאראן הירש שנתן לכאו"א נחלה גדולה עם כל המכשירין שעולה עד עשרת אלף רו"כ ויותר לכאו"א; וזה יותר מעשרים שנה שנתיסדו הקולוניות שלו מ"ם צריכים לתמיכה תמידית ורק איזה קולוניסטים יצאו לחיות ע"ח עצמם, וזה ג"כ ע"י רבוי הטבה מהבארון שהיטיב עמהם) ומפרנסים את עניי עירם. וכ"ז נעשה בלי קול רעש והמולה ולא נודעו לרבים כלל וגם בהעירות שאינם מצטיינים במעשה צדקתם מחזיקים הרבה יותר ממה שמחזיקים החובבי ציון. והרבה

יותר יש לנו לתבוע מהם אחרי הרעש הגדול שמרעישים את העולם ומאספים יותר מארבעים אלף רו"כ לשנה. מה שעשו במשך העשרה שנים לטובת אחינו, אין כחם אלא בפה ובעטם, לשונם מדבר גדולות ובכח עטם ירחיבו וינדילו כל דבר שעושים ומה שחושבים לעשות, וכשמריחים רוח איזה התנגדות מאחד נופלים עליו כאריות טורפות ושופכים עליו דברי בוז וקלון ורוצים לשרוף אותו בהבל פיהם ופי עטם.

אבל מה יתרון לבעל הלשון, ובהבל פיהם לא יבראו חדשות, אף גם לא יסמו את עיני הרואים, והלא בפועל אין אנו רואים מאומה וכי בהחזקה קטנה מאוד בערכה הנ"ל מטיבים עם כלל ישראל. ועוד יתימרו לעושים ומעשים לטובת אחב"י, ואיך לא יבשו להגיד כזאת ועוד תובעים מזולתם על העדר עשייתם אשר באמת עשיות כאלה עושים הנתבעים הרבה יותר מהם כל אחד בעידו ובמקומו. וגם יש בנו הדואגים להטבת רבים להיטיב מצב פרנסתם ואינם מרעישים את העולם כלל ועושים את הטוב בפועל. והשי"ת ירים קרן אחב"י מעלה מעלה ויחיש וימהר גאולתנו בב"א.

ב"ד דברי ידידם אמת חפץ באהבתם האמיתית מצפה
לישועתו של הקב"ה בקרוב **שלום דובער**.

מכתב מכבוד הרב הכולל דמדינת ענגלאנד הרה"ג הנשר הגדול מוהר"ר **נפתלי אדלר הכהן** שליט"א.

כ"ה יום ד' כ"ח חשון נשיש לפ"ק לונדון.

ה' ישפות שלום.

את מכתבם קבלתי והנני שולח אליכם הדרשה שדרשתי בכאן אודות הציונית המדינית ותראו הטעמים למה ועל מה זה אני מן המתנגדים, וה' ישלח עזרו מקדש ויגחמנו בביאת גואל צדק בעתירת הדורש שלומכם

הק' **נפתלי אדלר הכהן**.

העתקת הדרשה שדרש בשפת אנגליא, ביום השבת קודש כ"ז חשון, 12 נאוועבמר, שנת תרנ"ט, הרב הכולל במדינת ענגלאנד, הנשר הגדול הר"ר **נפתלי אדלר** שליט"א.

ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם: ונמצאתי לכם נאם ה' ושבתי את שבותיכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות אשר הדחתי אתכם שם נאם ה' והשבותי אתכם אל המקום אשר הגליתי אתכם משם.
(ירמיה כ"ט, י"ג, י"ד).

לבבות של חלק גדול מעם היהודים נתעוררו זה מקרוב ע"י **אידעע חדשה** אשר לבבה אותם והמשכם אחריה לאהבה, ואזניהם ולבם קשובות לקול הקורא אליהם בדברים כאלה לאמר: הלעולם תשבו תחתיכם לשאת ולסבול את המועקות והרדיפות בארצות מולדתכם? עד מתי תעבדו עבודת

פרך בלי חשך במחיר מצער גם בארצות אשר אין כל הבדל בזכיות אשר ביניכם ובין העמים? הן יש לכם ארץ, אשר לכם היא בצדק, ארץ אשר בה ישבו אבותיכם לפנים, ומדוע לא תתאמצו בכל כחכם, ולא תשימו כל מעיניכם בה להתאחז בארץ הזאת אשר תוכלו להשיגנה, אם בקנות אותה, או בדרך דיפלומטי או על ידי קולוניזאציע כבירה עד אשר תשובבו אותה אליכם? האם אין עליכם לפזר מליוני כספכם על הארץ אשר בה תמצאו מנוחה מראגותיכם, מרגזיכם ומפחד תמידי אשר תפחדו יומם ולילה ומעבודתכם הקשה? —

ועל קונגרס של יחידים המחזיקים בהרעיון הזה אשר היה זה מקרוב בבזל נגמר, כי להאמצעי הטוב להמציא מקום מנוחה גלוי מאשר ומקוים בפלשתינא ובסוריא יוסד קולוניאל-באנק יהודי פה בעיר הזאת משני מליון פונט, ואנכי נדרשתי בדרישה מיוחדת על אשר אנכי עומד מרחוק להתנועה הזאת אשר בה ספונה אפשרות קרובה להוציאה לפעולה, האם אין בה ערך נכבד הראוי להמשיך אחריה את האהבה מהרגשה פנימית אשר תפיק מאתי רצון והסכמה מעומק הנפש ולהבטיח את ההשתתפות בפעולה נכבדה כזאת?

להשיב על השאלה הזאת, אחשוב לצדק, לפי הכמות אשר תרשני דרשתי זאת, לחות דעי אני וכל ההוגים דעות אשר כמוני.

לפנים, בעמוד על הפרק פתרון שאלה הנוגעת עד נפש האומה, היה מדרך אבותינו לשאול לנער היוצא מבית הספר ולאמר לו: „פסוק לי פסוקך". הדבר לא נעשה בדרך נחוש או סגולה, כי אמנם חכמי התלמוד ידעו היטב את נפש גדולי המורים כי בעת התרגשות שאלות האומה, למדו להלמידיהם דברים נובעים מהתורה והנביאים כאלה אשר בהם יש עצה ותבונה למתבונן בהם איך לעשות ובאיזה דרך לאחוז. והנני שואל אפוא לנפשי: ההיתה בזמן הנביאים והחוזים הנועה דומה להנועה כזאת אשר בימינו?

כאשר גלו ישראל מעל אדמתם ויובאו בבלה, היו היהודים כאלה אשר סבלו ולא מצאו מנוחה תחת שבט הנוגש, וכל ישעם וחפצם היה לשוב אל אדמתם, ונביאים אחדים נבאו מלבם הוה נפשם למרוד במלך בבל, אז כתב ירמיה הנביא מירושלים אל יתר זקני הגולה ואל הכהנים ואל הנביאים (ירמיה ב"ט) כה אמר ה' וגו' בנו בתים ושבו ונטעו גנות וגו' קחו נשים והולידו וגו' ודרשו את שלום העיר וגו' אל ישיאו לכם נביאיכם אשר בקרבכם וקוסמיכם ואל תשמעו אל חלומותיכם אשר אתם מחלמים כי בשקר הם נבאים לכם

בשמי וגו' ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשני וגו' ושבתי את שבותיכם וקבצתי אתכם וגו'. נושא המכתב הזה אמנם ארוך הוא אבל יאות מאד למענה על התנועה הזאת, ואומר אני, אם בגלות בבל אשר היה להם קץ מגולה ותשועתם היתה קרובה להגלות לקץ שבעים שנה, ראה ירמיה להזהירם מאד על פי ה', לשבת תחתם ולבלתי עשות דבר מצדם, עתה כאשר קץ הפלאות סתום וחתום, ובשגם מושבעים ועומדים אנחנו לבלתי עשות מאומה, על אחת כמה וכמה שאין לנו לזוז מדברי הנביא בספר אשר שלח אז אל הגולה. אחי! הנני מתבונן על התנועה הזאת בראגת נפש, יען אחשוב אותה למתנגדת לתורת היהדות ולהפוליטיקא, וסכנת אסון צרורה בה, ועל כן אינני רואה בה את הערך הנכבד של אהבת ציון. התנועה הזאת התעוררה מהשקפת הד"ר הירצל בספרו „מדינת היהודים" לפני שנתים, אשר חשב כפתרון לשאלת היהודים האחרונה. המחבר הנרעש ונחפז מכעש ומכאוב על שפלות חיי אחיו בארצות נדודם הציע ליסד מדינת יהודים אשר תהיה מקלט להנרדפים, שהם קרבנות על מזבח אי סבלנות ושנאת הדת, מדינה אשר בה נוכל להרים ראש וקול בכבוד ובבטח נגד הרשעה והשנאה אשר בני אמונתנו סובלים מהן. המחבר הניח לשאלה בלתי נפתרה באיזה ארץ תבנה ותכונן מדינת יהודים, אם בפלשתינא או במקום אחר, ורק אחרי אשר נודע לו כי רק פלשתינא היא הארץ אשר תמצא הד קול האומה, על כן החליט הד"ר הירצל והנמשכים אחריו לבחור בפלשתינא, אשר לזאת אפונה מאד, אם יתכן לכנות את התנועה הזאת „ציונית פשוטה בטהרתה", וטוב יותר לכנותה בשם „ציונית פוליטית" או „ציונית הקונגרס הבזילי", אך לא אוכל לקדש את התנועה הזאת בשם ציונית דתית. על כל יהודי מאמין החובה להיות חובב ציון, להרגיש בלבו אהבה וחבה לציון. ציון! מקום רוממתנו והבנעתנו! המקום אשר משם קראו נביאינו בשם ה' האחד האמתי לכל עמי התבל שהיו משוקעים בהבלי האלילים! שם שרו משוררי קודש את שיריהם אשר הם קודש לכל העם! שם הביעו חוזי יה את משפט אלהי האמת ושופט צדק לכל עול ופושע... ציון! מרכז תקותינו המוסריים והרוחנים והמקום הנבחר האחרון אשר בו יגלה כבוד ה' ומוראו על כל בשר, והם ימי המשיח המקוה. על כל יהודי נאמן החובה להיות חובב ציון, ולהשתדל לבקש את אשר אחיו היושבים בה; אנחנו כלנו נחשוב לענין נכבד וגבוה להרחיב את ישוב ארץ ישראל בהקולוניזציע בשום לב ובהשתדלות, אך בזהירות יתירה. — נחשוב לדבר טוב להושיב בה אנשים ישרים, מוכשרים לעבודת האדמה אשר תהי עבודתם אמצעי למחיתם. כלנו נשמח אם הארץ

הטובה אשר היתה לפנים ארץ זבת חלב ודבש, אבן טובה במחשבי תהו ילל ישימון, יער המרים במדבר ציה, אם תשוב לתת למצער רק חלק מכחה לפנים. ואולם התנגדותינו להציונית הפוליטית על הפאקט אשר ידמו כי היא תהיה פתרון שאלת היהודים. באמרי כה, אל יחשדוני כי אין לי ידיעה ברורה מרעיון לבם הצפון בהתנועה ובי לא כמחשבתם הנני חושדם, כי אמנם יודע אני היטב את הרעיון אשר בעיקר התנועה. בהקריאה מחלק המזרחי פה לכבוד מרחיב הרעיון, הודיע זורנאל „יודא' גערמאן" כדברים האלה: „שאלת היהודים מחויבת להפתר, הגאולה איננה רחוקה", בהפחזות הזאת לא נוכל קחת חלק. הוצע כי היהודים מכל יושבי תבל יירשו להם את פלשתינא מאת טירקייא, ישלמו מסים לממשלה, ויהנו מחסותה, תחת ערבות הממשלות האירופיות. הגה גם לו יצויר כי הדבר הזה יוכל לצאת לפעולה, איזה תועלת תוכל לצאת מזה לאחינו היהודים הלחוצים? איזה אומאריטאט, ואיזה רושם תוכל מדינה כזאת לעשות פעולתה על משפט דעת העמים והממשלות, בעת אשר אין לה כל חיל וצבא ולא צי אדיר ביבשה ובים? הישים לב איזה מושל, או שר חיצון, אל ציר מדינה כזאת אשר יבוא להתאונן לפניו על בני אמונתו העשוקים בארץ המושל ההוא?— גם הקולוניזציע אף במדה מרובה ובמעלה גדולה לא תוכל החשב כפתרון לשאלת היהודים. כבר ישנו ישוב יהודים בארץ הקדושה בהשתדלות אוהב אדם הנפלא, אשר פזר נתן לדבר הגדול הזה, לא רק כספו וזהבו, כי גם מיטב רגשותיו והשתדלותו בלוית הרבה מחו"צ. אך הידיעות הבאות מתוצאת הישוב אינן משמחות הרבה. רק מספר קטן מהם, יוכלו להחזיק מעמד ברשות עצמם. התוצאות הטובות מתאחרות מפני הרבה מכשולים המונחים על דרך שכלולן והשתלמותן. ביחוד בדבר התמורה מתוצאות אדמתם. בכל פלשתינא וסוריא אין נמל טוב, דרכים סלולים וגשרים ומסלות ברזל מעטים מאד. אומרים לנו כי מגמת פני התנועה החדשה הזאת למנות את החסרונות האלה, כי אחת המטרות אשר להקולוניאל-באנק היהודי היא השגת הרשיון לבנות דרכים, מסלות ברזל, מכרי הרים ומנפוליון למסחר במזרח, ואני אמנם מודה, כי הממשלה התוגרית הגינה ותסוכך על עבדיה היהודים, אבל גם זאת עלי להגיד, כי הרשות התוגרית היא רחוקה ממושגי המשטר והעבודה אשר בארצות המערב. לדוגמא: לפני איזה שנים נוסדה קאמיטעט אנגלית לקבלנות בהספקת מים בירושלים, והנה ההצעה פגשה מכשולים רבים ועצומים עד אשר משכו ידיהם מהצעתם הזאת. מאד שמחנו אם לו קאפיטאליסטים מפה וממקומות אחרים יקדישו את שפעת עשרם על חרשת המעשה ומלאכת עבודה.

בפלשתינא, אך לא נוכל להסכים לזאת אשר אחינו העניים נתבעים לתת מכספם אשר חשבו מפרי עבודתם בזעת אפם, להניח בהקולוניאל-באנק, אשר לא נראה כל תקות שכר לפעולתם הזאת.

הננו מביטים על ההצעה הזאת, שהיא ילידת תערובות בהלה וכעס ועסקי כסף, במבט מעציב מאד. הנסיון יורה כי העצמים המתנגדים זה לזה בהתערובה הזאת, יוכלו להמיט אסון. גם לא נוכל לחשוב לטוב להתעות את ההמון, הנפתים אחרי תקות נכזבות, כי ימצאו בארץ ישראל עמידה ברשות עצמם, אשר ובטחון. —

נניח, כי יעלה ביד העומדים בראש התנועה, הרשיון לתת ליהודים להתנחל בפלשתינא, מי ומי הם אשר יאבו לעלות ולהתנחל שמה? לא המאשרים מארצות המערב ומארצות הברית, רק האמללים, הרעבים המעונים בתחום מושבם במקומות שהם נבדלים לרעה בזכיות והמון העניים הצפופים והצבורים בכפרי גאליציע, היתכן והאפשר כי תאות הפארטע לתת רשיונה למסור את ארץ הקדושה להמון עניי עמנו? הכי אין לפחד כי היתה התחלת התנועה נסבה לתוצאות רעות, כי נסגרו שערי הארץ גם ליחידים, וגם ליהודי אנגליא אין רשיון לבוא להתישב בה ולקנות בה נכסי דלא ניידי.

הנה עוקצים אותנו לאמר: „אין פלא כי משפילים אנחנו ערך הצעת התיסרות מדינת יהודים, יען כי יושבים אנחנו ספונים בארץ בריטניא הטובה במנוחה שקטים ושאננים מפחד באין מחריד" אבל מה הוא פתרון שאלת היהודים אשר אתם מציעים? איזה דרך תבוא ישועה למליונים מעונים ומדוכאים שהם לשחוק, לקלסה ולחרפה בעיני העמים, מגבלים ומגדרים בכל דרכי חייהם?

אחים! אין לנו לשום לב לחרפה של ההתאוננות הזאת אשר הם מתאוננים עלינו. הנני יכול לערוב בעד אחינו יושבי בריטניא, כי מעולם לא האטימו אזניהם ולא אמצו את לבבם לצעקת אחינו האומללים. אנחנו יחד עם אחינו בארצות אמעריקא, לא חשבנו נפשנו מכל אשר רק הי' בכחנו לבקש מחסה ומפלט בעד הנודדים מארצות אשר לא נשאו אותם, ואם איננו לוקחים חלק בהצעה החדשה, לא מחסרון רגש האהבה לעניי עמנו אנו מושכים את ידינו כי אם מפני אשר נחשוב אותה ללא אפשרית וכי סכנה כרוכה בעקבותיה, כי היא כמו כלה מסוגלת לשוב להחיות

את העלילה הנושנת והכוזבת כי אין לנו אהבה לארץ מולדתנו וחסרון אמונה בנו, בארץ אשר קבלה אותנו, עם היות העלילה הברויה הזאת מתנגדת לתורת היהדות. כן עלינו להתנצל משאלה שנית שהם שואלים אותנו לאמר: „אם מתנגדים אתם לרעיון מדינת יהודים ואינכם מאמינים בהתישבות מיליונים יהודים בארץ הקדושה, איך תתאימו את אי אמונתכם זאת עם כמה תפלות המפוזרות במקומות רבים המיוסדות בחפצינו ובצפיתנו לשיבת ציון, וכי תפוצינה ערי יהודה מצאן עמנו? איככה ערכתם בפיכם ובשפתכם היום את התפלה: „יהי רצון שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו", אם לא תתנו אמן בהתנועה הערוכה למלאות אחרי התפלות האלה?" על השאלה הזאת אני משיב: בספרי הנביאים לא נאמר כי שיבת ציון תלוי' בהשתדלותנו ולעת אשר נחפץ אנחנו. מפורש נאמר כי גאולתנו תבא רק על ידי ה' בעת אשר יעלה רצון מלפניו לשלוח לנו משיחו, וכל העמים יתאימו והתאחדו להשיב את אחינו הנפוצים לארץ אבותינו. היש גם רמז קל ואיזה רושם מאותות המשיח בעת הזאת? בשם השם יאמר הנביא ישעי' (ס') „אני ה' בעתה אחישנה", כי בבוא עתה של הגאולה — אז אחישנה. על המקרא בשה"ש „השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו" וגו' דרשו חז"ל שהשביעו הקב"ה בשלש שבועות לבל ידחקו את הקץ ובו' לפני בואו.

הנני נמנע מהביא ציטאטין רבים לדבר הזה, ורק בשם אווטאריטאט ידוע הנני אומר כי התקוה אשר השרישה דתנו בלבבנו, לא תוכל להביא אותנו לאינטריגעס, להתחבולות דיפלומטיות, למרד ולקטטות למען רשת את ארץ אבותינו ולעשות בה מלוכה. להיפך אמונתנו תורנו לבקש שלום העמים אשר בצלם אנחנו חוסים ולקחת חלק בעבודתם הלאומית ואשרם ולצפות בדומי' לעת אשר יבאו דברי נביאים הטובים. ואם ימצא חבר נלהבים אשר (לו יצויר כי) יצלחו לכבוש בידם את פלשתינא בכח הנשק או לרכוש אותה להם בקנות אותה מיד בעליה, אין לנו לחשוב זאת גם ברק זריחת תקותינו העתידה, זאת היא הדרך אשר קבלוה ראשי האומה בכל העתים, רק לחכות מבלי עשות מאומה.

צרות רבות ורעות כבר עברו עלינו, ואלה האנשים אשר הציעו באיזה עת ליסד מדינת יהודים, היו אנשים כאלה הנתעדם אחרי שבתי צבי. לא הי' איש בימינו אשר אהב את ציון יותר מר' משה מונטיפיורי ז"ל אשר השתדל פעמים רבות להמליץ טוב בעד אחינו היהודים לפני מושלי טירקיי, רומיניא ומארוקא ועוד; שבע פעמים נסע לארץ הקדושה, ומה כמה לבבו להיטיב מצב יושביה היהודים, ואם הי' איש אשר יכול לקוות לאפשרות ההתנחלות

לאחינו בא"י הלא הי' הוא האיש, אך הוא לא הי' איש אשר ישים מבטחו בדבר שאיננו מתאים עם החשבון המדיני ולא יוכל לצאת לפעולות. מי יתן והי' לבבם שלם עם הציונית הדתית אשר בערה בלבבו, כמו בלבב כל שלומי אמוני ישראל. — הדת הציונית דורשת מאתכם כי בעת אשר תקדישו את עבודתכם בארץ מולדתכם, בעת הזאת תעבדו גם בעד אחינו היושבים בארץ הקדושה, לשרש אחרי העניות הבזויה (פאפעריזם) ולגרש את הבערות.

הציונית הדתית דורשת מכם עבודת ההכשרה וההזדכבות לשרש אחרי כל חסרון ופחתת אשר בנו ולהתאמץ למלאות אחרי התעודות הרמות והנשגבות אשר תורנו אמונתנו, כי כה הבטיח אותנו: ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשוני בכל לבבכם וגו' ושבתי את שבותיכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות וגו' והשבתי אתכם אל המקום אשר הגליתי אתכם משם, אמן.

ז.

מכתב מאת הרב החכם הנעלה מו"ה אלעזר אטלס.

אדוני הנכבדים!

הנה אתם קוראים אלי לאמר: „בוא לעזרת ה' בגבורים ופקד חלק מצבא המלחמה!" אבל אדוני, עלינו לדעת בראשונה את הצורך והיכולת, בהמלחמה אשר אתם נלחמים. אמנם כן, „חיבת ציון" זאת הקולנית והפטפטנית, בכל לבושיה השונים אשר פשטה ולבשה בימים האחרונים, היא מכה אשר לא כתובה בספר דברי ימינו. לא נשא דע למרחוק, אבל נפתח את העלים האחרונים מספר תולדתנו. כמאתים שנה מלפנינו, עמד המתעה הידוע בעיר אזמיר ויתאמר לקחת את הכתר מעל ראש השולטן ולהביא לציון גאולים, אז מצא הרבה אזנים קשובות בכל מושבותינו — אבל הדבר הזה היה כחזיון טבעי לפי רוח העת ההיא. האמונה במעשים היוצאים מגדרי הטבע, מלאה אז את כל אויר העולם; והאמונה במשיח שיבוא עם ענני שמיא או כעני ורוכב על החמור, מלאה אז את כל חדרי לב היהודי. במאה שנה אחריו עמדו נביאי ההשכלה ויתנבאו במחנה, כי ההשכלה תביא גאולה לישראל באשר הם שם וגם מצאו אזנים קשובות להם — אבל גם זה היה כחזיון טבעי לפי השקפת העת ההיא. האמונה בסבלנות העמים, היתה לה על מה שתסמוך; והאמונה ביסוד ההשכלה החדשה, גם כן לא מוזרה היתה — כי רוב נביאיה עמדו אז בראשם ורובם בתחום ישראל ואפשר היה לחשבם רק לתועים תמימים אבל לא למתעים. אבל מה דמות נערוך עתה בימינו, לאלה המתנבאים במחנה: להביא גאולה לישראל על ידי הציונית? האם נוכל להאמין כי באמת ובתמים תועים הם לחשוב, כי ישדדו את מערכות הטבע?

לדעתי, המלחמה כנגד מתנבאים כאלה, היא יוצאת מגבולי היכולת וגם שלא לצורך כלל. בפרשת התוכחה שבמשנה תורה תחשב לקללה: „גוי אשר לא תשמע לשונו", אשר בהשקפה ראשונה מה קללה היא זו וכי אי אפשר להתרגל בלשונו הוא? אבל באמת לשון בזאת אשר בדרך משל: „האם יש לך תעודת הכניסה אל החוף?" משמעותה היא: „תן איזה פראנקים לבאקשיש!" היא קללה שאין חמורה הימנה. מלחמה עם בעלי לשון כאלה אשר ספר המלים שלהם: חיבת־ציון, קולוניות, תחית־הרוח, ציונית, קולטורה..... מתורגם ומפורש בינידם במשמעות אחרות שלא הורגלנו

בהן—מלחמה כזאת יוצאת מגבול היכולת. ולעמת זה לא אמצא כל צורך, להתאמץ ולחקור הרבה על עומק כונותיהם במלים הללו; כמו שלא לצורך הוא לאיש מעולם המעשה לחקור אחרי כונת „המועד לשבתות ואינו מועד לחול": אם „לפי שהוא בטל ממלאכה"? או „לפי שהוא רואה אותם במלבושים נאים"? ובלבד שידע על כל פנים את ההלכה הפסוקה: „שהמועד לשבתות אינו מועד לימות החול"! ביחוד למותר הוא בעיני עתה לתגר בם מלחמה, בשעה שרואים אנו בעינינו: כי במשך עשרים השנים אשר יתאמצו לכבוש להם את שדה המערכה, כמעט לא עלתה להם כלום — ונהפוך הוא: כי נכיר בהם סימני לאות ועיפות, ורבים מהמפקדים הראשים כבר עזבו את המערכה וישליכו את הדגל מידם. תעבורנה עוד שתים או שלש שנים ויחזרו לתמימותם.

אבל אדוני, לפטרכם בלא כלום אי אפשר — כי על כן הנני שולח אליכם מאמר אחד בשם: „המספרים והסופרים", אפשר תמצאו בו חפץ. לא אשתעשע בתקוה כוזבה, כי מאמרי זה יסב את התנועה אחורנית, אבל על כל פנים ימצא בו הקורא מעט חומר להולדות התנועה הזאת; וכל החפץ לשפוט עליה בלי משוא פנים ובעינים בלתי משוחדות, יראה בהם גם את הצללים הרבים אשר הספרות העתונית חפצה להאפיל עליהם בחזקת היד.

והנני כו' **אלעזר אטלס**.

ביאליסטאק, ראש השנה לאילנות, תר"ם.

המספרים והסופרים

מאת

אלעזר אטלס.

לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים
כל האותיות. (קדושין לא"ד).

חשבון ועד החברה לתמיכת בני ישראל עובדי אדמה ובעלי מלאכה בסוריא ובארץ הקדושה: לשלש שנים הראשונות (1890, 1891, 1892). לשלש שנים השניות (1893, 1894, 1895). לשלש שנים השלישיות (1896, 1897, 1898). אדעססא. תרנ"ג, תרנ"ו, תרנ"ט.

בטרם נבוא לדון על פרטי החשבונות, ראינו לנכון להציג בראשונה את תוצאת כל החשבונות בסדר כרונולוגי: פעולת ועד האודיסי בלוח ההכנסה ופעולת הועד ביפו בלוח ההוצאה. את מטבעת הפראנק שבחשבון ההוצאה החלפנו ברובלים שלנו וחשבנו אותו בערך 37½ קאפ', למען תתאים ההוצאה נגד ההכנסה. אם על ידי החלוף הזה לא יצאו הרובלים בחשבון מדויק, אין בכך כלום — כי אין עסקנו עתה לקחת חשבון צדק מהועד: כמה הכנים והוציא וכמה נשאר בקופתו, אבל חפצנו לדעת את ערכי ההוצאות זה לזה בפניהם השונים. הלוחות האלה יראונו לדעת, כי באודיסה הוציאו על גבית כסף התרומה ולהחזקת הועד 14½%, זאת אומרת: מכל 100 רו"כ נדבות נשאר בידם 85,50 רו"כ. ביפו יוציא הועד מכל 100 רו"כ שמקבל מאודיסה — על הוצאתו לעצמו סך 16,85 רו"כ. נמצא חשבון: מכל 100 רו"כ היוצא מתחת ידי הנודב, יבוא ליד המקבלים 71,09 רו"כ, ואם נחשוב בערך המהופך נמצא: כי על כל מאה רו"כ שיקבל הקולוניסט שם, צריך הנותן פה להוציא מידו סך מאה וארבעים רו"כ.

הכנסה על ידי הועד באודיסא במשך שלש התקופות והוצאותיו על עצמו ברובלים:

השנים	מספר הערים	מספר החברים: בעיר אודיסא	בשאר הערים	בסך הכל	ס"ה ההכנסה ברובלים	הוצאות ברובלים: האינקאססא מכל שנה	הקומיטאט מכל תקופת שלש שנים	ס"ה ההוצאה מכל תקופת שלש שנים	נשארה הכנסת אחרי נכיון ההוצאה באודיסא בכל תקופת שלש שנים
1890	100%=138	100%=951	100%=3888	100%=4839	100%=45799	2% = 907			
1891	101%=140	77%=750	83%=3251	83%=4001	79%=36279	2½%= 904			
1892	91%=125	51%=483	58%=2241	56%=2724	58%=26446	2¾%= 727	12196	14734	93790
1893	117%=161	47%=449	82%=3179	75%=3628	86%=39562	3¼%=1265			
1894	131%=181	44%=416	94%=3669	84%=4085	95%=43438	3¼%=1350			
1895	131%=182	41%=391	97%=3753	86%=4144	93%=42392	3½%=1500	15348	19463	105929
1896	154%=212	41%=390	114%=4418	99%=4808	98%=45027	4½%=1976			
1897	176%=243	40%=386	154%=6004	132%=6390	114%=52206	5¾%=2967			
1898	198%=273	48%=457	196%=7616	167%=8073	152%=69409	6% =4165	14796	23904	142738
	ס"ה מכל שלש תקופות				400558			58101 14½%	342457 85½%

הערה. אם נגרע ההכנסה והאינקאססא של שנה הראשונה מההכנסה והאינקאססא של שנה האחרונה תצא לנו תמונה כזאת: (4165—907)=10014: (69409—45799) כלומר: האינקאססא מההכנסה העולה באחרונה עלתה עד ערך 14%.

ההוצאה על ידי ועד הפועל ביפו במשך שלש התקופות לטובת הקאלאניסטים ועל עצמו ברובלים:

	תקופה א'	תקופה ב'	תקופה ג'	ס"ה בכל שלש התקופות
גדרה: לשכלול 9 קולוניסטים	19573	2195	1239	
" צרכי צבור ומסים	2562	5321	4928	35818
חדרה: לשכלול 12 קולוניסטים	"	5385	14864	
" צרכי צבור ומסים	"	4647	7776	32672
קוסטינה: להושיב 17 קולוניסטים	"	"	75617	75617
קולוניות שונות: תמיכה והלואה	30321	23639	10707	
" צרכי צבור ומסים	835	1018	1030	67550
בעלי מלאכה ועובדי אדמה: תמיכה והלואה	3562	4528	6795	14885
בית ההולים	4297	1428	2177	7902
בית־הספר ביפו	1046	7611	10048	18705
גן שמואל	"	"	2053	2053
בס"ה הוצאה לצרכי הקולוניסטים	79,64%=62196	77,36%=55772	87,6%=137234	83,15%=255202
" " ועד הפועל ביפו	20,36%=15900	22,74%=16416	12,4%= 19428	16,85%= 51744
	100%= 78096	100%= 72188	100%= 156662	100%= 306946

בשעה שהמספרים ימללו בקול — פלפולי הסופרים יחלופו כצל! אם נקח לקנה מדה לחיבת ציון, את מספר הערים אשר נתנו חלקם לועד הישוב במשך השנה האחרונה 273 — אז נמצאים רק כעשרה אחוזים למאה ממספר הערים אשר בתחום מושבנו. ואם את מספר החברים 8073 — נקח לקנה המדה, אז נראה כי גם הערים האלה אשר נתנו חלקם, לא הכניסו חברים להועד יותר מחמשה אחוזים למאה ממספר כל התושבים מבני ישראל שמה. אבל להוציא משפט על כל הנשארים, כי המה אויבי ציון חלילה או לכל הפחות אינם חובבים במדה מרובה — הוא דבר שאי אפשר להשמע כלל. הן מי לא ידע על פי הנסיון, שאין לנו כמעט עיר בישראל אשר לא יבוא אליה איזה משולח, לאסוף הנדבות בעד עניי ארצנו הקדושה; וגם כמעט אין בית שלא נמצא בו קופסא המיוחדה למטרה זאת. גם במדרגת החיבה של כל אחד ואחד בפרט, אי אפשר להטיל ספק כלל: כי גדולה החיבה שהיהודי הפשוט חובב את ארצו בפיו ובלבו — על אותה החיבה הקולנית שהמעטים נוטלים חלק בה. כן במדרגת התקוה לשוב ולחיות על אדמתנו בימינו בקרוב, יפה כח הראשונים על האחרונים — החפצים לעזור מצדם להשגחה העליונה לפנות לה דרך ולהקל מעט בעבודתה. האם לא נשמע על כל צעד וצעד, דברים היוצאים מלב איש יהודי פשוט: „מה איכפת לי בעד בני הצעיר כי תבוא לו העת לעמוד לגורל ואז כבר יבוא משיח צדקנו"! בעוד שנראה חובבים נלהבים כאשר ילד יולד להם, ידקדקו היטב שהרב מטעם יכתוב בפנקס הנולדים את השם מיראן תחת מאיר — שם חדש אשר אך למותר יהיה לו להבן כשיגדל וכבר יושב על אדמתו תחת גפנו ותחת תאנתו!

על החזיון המוזר הזה — שעד כה לא נתנו ידם להועד רק מתי מספר לפי הערך — ראוי לשים לב. אם נבקש אחרי תשובה הגונה בספרות העתונית, המחרשת את האזנים זה מספר שנים בדרשותיה לכבוד ציון והתנועה החדשה — גם שם לא נמצא את אשר נבקש.

העתונית נעשתה בימים האחרונים כעין מונופולין להציונית — ולכן תשמע אזננו תמיד רק שירות ותשבחות ההולכים בדרכיה וקטגוריא ותערומות על העומדים מרחוק. מובן הדבר כי סופרים כאלה נותנים בכונה מיוחדת, דברים אשר לא כן בפי העומדים מרחוק — בכדי שיוכלו אחרי כן לבטלם בהבל פיהם ולשפוך הקיתון על פניהם. הציר האחד אשר עליו יסובו כמעט כל השאלות והתשובות בענין הזה, הוא: כי הרבנים עוינים את החובבים בני הדור החדש ולא יאמינו בתום דרכם, על כן יגיאו את העם מלתת ידם עמהם ויעמדו מרחוק. אבל התשובה הזאת מופרכת מעיקרה, על פי חשבונות הועד

המונחים לפנינו. בעיר פינסק הרים הגאון רד"פ את גדבתו הגדולה להועד סך מאה כסף ובכל זאת מספר החברים בעירו בעת ההיא היה רק 32 (שנת 91) ובאשר בשנים האחרונות משך את ידו ויעמוד מרחוק, עלה מספר החברים שם עד 145 (שנת 98). בעיר קאוונא נמנה לחבר תמידי גם הגאון ריא"ם ז"ל, בכל זאת לא עלה מספר החברים עד השלשים ועתה יעלו עד 182 (שנת 98). בעיר ביאליסטאק אשר משם רועה אבן הציונית (הגאון רש"מ ז"ל), יחל מספר החברים מעשרים עד אשר עלו בשנת פטירתו למספר 186 (שנת 98). המספרים האלה יורו באצבע כי הרבנים מצדם סבלו את החובבים והראו להם גם פנים שוחקות — ואפשר עוד לחשוב כי החובבים לא יסבלו את הרבנים לעמוד במחיצתם פנימה, רק דרושים להם שנים או שלשה מוסמכים שיחופפו על כבודם מלמעלה, בכדי לתת מעטה קודש לכל פעולותיהם.

אבל לדעתנו תשובה היותר הגונה נמצאה בחשבונות הועד, המסיחים לפי תומם את כל פרשת מעשי הישוב ואשר מהם נראה מה עניה היא ודלה תקותנו להבנות ממנו. בלוח ההוצאה נראה כי הוציאו ליסוד הקולוניא קוסטינה סך 75617 רו"כ; עוד צריך להוסיף עליהם את הסך 22800 רו"כ שקבלה תמיכה ממקור אחר (חשבון השלישי צד 50 ובהערה שם) = בס"ה 98417 רו"כ. אם נעמיק מעט בהחשבון נראה, כי מגיע עוד להמוכר בעד האדמה סך 34072 רו"כ (שם צד 5) והועד נכון עוד להוציא על בנין הארוות סך 8250 רו"כ (שם צד 12) = לפי זה עליהם להוציא בעתיד עוד סך 42322 רו"כ. כל ההוצאה הזאת תעלה על שבע עשרה משפחות האכרים שהושיבו בקוסטינה. והנה כבר הראינו בפתיחתנו „כי על כל מאה רו"כ שיקבל הקולוניסט שם, צריך הנותן פה להוציא מידו סך מאה וארבעים רו"כ, תצא לנו מזה השורה האחרונה בתמונה כזאת:

$$140 : 100 \times (98417 + 42322) : 17 = 11590$$

זאת אומרת: על הועד לאסוף נדבות פה סך 11590 רו"כ, בכדי להושיב שם משפחה אשר תעבוד את האדמה שנה תמימה להוציא לה לחם צר ומים לחץ. כי כאשר נראה בחשבון השני (צד 12), אחרי סתירת ה' בינשטאק את הנחת הועד: „שהקולוניסט יכול להתפרנס אם יש לו הכנסה בסך 187,50 רו"כ לשנה", גם הוא לא הפריז יותר מסך 450 רו"כ הכנסה למשפחה. המצאה כזאת — להוציא בפעם אחת 11590 רו"כ ולהכנים מזה אחרי טפול ועבודה מרובה 450 רו"כ — לא מעבר לים היא ואינה צריכה לקומיטטים ולועדי הפועל. לו הניחו לקרן קיימת בעד כל משפחה כסך הזה באוצר הממשלה, כי אז היתה לה הכנסה כזאת מהרבית והקולוניסטים

יכלו לשבת כל הימים על יד כותל המערבי ולהתפלל על אחיהם שבגולה. ועתה אחרי הדברים האלה, האם לא נוכל להשיב על השאלה: „מדוע לא נתנו ידם להועד רק מתי מספר לפי הערך?" כאותה תשובה שהשיב היהודי להשופט אשר שאלהו בראשונה: מה שמך? — יהודא! כנוי משפחתך? — בהן! משכנך? — רחוב היהודים! מסחרך? — בגדים ישנים! אמונתך? — אז לא יכול היהודי להתאפק עוד ויאמר: שמי וכנוי הוא—יהודא כהן, משכני— רחוב היהודים, ומסחרי — בגדים ישנים, האם עוד לך לשאלני על אמונתי?

המספר הנורא 11590 רו"כ הבהילנו כבה, עד כי לא יכולנו להאמין למראה עינינו — על כן חזרנו על החשבונות ודקדקנו אחריהם, ואמנם מצאנו מקומות שיש לבעל דין להשיב עליהם. את החוב המגיע עוד להמוכר בסך 34,092 רו"כ, אפשר כי יפרעו הקולוניסטים בעצמם מפרי תבואתם שנה שנה. בן מהסך 8250 רו"כ על בנין הארוות, אפשר שנבלע חלק ממנו בהוצאה הנחשבה כבר (חשבון השלישי צד 50). אבל אם נשים עין בסוף החשבון, אז נמצא לוח ההכנסה מתבואות קוסטינה לשנת תרנ"ח. שם נערכה כל תבואת הקולוניא בסך 16500 רו"כ — מזה צריך לנכות: א) לכלכלת הבהמות סך 5420 רו"כ (על יסוד החשבון צד 48) — ב) להוצאות הצבור סך 3610 רו"כ (שם 49) — ג) לצרכי הסמים סך 2224 רו"כ (שם 50) = בסך הכל 11254 רו"כ. אם כן איפוא ישאר לפרנסת שבע עשרה המשפחות לכל השנה: 16500—11254=5246 דהיינו: ערך 309 רו"כ למשפחה. אמור מעתה האם אפשר להעלות על הדעת כי הקולוניסטים יוכלו עוד לקמץ מזה ולפרוע חובותיהם הישנים? גם מההוצאה המעותדה לבנין הארוות, אי אפשר לדעתנו לגרוע מאומה; החשבונות יורונו לדעת כי כל הסכומים שיקצוב הועד מראש על הגייר, יגדלו אחרי כן במדה מרובה כאשר יבואו להוציאם אל הפועל. ובכלל נראה מהפרטיכלים האחרונים, כי שאלת קוסטינה עודנה לא ירדה מעל הפרק והועד עוד מטפל בה עד היום. סוף דבר, המספר 11590 רו"כ הוא נכון וקיים בזה שאין לגרוע ממנו מאומה — וארבה ברור הוא ההכרח שיש להוסיף עליו הרבה.

כנראה גם הועד בעצמו, כאשר ראה את השורה האחרונה, נבהל למראה עיניו — ולהחליש מעט את הרושם הרע, מצא את עצמו כמחויב לחתום את החשבון מהוצאת קוסטינה בדברים האלה: „הועד יודע כי שכלול קוסטיני עלה לו במחיר יקר מאד, מלבד איזה סכומים הגונים שקבלו הקולוניסטים ישר מאת מתנדבים אחרים, אך אם נשים לב אל גודל הסכומים שיצאו לשכלול קולוניות אחרות בארצנו הקדושה ומדת הזמן הארוך שהאחרונות האלה קבלו בו תמיכה עד גמר שכלולן, ביחס עם מצב קוסטיני אשר אך

שתי שנים עברו עליה, ואם נוסיף כי דבר קוסטינה היה ענין חדש ומסובך— אז יכול הועד לחשוב כי פעולתו הצליחה בידו" (שם צד 13). אבל דברים כאלה המה פטומי מלין בעלמא! גודל הסכומים ומדת הזמן הארוך שיצאו לשכלול קולוניות הקודמות, יוכיחו רק על הטעות העוד יותר גדולה שחשבו וטעו המשכללים הראשונים, אבל לא יעצרו כח להצדיק את האחרונים ההולכים בעקבותיהם והעולה להם גם עתה במחיר יקר מאד! גם האמתלא: „כי דבר קוסטיני היה ענין חדש ומסובך", אינה בנותן טעם. כל קולוניא העומדת להוסד על ידי אכרים יהודים בשכונת התושבים הערבים, הוא ענין חדש ונכונה למקרים מסובכים וביחוד בפלשתינה — שהאדמניסטרציה וגם התושבים בכלל עומדים עודנה במצב מסובך — כי על כן החובה לבעל הנסיון להביא בחשבון מראש גם את המקרים המסובכים העתידים להקרות. והנה בראשית הוסד קוסטינה בשנת 1897 כבר עברו על הועד הפועל ביפו שבע שנים וכבר הוציא הועד האודיסי על החזקתו כארבעים אלף רו"כ, ואחרי כל אלה עוד לא קנה לו את הנסיון לדעת בקרוב כמה תעלה להם הקולוניא החדשה?

נשוב אל הראשונות! נניח כי הועד האודיסי חפץ להוציא את כל אשר הבנים במשך אלה תשע השנים — את הסך 400558 רו"כ — רק להושיב משפחות אכרים ולהעמידם על הקרקע, אז תצא לנו התמונה הזאת: 400558:11590=35 דהיינו: במשך תשע שנים היה אפשר לו להועד להעמיד על איזה בסים שלשים וחמש משפחות. נמצאנו למדים מזה, כי להושיב רק אלף משפחות דרושה הוצאה: בערך שנים עשר מיליונים רו"כ וזמן: בערך מאתים וחמשים שנה. דבר הלמד מכל אלה — כי שאלת הישוב בארץ ישראל, לא תוכל להביא לנו אפילו תשובה שאינה מספקת על שאלת המחיה והכלכלה לאחינו שבחוץ לארץ; ואין לה כל שורש וענף בעולם המעשה, להיטיב אפילו במעט את מצב עמנו שצרכיו מרובים ודעתו קצרה להושיע. אמנם כן, הישוב בארץ אבותינו אפשר להחשב לנו למין תכשיט יפה: שאין משגיחים כלל על תועלתו כשהוא לעצמו ואין מחשבים בשעת קניתו את ערך הרבית מכסף מחירו — אבל מה יסכון להאדם התכשיט היקר שבראשו, בעוד רגליו יחפות וקיבתו תרדוש ממנו את הפקידה? כן עלינו לזכור, כי כשם שפרצופיהם של בני האדם אינם דומים זה לזה כך אין דעותיהם שוות — ודבר שלזה הוא הכשיט ומתהדר בו בפני חבריו, יתבייש השני אם מצא ימצא התכשיט עמו במחיצתו. בדרך משל, ישנם בני אדם המפארים את חדריהם בארגזי ספרים ואחרים — במרכב בעל דו האופנים. כן הוא עמנו! ישנם הרבה בתוכו החושבים כתכשיטים של ישראל, את אלה

היושבים על התורה ועל העבודה לפני ה׳ בירושלים; דבר שההוצאה עליו מעטה בעיניהם לא נופל הוא בערכו מתכשיטים של האחרים. אבל ראינו שגם זה הוא רק פלפול של סופרים, על כן עלינו לשוב עוד הפעם אל המספרים.

* *

*

כל חברה אשר תוסד לאיזה מטרה ותכלית שתהיינה, עליה לתת לב בראשונה לשני דברים עקריים: להרבות בכל האפשרי את מקורי הכנסותיה ולמעט בכל אשר יהיה לאל ידה את מקרי הוצאותיה. לתכלית הראשונה תשתדל החברה להרבות בחברים משלמים ולהשניה — תרכוש לה חברים עוזרים העובדים שלא על מנת לקבל פרס. דברים פשוטים מאד ובכל זאת כאשר נתבונן על חשבונות הועד, נראה כי על התנאי הראשון לא שמו לב כלל ועל השני — כמעט עשו את הפכו. במשך תשע שנות החשבון התאסף הועד לישיבותיו כארבעה מאות פעמים, ואת המצית משאיו ומתניו יציע לפנינו כהקדמות לחשבונותיו; ומה זר ונפלא הוא לקרוא את כל הסברות והפלפולים שהתפתלו בהם חברי הועד, בפעולות ומעשים המתהוים שם בארצנו הקדושה הרחוקה מהם ומגששים כעורים למצוא הפתח על פי הסברא ואומד הדעת — ודבור אחד בכל אלה לא מצאנו על מספר החברים פה ההולך אחורנית ועמהם גם כסף תרומתם. האם עשירה היא החברה במדה כזאת עד שתשמח בחלקה אשר נפל לה בנעימים? הנה יש לנו עוד חברה אחת בארצנו, „חברת מרבי השכלה", אשר הכנסתה לשנה היא כפלים מהכנסת „חברת התמיכה", בכל זאת אין חצי תאותה בידה ואם יש לה מנה רוצה היא במאתים. וכאשר נראה בספרי חשבונותיה תחלת דינה הוא: „במשך שנת החשבון האריך הועד בהשתדלותיו, עם הקומיסיה המיוחדה לזה, לבקש תחבולות במה למשוך אליו חברים חדשים ולהגדיל את כסף ההכנסה" (ר"מ בחשבונה לשנת 1898 צד 5). ואמנם שם נראה מהר את פרי ההשתדלות, כי במשך השנה נתעלה מספר חבריה עד כדי ששעשרה אחוזים למאה.

נשים עין על לוח הכנסת „ועד התמיכה" אשר עסקנו עתה עמה, אז נראה מהר את פרי התרשלותו. נקח ליסוד את מספר החברים וסך כסף התרומה שהיה להחברה בשנה הראשונה להוסדה (1890), אז נראה כי החברה ירדה אחורנית באופן מבהיל עד השנה השלישית (1892); מספר החברים עמד על 56% וההכנסה — על 58%. משנה הרביעית (1893) תחל להתנער מעט משפלותה ובכל זאת לא הגיעה גם בשנה השביעית (1896) להשורה

אשר עמדה עליה בשנת הוסדה. בשנה השמינית (1897) והתשיעית (1898) אמנם נראה בה אותות חיים וכבר עברה את השורה הראשונה, אבל מי לא ידע כי הנכסים האלה נפלו לה בהיסח הדעת — על פי התנועה הציונית שהחלה לפעול בחזקה מבחוץ? כאות על ירינו, נוכל להראות על הערוגה השלישית בהלוח: שם נערכו בסדר כרונולוגי מספר החברים באודיסה עיר מושב הועד, ונראה שנה אחרי שנה יתפרדו החברים מעליה עד כי בשנה האחרונה לא נשאר החצי (48%). אם על דבר החברים הפשוטים מאודיסה, אפשר עוד להצדיק את הדין ולתלות את הגרעון במצב ישראל המתנודד בפרנסתו — אבל מה נוכל להשיב על מספר החברים הנכבדים שם, אשר תרומתם היא מאה כסף לשנה וגם מהם, מהאחד ועשרים הראשונים, נשארו רק שנים עשר; וחדשים למלאות את מקום הנופלים לא בא אלא אחד? אמנם כן, אם נערוך את מפעלי החברה על פי מספר הערים אשר תקחנה חלק בה, נראה איזה אות התקדמות בסדרן הכרונולוגי; אבל דא עקא: החברים ותרומתם יפגרו מלכת. בשנה האחרונה, שהיא שנת ברכה להחברה, אמנם נכפל מספר הערים; אבל מספר החברים לא גדל רק כשני שלישים והתרומה — רק החצי. וגם זה לא מגירי דילהון, כאשר אמרנו.

על שפלות ידיו של הועד במקצוע הזה, נוכל להוכח גם מצד אחר. בשנת 1898 מנתה אודיסה מספר לחבריה 457 והכנסתה 4732 רו"כ. אבל הסניף לחברת מרבי השכלה שם, יספור את חבריו באותה השנה להרבה יותר מאלף, אשר תשעים אחוזים למאה המה מיושבי העיר — והכנסתו לסך 18000 רו"כ. בעיר אקירמאן הסמוכה ונראית לאודיסה, נמצאו בשנת 1894 חברים במספר 68 ופחתו והלכו עד כי בשנת 1896 עמדו על 34 ובשנות 8—1897 לא נשאר מהם גם אחד רק המורשה לבדו. בעיר איזמאיל הסמוכה גם כן למקום הועד, החל מספר החברים מן 19 עד שעמד על 9 ובשנתים האחרונות ספו תמו כולם והמורשה עמהם יחד. והנפלא הוא שגם בשתי הערים האלה עוד מצא הסניף למרבי השכלה באודיסה, מקום להתגדר בו והעלה משם חברים אחדים בשנת החשבון 1898. אמנם כן, אין להרעיש שמים וארץ על כי אבדה החברה איזה מספר קטן של חברים; אבל הרי זה בא ללמד על הכלל כלו — כי כל מעשיהם המה במתעסקים בעלמא עד שלא ישימו עין על שמתחת לחוטמם. נציר לנו בדמיוננו, את אחד הסוחרים יושב באדיסה ורגיל הוא כי יבואו אליו שנה בשנה קונים ידועים מערי הנוף לקחת ממנו את סחורת ידו; אבל לפתע פתאם חדלו האנשים האלה מלהראות על סף בית מסחרו — האם לא שלח אליהם את אחד מנאמניו לחקור ולדרוש

אחריהם על מה זה ומה זה? ננסה להעמיק בו עוד מעט. בהעמידנו את החברה „מרבי השכלה" בנגוד לחברת „התמיכה", עלינו להראות על העבודה הגדולה העמוסה על הראשונה לרכוש לה איזה חבר חדש, ביחש העבודה המעטה אשר על האחרונה. „השכלה" בימינו אלה האחרונים, היא מין מטבע שפסלתו מדינה. לא נעמיק עתה לחקור אחרי הסבה: מפני מה נפסלה? אם ההשכלה בעיקרה היא מטבע פסולה או מפני שנוכח העם כי מאשריו הראשונים נתנו לו מעות הרעות תחת היפות? על כל פנים השם „השכלה" איננו עוד כאבן חן למשוך אחריו את לבות בני עמנו כבראשונה. אבל לא כן היא חברת „התמיכה" — היא אשר הדביקה על פתח חנותה החדשה, את „השלט" הישן והקדוש בעיני העם: „חיבת ציון", ובכל זאת לא ירבו הדופקים על פתחה? הלא דבר הוא!

איך תשרך החברה את דרכה ביחוסה להחברים המשלמים, נראה מהר מתוך הערוגה השביעית שבלוח ההכנסה והוא: יחש ההוצאה על גביית כסף התרומה בערי המדינה (אינקאססא) בערך ההכנסה כולה. בראשונה עלתה לה ההוצאה הזאת בערך 2% — וכה יכבד עליה שנה בשנה להוציא מידי החברים את כסף תרומתם, עד כי באחרונה עלתה עד 6%. עתה נקח רק את עודף ההכנסה משתי שנים האחרונות על הכנסת שנה הראשונה, להעריכו מול עודף האינקסות מהשנים האלה, אז תצא לנו תמונה כזאת:

18 : 100=(907×2−4165+2967):(45799×2−69409+52206) דהיינו: מה שהכניסה החברה בשנות 8—1897 יותר מבשנה הראשונה היסודית עלתה לה האינקסא עליה עד 18%. לדעתנו, לו חפץ הועד לגבות זאת בערכאות ולרדת לנכסי החברים על ידי שטר ארכתא למכור אותם בפומבי עם השליח בית דין — גם אז לא עלתה לו הוצאה נפרזה כזאת. וראה זה פלא! גם בסעיף הזה מצטיינות שתי החברות בתכונותיהן המיוחדות: הפטרבורגית בקמצנותה והאודיסית בפזרנותה. חשבון החברה „מרבי השכלה" לשנת 1898, מראה לנו במספרים ברורים כי לא עלתה לה הוצאת האינקסא עד כדי 1%.

פה מקום אתנו להעיר על צור מכשול, אשר פגשנו בכל חשבונות ועד התמיכה. המה יקילו ראשם הרבה, להשתמש במספרים כוללים ואלמים — ועל כן יסוכו כמו בענן מלחדור שמה עין בקרת. בסעיף ההוצאה „חשבון גביית כסף התרומה בערי המדינה" מסתפק עצמו הועד בהערה אלמית כזאת: הוצאות הגביה ועוד הוצאות כפי אשר הראו בחשבונותיהם המורשים לעריהם (ביחוד בהערים הגדולות, כמו ווילנא, קאוונא, קיוב, דווינסק, אשר מספר החברים והמתנדבים עולה שם למאות) ואשר נתקבלו על חשבון הועד". בחשבון השלישי נמצאה הוספה על הנוסח הקבוע הזה — „וכן שליחת מבקר

לעתים מיוחדות, לבקר פעולות המורשים וחשבונותיהם". אבל הוספת אלה המלים המעטות בהערה, הראתה את פעולתה הנפלאה על הוספת מספר הרובלים הוצאה בהערוגה. בחשבון הראשון עולה זה הסעיף 2538 רו"כ ובחשבון השלישי — 9108 רו"כ. לדעתנו, תשעה אלפים רו"כ הוא סכום מסוים, אשר כדאי והגון הוא לכל חברה המביאה ומוציאה סך כזה — להוציא חשבון פרטי מכל מעשיה. כמו להגדיל את התמהון נראה כי בסעיף אחר בהחשבון, לא התעצל הועד לחלקו לסעיפים קטנים ולפורטו במספרים מפורשים והוא הסעיף: „חשבון הוצאות שונות", הנועד מראש רק למספרים הכוללים שאי אפשר לפורטם — וסכומו הכולל של זה הסעיף באמת קטן הוא מאד ועולה בס"ה 1379 רו"כ. ואשר יגדיל התמהון עוד יותר הרבה, היא ההערה המסבירה פנים להמספרים האלמים. למשל, במספר הערים אשר החברים והמתנדבים (ראוי להעיר, כי בחשבון השלישי נשמטה מלת — „והמתנדבים") בהן עולה למאות, הציגו את העיר קאוונא; אבל „לוח מספר החברים לעריהם" שבכל חשבון, מראה באצבע על העיר קאוונא כי בשנות התקופה הראשונה היו בה בערך הממוצע 32 חברים ובתקופה השניה— 23 חברים, ובכלל, כמעט כל הערים אשר יציגו בהמשלים אינן מצטיינות בחברים למאות וגם לא במאה שלמה בערך הממוצע. את המתנדבים אי אפשר לצרף למנין המאות, כי מעצמו מובן שאין המתנדב צריך לגובה וזהו מה שבין נדר לנדבה — נדר: הרי עלי! נדבה: הרי זו!

חקרנו הרבה על דבר הסעיף הזה ודקדקנו באותיותיו, כי לדעתנו שם חלקת מחוקק ספון. ממנו יכולנו ללמוד הרבה על דבר התנועה בכלל: הטבעית היא או מוכנית? ממנו יכולנו לדעת את תכונת החברים בערי השדה: אם בעין יפה הם נותנים או יתנו רק כמה שכפאם הגובה? ממנו יכולנו להבין ולהסתכל יפה באהבתם הפנימית של המורשים והדורשים לחיבת ציון..... אבל כנראה סתם הועד את הפרשה הלזו — בכדי שלא נוכל ללמוד, שלא נוכל לדעת ושלא נוכל להבין..

* *

*

עתה נפן אל העבר השני ונקח את לוח ההוצאה על ידי ועד הפועל ביפו. הלוח הזה יראנו לדעת, כי מכל הסך אשר שלח הועד האודיסי בתקופתו הראשונה להוסדו, הוציא ועד הפועל לצרכי עצמו יותר מעשרים אחוזים למאה. אם נחשוב בחשבון הערכין מה

שהוציאו בשנה השלישית בפני עצמה, נמצא כי אם הכניסו באותה השנה סך 26446 רו"כ, הוציאו מזה באודיסה $14^1/_2$% וגשארו רק 22611 רו"כ. לפי חשבון הכולל של התקופה הראשונה נראה כי מכל הסך 93790 רו"כ שהכניסו באודיסה שלחו על ההוצאה הכללית ביפו סך 78096 רו"כ, דהיינו שלחו להתם ערך 83% והמותר 17% נשאר בקופה הראשית: להצרכים הכללים של החברה. העולה מזה כי מן הסך 22611 רו"כ שנשאר להועד האודיסי מהכנסתו הכללית בשנה השלישית, שלח ליפו רק 18767 רו"כ. הוצאות ועד הפועל ביפו לצרכי עצמו תעלינה לשנה בערך 3 : 15900=5300 רו"כ ומזה תצא לנו התמונה הזאת: 28 : 100=5300 : 18767

דהיינו: עשרים ושמונה אחוזים למאה מההוצאה הכללית ביפו, הוציאו לצרכי החזקת ועד הפועל. על הוצאה נפרזה כזאת היה להועד האודיסי לשים לב — לבקש עצה ותחבולה במה להמעיטה. בכל זאת נראה בחשבון הראשון, שהועד לא דאג על זה מאומה ובשנה הזאת השלישית (1892), שנת הרזון בהכנסותיה, עוד החליף את הראש בועד הפועל ויתנהו לאחר הטוב בעיניהם — ועל ידי זה עלתה להועד הוצאה יתרה: 333 רו"כ שכר מעון בחגם בעד הראש הקודם, גם 303 רו"כ פרס זמני להראש החדש בנסעו למקום משמרתו החדשה—בס"ה 636 רו"כ (ע"ש צד 5—34).

השאלה מתעוררת מאליה, האם אי אפשר היה לרכוש בארצנו הקדושה מספר חברים עוזרים, ליסר מהם „ועד הפועל" שלא על מנת לקבל פרס? בסעיף העשרים ואחד מספר „התקנות" נאמר: „להועד הפועל בארץ הקדושה מונים אנשים מבני דת משה וישראל שיש להם ישיבת קבע ושם טוב בפלשתינא". כנראה, התנאים קלים המה מאד למצוא על פיהם אנשים כאלה. הדברים שועד הפועל חייב בהם על פי סעיף העשרים ושנים: „א) חקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות בסוריא ובפלשתינא.... ב) נתינת המיכה להקולוניות.... ג) סיוע רוחני להקולוניות.... והשתדלות בשבילם לפני הרשות המקומית" — גם את התנאים האלה בודאי מלאו על צד היותר מועיל, אותם היושבים שם משכבר הימים והבקיאים במדה ידועה: בטבע הארץ, בדרכי התושבים, גם בנמוסי המדינה. בכלל לא מצאנו בספר התקנות, שהחובה על ראש הועד שם להביא תעודה על גמרו את חק למודו בבית מדרש גבוה וגם שהחובת עליו לקחת כסף משכורת 2250 רו"כ לשנה? ממהלך חשבונות הועד נראה שהחברה כבר הוחזקה קטלנית להועד הפועל. עוד לא עברו עליה תשע שנים מיום הוסדה וכבר החליפה שלשה ראשים ואחדים מחבריו, כפרהדרין הללו שמחליפים אותם כל שנים עשר חודש. מובן הדבר כי מעט הנסיון אשר יקנה לו הראש או החבר במשך ימי כהונתו המעטים,

היה כלא היה כאשר יקום ראש אחר תחתיו — אנשים חדשים, סדרים חדשים וגם שגיאות חדשות! האפשר ממנו תוחלת: לחקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות, להביא סיוע רוחני להאכרים, או להשתדל בשבילם לפני הרשות?

ואמנם ראינו את פרי השתדלותם „במשפט האדמה והעמדת הגבולים עם הפלחים השכנים" בהקולוניא „פתח תקוה", שעלתה להם בהוצאה לא פחותה מסך שלשת אלפים רו"כ (חשבון הראשון צד 30). כנראה הרגיש הועד שהמספר הזה יעורר תמהון בעיני הקורא לתומו, על כן התחכם להעיר במאמר מוסגר: „על ידי זה זכתה הקולוניא ערך אלף דולאם". אבל השאלה היא: מה נפשך? אם האדמה באמת שייכה היתה להפלחים, הלא לא לכבוד הוא להתפאר כי זכתה במה שאינה שלה? ואם באמת קנויה היתה האדמה להקולוניא על פי הדין והמשפט, מה זכות הוא לה שהוציאה כחמשים למאה על דבר שהיה ברשותה? גם בדבר חקירתם המדויקת על מצב הקולוניות, נפלא הוא לראות באחד מהפרטיכלים של הועד: „ראש ועד הפועל מודיע, כי אחר שבחן ביחד עם הר"ר סוסקין את המשתלה בקוסטינה נמצאו שם אך איזה מאות עצי תות ואלף וחמש מאות עצי זית שלא נרכבו. ומי שהיה אגרונם ביפו אומר, כי בהצעתו ששלח להועד מחדש תמוז שעבר ושחתם עליה גם ראש ועד הפועל הודיע, כי היו אז 3500 עצי תות ועוד 3000 עצי זית, ונראה כי אחרי צאתו מקוסטינה היו שם שינוים גדולים (ישיבת הועד מיום ט' אייר תרנ"ט). כנראה יש איפה ואיפה לחיבת ציון ובאודיסה זכו לחיבה כזאת שאין רוב הצבור מישראל זוכה לעמוד עליה. לפיכך כשעומד הועד האודיסי להקים ועד הפועל לפי רוחו, לא יכול תת אמון בהחובבים את ציון לפי פשוטם של הדברים — הנמצאים בודאי למרבה בין יושבי ארצנו הקדושה — ולמסור להם את ההנהגה; אבל יגעו וימצאו תמיד אנשים אשר כלבבם, שזכו כבר לרוח הקודש עד להבין את הסוד הפנימי בחיבת ציון. ואחרי כל אלה נראה, כי הבחירה עוד לא תעלה יפה לפי דוחם הם, עד שמוצאים תמיד ההכרח להחליפם כפרהדרין הללו.

מהמשך כל הזכרונות המוצעים בראש ספרי החשבון, נראה כי מלחמה תמידית ותרעומות שונות בלב הועד האודיסי על מעשי ועד הפועל ביפו, שאינו שומר את פקודותיו לפי רוחו. מה גדלה תרעומתו נוכל לשפוט מזה, אשר הועד לא עצר כח להסתיר את כעסו ובחשבונו הראשון העמיד על עמוד הקלון, את חברי ועד הפועל שעברו מכהונתם בעת ההיא. בסעיף „חשבון החזקת ועד הפועל", בסעיף קטן „נסיעת חברי ועד הפועל.... והוצאות שונות לשנת 1891, סך 1581 רו"כ, נמצאה ההערה הזאת: „בזה 734 רו"כ

שנתאשרו מאספה הכללית" — כמו לרמוז בזה על הסך הנשאר 847 רו"כ, כי לא נתאשרו. ואף על פי שהציגו אותו בחשבון הוצאה, בכל זאת יחשבו לאבודים בפשיעת ועד הפועל. אמנם על ראש ועד הפועל השני לא נשמע תלונות כאלה — אם מפני שמלא את פקודי הועד לפי רוחם, או מפני שמת במשך שנות החשבון השני על כן לא יספרו אחרי מטתו — אבל על הראש השלישי כבר נתחדשו התלונות הישנות, עד אשר לקח גם הוא חופשה ממשמרתו. אמנם כן, להכריע את הכף לצד האחד בפרטי הסכסוכים, הוא דבר שאי אפשר; אבל בכלל נוכל לשער, כי היסוד העקרי בהנהגת הועד האודיסי, הוא שהיה ויהיה תמיד לסלע המחלקת בינו ובין הועד הפועל. הועד האודיסי יסד כמעט את כל מעשיו ופעולותיו בעניני הישוב, רק למטרת איזה „אידיאל" רחוק אשר יצר לו בדמיונו — ולא ישים לבו הרבה אל ההוה. אבל לא כן הועד הפועל העומד לצד האדם בשעת דחקו ורואה בצרות אחיו, כי מובדח הוא לשים לב אל ההוה ואת האידיאל הרחוק להשמיט על הזמן הרחוק — וזאת תורת האדם באשר הוא אדם חי ומרגיש. התוצאה מזה רואים אנו כמעט בכל הפרטיכלים: הועד הפועל יתמוך בכל פעם את בקשת איש פלוני ופלוני הדורש לעזרה הראויה, אבל שם באודיסה יושבים החברים ומתפלספים עליה ואחרי כן דוחים אותה — יושבים כאן והורגים בפלשתינא. ואם הועד הפועל כבר עשה הדבר, בלי יכול לחכות על ההסכמה מאודיסה, אז יכתב בהפרטיכל כממרה בהנהגה העליונה וכמועל בכסף הקדשים. כמונח בטבע האדם, אפשר כי גם הועד הפועל ישגה לפעמים — אבל גם באודיסה לא יסובו מלאכים את שלחן הועד ואם הראשונים כבני אדם ?? לדעתנו, זהו הסוד שבחיבת ציון האודיסית, חברים עוזרים לא יסכונו לה, אבל — משרתים עושי רצונה!

כי הועד האודיסי לקח לו למטרה רק אידיאל רחוק ולא ישים לבו הרבה אל ההוה, יוכיח לנו במספרים ברורים — לוח ההוצאה. נניח כי כל מה שהוציא הועד לצרכי הקולוניסטים במשך שתי התקופות האחרונות 137234+55772=193006 רו"כ, הקדיש רק לפרנסת כל משפחות האכרים במשך שנה אחת. על פי קצבת ה' בינשטאק, שכבר הזכרנו למעלה, ראינו כי משפחה אחת לשנה צריכה לסך 450 רו"כ; ואם נחשוב את המשפחה בערך הממוצע לבת חמש נפשות, נמצא כי ההוצאה לנפש אחת היא 90 רו"כ. היוצא מזה: 193006 : 90=2144, דהיינו: הועד היה יכול לפרנס מסך 193006 רו"כ, ערך אלפים ומאה נפש במשך שנה תמימה. בלוח ההוצאה נראה, כי מן הסך הזה הוציאו להחזקת „בית הספר ביפו": 7611+10048=17659 רו"כ, העולה לכל נפש: 2100 : 17659=8,40 רו"כ,

דהיינו: כל נפש שהתפרנסה על ידי הועד, צריכה היתה להפריש מהוצאתה המקומצת, סך 8,40 רו"כ להשכלת הבנים בבית ספר נמוך. נחקור עתה במה הוציאנה ממלכות אירופא לחנוך הבנים? מלוחות הסטטיסטיק נראה, בי שונות הנה ההוצאות בכל ממלכה וממלכה לפי תכונת יושביהן. בממלכה אשר עיקר פרנסת יושביה היא עבודת האדמה — שם ההוצאה על בתי ספריה בכלל מעטה בערך; וכל אשר יומיפו התושבים להתעסק בחרשת המעשה, כן תעלה גם ההוצאה במדרגה ידועה. בדרך משל: ברוסיה, אונגריה ואיטליה, תוציאנה הממשלות לכל בתי הספר — הגבוהים, ההיכונים והנמוכים ביחד — בערך 40—30 קאפ' לכל נפש; באוסטריה ופרוסיה — בערך 110—80 קאפ'; בצרפת ובילגיה — בערך 150—140 קאפ. מעתה צא וחשוב — אם חברה כזאת אשר תכליתה „לתמיכת בני ישראל עובדי אדמה ובעלי מלאכה", תוכל להרשות עצמה להוציא על בית ספר נמוך: שש פעמים בערך כפי מה שתוציא בילגיה ועשרים פעמים כפי מה שתוציא ממשלת רוסיה האדירה, אם לא תעשה זאת רק להבלית איזה אידיאל רחוק?

בכונה מיוחדת הגדרנו את יסוד בית הספר ביפו: „להשכלת הבנים", ואת בתי הספר לעם באירופא: „לחנוך הבנים"; כי באמת שונות הנה מאד המטרות והתכליות ביסודותיהם. בתי הספר לעם בין עמי אירופא מיוסדים בראשיהם רק לחנך את הבנים ואפשר להציגם כמקבילים אל „החדרים" בער ילדי בני ישראל. שם ילמדוהו כתוב וקרוא בספר ואיזה ידיעות עקריות מהעולם הגדול אשר מסביב לו ובזה יתם חנוכו — בן האכר ישוב להאת והמחרשה אשר יחזיק בה אביו, ובן בעל המלאכה יאחז את מעשי אבותיו בידיו או יבחר לו במלאכה אחרת הטובה בעיניו. ורק בזה יפה כח הבן המחונך מכח האב אשר לא למד בגעוריו — בי בעת שהאב ינוח מעבודתו, ילך בטל ומשועמם ונכון הוא לכל תקלה ולכל קטטה; אבל לא כן הבן המחונך מילדותו ואשר ידע קרוא בספר, הוא יבלה את זמן בטולו בקריאת ספרים ועתונים, למלאות את ידיעותיו אשר לא הספיקה לו השעה ללמוד בבית הספר. הנסיון באירופא הורנו לדעת, בי הילד אשר דלג ממפתן בית הספר לעם אל בית ספר הגבוה מעט ממנו, הוא לא ישוב עוד אל עבודתו ועבודת אביו האכר; אבל כבר יבקש לו מטרה בחיים על ידי ההשכלה — את המסחר או איזה משרת כהונה בחיל ובלשכות הפקידות. זה כיובל שנים יתאוננו בארץ צרפת, על אשר הערים מתרבות באוכלוסים יום יום והכפרים יתרוקנו מיושביהם האברים והכורמים — וכבר יחבלו תחבולות במה לעצור בעד הרעה הזאת ולבלי תעזב האדמה במשך הימים. מובן הדבר, כי במקום בתי הספר לעם בארצות

אירופא, די לו לבן האכר היהודי, החדר כמו שהוא — ואולי עוד יותר מדי? בהחדר ירכוש לו הנער העברי הבנה בשפתנו העברית במדה כזאת — שבשעה אשר ישבות בשבתו ויבטל ממלאכתו, והיה שדה רחב ידים לפניו להבליע את עתותיו בנעימה. השפה העברית לא תוכל להחשב כמתה בעד האכר, לפי ערך הצורך לו למזונו הרוחני. כי על כן כאשר נראה את הועד מיסד בית ספר בעד ילדי האכרים, בתכנית רחבה בזאת: גיאוגרפיה, היסטוריה כללית, תולדות הטבע, חכמות נסיוניות, יסודי הגיאומיטריה וכו', והכל בלשון צרפת — אין זה כי אם בית ספר להשכלה במלוא רוחב המלה, וכאשר אמרנו למעלה: השכלה אינה מביאה לידי אכרות ואדרבה עוד תרחיק את האדם ממנה.

מתחנו קו ונראה את תוצאת כל החשבונות והמעשים שנעשו במשך שנות החשבון. כאשר נחדור היטב בכלליהם ובפרטיהם, אז נמצא לדעתנו פתרון אחד לכל השאלות השונות אשר עוררנו עליהם למעלה — והוא: השקפת הועד המוזרה על „חברת התמיכה" בכלל. מכל פלפוליהם ומעשיהם של חברי הועד, ניכרת מחשבתם כי יחשבו את כל החברה, בעין ירושה הבאה ממדינות הים מאיזה דוד ומסרף אשר לא ידעו אותו מעולם ואשר על פי תוקף צוואתו מנה אותם לאפוטרופסים — לחלק אותה בין קרובים עניים אשר לא ראום מימיהם. הקורא המבין ישפוט מעצמו: איך תשמר ירושה כזאת בידי האפוטרופסים שלא עמלו עליה כלל? איך ימלאו חקי הצואה על פי כוונת המוריש? ואיך תחלק בין הקרובים-הרחוקים, באין איש חולה על שברם?

ואמנם כן נראה באמת את הנהגת חברי הועד בכל פנות שאנחנו פונים. בתוקף סעיף השנים עשר מספר „התקנות": „החברים הנבחרים להועד צריכים להיות מאותם שהם יושבים תמיד באודיסה" יכולים חברי הועד שלקחו את מושבות ההנהגה בראשונה, להחשב בעיני עצמם כאפוטרופסים קבועים לדורות בכל עניני החברה. על פי מספר החברים באודיסה ההולך ומתמעט בכל שנה, הלא נראה למדי כי בניה לא יצטיינו בהתלהבות יתרה להמעשים אשר יעשו בעיר מושבם ולבם לא ילך אחרי התנועה בכלל; ועל כן לא ימצאו בעיר מושב הועד — הקבוע על פי החק — מתחרים הרבה בעניני הראשות והחברות. ובאמת הלא נראה כי במשך שלש התקופות והבחירות לחברי הועד, נשארו כמעט כולם על מקומם כאשר יצאו בגורל לראשונה. אין לכחד, שגם בחברת „מרבי השכלה" אשר מושבה קבוע בעיר

הבירה, נראה את החזיון הזה ביחש בחירת חבריה להועד — הבחירות הנה כמעט למראה עין וחברי הועד ישארו על מקומם כבראשונה — אבל אין הנדון דומה לראיה! חברי הועד ל„מרבי השכלה" קדמו לעצם החברה והם המה מחוללית ומולידיה; גם בכל משך ימי קיומה כמעט כל הכנסתה היא מנדבות חברי הועד ומיושבי עירם. על כן אי אפשר לחשבם כאפוטרופסים המפקחים על ירושה שבאה להם ממקום אחר, אבל — כארם העושה בתוך שלו! ואם נשמע לפעמים תלונות שונות גם עליהם, הוא רק על דרך שאמרו: אי אפשי בתקנת חכמים ואיני נזונית ואיני עושה. מה שאין כן בנדון אשר לפנינו. „חברת התמיכה" קרמה הרבה לחברי הועד, וחיבת ציון, הכח המניע אותה, היא לנו ירושה ישנה מאבות אבותינו ולא מאודיסה; גם בעצם חיבתם להחברה לא יצטיינו אנשי הועד במדה מרובה, כנראה מכסף תרומתם אשר ימודו לה באיפת רזון זעומה. הוא הדבר אשר אמרנו: חברת התמיכה היא בעיני הועד העומד בראשה, כעין ירושה שבאה להם ממדינת הים ושלא עמלו עליה כלל.

בנוהג שבעולם, כל חברה אשר תשא ותתן בממונם של אחרים, תמנה לה „ועד המפקח על חשבונותיה" — וקל וחומר בחברות הצדקה שהכסף הוא כסף תרומה וכסף קדשים. עבודת המפקחים אינה מוכנית: לעבור על הציונים בחשבונותיה ולראות אם לא נזדקרה בהם טעות באשר הם שם, אבל עיקר עבודתם הוא: לבדוק אחריהם ולדעת תולדות כל ציון וציון אם ראוי הוא לעמוד על מקומו. כל איש יבין את זאת, כי אם נרשמו כבר על לוחות הפנקס: תשעה ועוד הפעם תשעה, בודאי יבוא אחרי הקו המשוה — שמונה עשר. לכן על המפקחים לדעת את תולדותיהם ולבדוק אחריהם — אם לא היה ראוי להעמיד על מקומם את הארבעה והחמשה? ואמנם גם „חברת התמיכה" מנתה לה „ועד המפקחים על חשבונותיה"; אבל כנראה לא ימלאו גם המפקחים אחרי תעודתם העקרית, ויפטרו עצמם בהשקפה שטחית ובראיה בעלמא. כבר הזכרנו למעלה את הסך 9108 רו"כ הוצאה, בסעיף „חשבון גביית כסף התרומה בערי המדינה"; גם הראינו שם על הבאור הסתום שהוסיפו עליו בצדו, בכדי להצדיקו למראית עין. הסכום הזה לא יחיד הוא במינו ובחשבון השלישי לבדו, עוד נמצאים סכומים סתומים כאלה וכאלה. בחשבון „הקולוניא קוסטינה", סעיף „לחשבון האדמה", סעיף קטן „אדמת ארקוביה", הוצאה על סך 7341 רו"כ. אבל לא פורש הוצאה זו על שום מה? אם הוציאו את כל הסך רק על דבר המשפט עם בני הכפר או קנו את האדמה מידם? והוא נפקא מינה למקח וממכר! בחשבון „הקולוניא חדרה", סעיף „צרכי צבור" לשנת 1898 עם 1899, הוצאה על סך 3908 רו"כ,

החתום וסתום גם הוא. לשנת 1897 הקודמת הוציאו לצרכי הצבור רק 2120 רו"כ ואפילו אם נחשוב כי בההוצאה לשנת 1898 כבר נבלעה ההוצאה עד 1 אפריל משנת 1899, על כל פנים לא היה לה לעלות בס"ה רק עד 2650 רו"כ? ואם באנו לחשוב ההוצאה לשנה לפי ערך החשבון מתקופה השניה, כי אז ירדה עד הערך 1500 רו"כ לשנה ועוד פחות מזה? עוד ראוי לשים לב על דבר אחד שנתחדש בחשבון זה האחרון והיא ההערה אשר בראשו: „הנדבות הפרטיות אשר נשלחו לטובת בית הספר או בית החולים שביפו, אינם נכנסים בחשבון של הועד, יען כי סכומים צדדיים הם השייכים לתעודתם המיוחדת". רבי! וכי בכך אתה פוטרני? אם כי הועד הוא רק כשליח להולכה ביחס הסכומים האלה, האם פטור הוא בזה מלהראות כי הוליכם למקום תעודתם? הדברים האלה מראים לדעת, כי כחברי הועד כן המפקחים שווים הם בהשקפתם על יסוד החברה בכלל והיא: הירושה ממדינת הים שאין מדקדקים הרבה בהוצאותיה ובחשבונותיה, גם אין דואגים עליה אם תרום קרנה או תשפל ובלבד — שישאר מקום לשררות ולאפוטרופסות.

אם עד כה נטפלנו בעניניה הצדדיים, נשוב ונתבונן עתה אל העיקר: איך תחלק הירושה בין הקרובים העניים? אבל בטרם כל, עלינו לחקור היטב על יסוד עצם החברה ועל תכליתה שהיה אפשר לקות ממנה. על השאלה הזאת האחרונה מוכרחים אנו להשיב בקצרה: „חברת התמיכה" נוסדה לכתחלה רק לתקן מעט מה שקלקלו הקודמים לה בדיעבד! אבל כשהיא לעצמה מעט הוא ערכה בעולם המעשה. כבר ראינו למעלה, מה עלתה להחברה יסוד הקולוניא קוסטינה וממנה למדנו על הכלל כלו, מה היא התקוה להביא בזה ישע ופדיון לאחינו שצרכיהם מרובים ורעתם קצרה מלהושיע. אבל רחוקים אנו מאונאת דברים. לתלות הקלקלה כולה בהנהגת אנשי הועד; כי באמת היסוד העקרי שעליו נבנתה לדעתם „חברת התמיכה": להפוך את האזרח העירוני לאכר כפרי, הוא רחוק מהמציאות ומדרך התפתחות חברת האדם בכלל. האדם הראשון עבד את האדמה וכנה לו כפרים בראשונה, ואחרי כן התפתחה ישיבת הכרכים וממנה לתרשת המעשה ולמסחר תוצאות. כי על כן, לא תעשינה ידי הועד תושיה, אף אם קמצו בהוצאת החברה והעמידוה על האפס; ואם גם הגדילו את הכנסתה והעלוה לארבעתים. העובדא, שכבר נראה בעינינו הרבה קולוניות עבריות ויהודים עובדים את האדמה כאכרים טבעיים, לא תוכל בכל זאת להציגם כשינוים בסדרי מעשי בראשית וכי תוכל להשיב את הטבע אחורנית. והוה עובדא באחד הנסיכים שבא לבירתו בירחי הקיץ והוא יושב בעגלות חורף הרתומה לדובים, בפזרו מראש על הדרך מלח כאפר. הנה הדובים משכו את

העגלה בכח שריריהם הטבעים, העגלה נחלקה על המלח לפי חקי התגועה הטבעים והנסיך ישב בעגלתו ככל חקי המנוחה הטבעים — ואחרי כל אלה, המסע בכלל הוא דבר היוצא מגדרי הטבע, שלא ראינו כמהו לעולם. אבל באמת גם הטבע בעצמו יחלק לסוגים שנים: לטבעי ולמלאכותי. בגנות החורף שבארצות הצפון יגדלו פרי ארצות הנגב ככל חקות הטבע ובכל זאת הגן בעצמו הוא מלאכותי ואם תסור ממנו יד העובד ועין הצופיה עליו, יהפך בין לילה לתהו ובהו. הקולוניות עוד לא עמדו בנסיון להתקיים אפילו שנה אחת, בלי עזרת היד הגדולה והרחבה הסוככת עליהן מלמעלה— יד הנדיב מפאריז — ואל יתהלל חוגר כמפתח!

ההרגל הוא כטבע שני, יאמר משל הקדמוני, וקל וחומר ההרגל שבא לו להאדם בירושה מאבותיו ואבות אבותיו כעשיריות דורות מלפנים. חיי העירנות שהרגל בהם היהודי על ידי מסבות ההיסטוריה השונות, חתמו אותו בחותם העירני: לבחור תמיד בעבודה כזאת שמתן שכרה בצדה, היום לעשותה וגם היום לקבל שכרה — ולהתרחק מן האכרות ועבודת האדמה שטפולה מרובה ושכרה למחר שהוא לאחר זמן. כבר בימי חכמי התלמוד נראה את השקפתם על עבודת האדמה ביחוסה אל המסחר: „רבי אלעזר חזיא לההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיא, אמר ליה אי תשדייה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך" וכו' וכו' (יבמות ס"ג) — אף על פי שהיהודים עוד לא התרחקו אז מהקרקע בהחלט. ההשקפה הזאת לא באה להם מפני שרם בני אברהם יצחק ויעקב — אלא מפני שכבר טעמו את דרכי חיי כל העירונים העוסקים במסחר שפרנסתם ברוחה בערך טפולם „ומאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא ומאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמיא ליה תיגרי". כמעשים בכל יום נראה גם עתה בימינו, כי האכר הכפרי אשר בא פעמים ושלש בחדשי החורף לבקש עבודה ומשכורת בהעיר הקרובה אליו, יתרגל לאט לאט אל חיי העירנים וקשה עליו לשוב עוד אל אדמתו לעבדה ולשמרה; על כן יעזוב האיש את חלקו בנחלת אבותיו בכפר, בעד אחיו שלא טעמו עוד טעם חיי בני העיר — והוא ישאר על מקומו החדש לעשות בכל מלאכה כברה ונמבזה. אבל מה לנו לבקש אחרי המשלים מרחוק והנה לעינינו אלה הסופרים החכמים והמשוררים, הדורשים כל היום בשבח החיים הפשוטים של האכר הכפרי ותהלתו בפיהם — והם בעצמם יתגלגלו תחת שואה בהערים הגדולות, לבקש אחרי עבודה ומשכורת לחיי שעה. אנא לא חכימא אנא ולא חוזאה אנא ולא יחידאה אנא, אלא גמרנא וסדרנא אנא וכן מורין בבית מדרש החיים כוותי: בן הכפר ימשך לאט לאט אל הכרך, אבל לא בן הכרך — אל הכפר! כאות על ידינו, היא „שאלת

הפועלים" המטרידה את ראשי יועצי המדינה חכמי הכלכלה ואוהבי העם, למצוא לה פתרונים. השאלה בכלל דומה היא אל „שאלת היהודים" בכל תכונותיה. ההמצאות הגדולות בחרשת המעשה והתפתחות דרכי המסחר במדה מרובה, עשו את המלאכה והמסחר כדגי הים — הגדול יבלע את הקטן. „המסחר־הקטן" יצער לאט לאט ונבלע הוא בלוע „המסחר־הגדול", עד כי יחדל מהיות עוד לענף חיים לרוב אחינו שהתפרנסו ממנו עד כה. כן „מלאכת־היד" אבדה את ערכה ונבלעה בגלי הגלגלים אשר בבתי „חרשת המעשה" הגדולים, עד כי ירבו מעתה מספר מבקשי העבודה על מספר נותניה — „ושב שני היה שובעא ואבבא דאומנא לא חליף". ובכל זאת לא מצאנו בכל מבקשי הפתרון לשאלת הפועלים, דאישתמיט חד מינייהו להראות על חלומות באספמיא ולהעמיד שם את הפועלים היתרים על הקרקע — אבל מבקשים את הפתרון במקום שנולדה השאלה.

על פי הצעת כל הדברים האלה, נראה עד כמה שגו וישגו אלה הסופרים הנלהבים זה כעשרים שנה: בהעלותם על אופק העתונית את „שאלת הישוב בארץ הקדושה", להעמיד אותה כפתרון נכון „לשאלת היהודים" אשר התעוררה לרגלי הפרעות — וכמה גדולים דברי חכמים באמרם: „כל מה שיאמר בעל הבית עשה חוץ מצא"! הפרעות כשהן לעצמן לא הסבו כל כך נזק לבית ישראל בכלל, במדה כזאת שהסבו תוצאותיהן. האשה החכמה והמיושבה בדעתה, לא תרבה רעש ותלונות באזני שכנותיה על אישה הפורע לפעמים פרעות בבית בשעת כעסו — בידעה מראש שעל כל פנים הוא אישה ואב לבניה והוא גם הנותן לחמה ומימה, בעוד שרחמי השכנות המה רק לפי שעה ואין לסמוך עליהם בשעת הדחק. הפתרון המדומה שמצאו הסופרים בעת ההיא קלקל בשתים: התקוה מחוץ הביאה עד המשבר הרבה משפחות, הצריכות עתה לרחמים מרובים לרפא שבריהן, והיאוש בפנים הפך את הפרעות העוברות ואת החקים הזמניים — לקבועים וקימים. יגון עצב ומר יתעורר בנו בקראנו למשל בספר החשבון השני, שם יתפאר היעד כי נתן בהלואה בלי רבית להאחים פלוני ופלוני סך 1125 רו"כ לבנין בתים — ואנחנו ידענו את תולדות האחים הנכבדים האלה. הם הטביעו בחלקי האדמה אשר להם שם כמה עשרות אלפים רו"כ, עד אשר מרוב יגון ויאוש עברה על אחד מהם רוח רעה ונפקד לא כפקודת כל אדם — ועתה נצרכה המשפחה לתמיכה מהועד. עוד נקרא שם מעל החשבון, כי נתנו לאלמנה פלונית מקולוניא אחרת, תמיכה בסך 48,75 רו"כ. זוכרים אנו כאשר נסע בעל האלמנה הזאת והוא היה איש אמיד, לקנות האחוזה בארץ בעדו ובעד שולחיו והתקוה הנעימה אשר שעשעה לפניו לשבת שם תחת גפנו ותחת תאנתו —

ועתה תפנה אלמנתו בבקשה לתמיכה מאת הועד. הוא הדבר אשר אמרנו למעלה: „חברת התמיכה נוסדה לכתחלה רק לתקן מעט מה שקלקלו הקודמים לה בדיעבד".

„גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להם לישראל, שכולם לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתם למוטב". לדאבון לבנו מוכרחים אנו להודות, כי „אסור הכניסה" לארץ ישראל מטעם הממשלה התוגרמית הביא טובה לישראל, הרבה יותר מכל הסופרים אשר התנבאו במחנה להלהיב לבותם לבוא ולהתנחל שמה. בולמוס הכניסה אחזה בכל פנות העם הנלהב לפי שעה, עד שראינו בעינינו הרבה בעלי משפחות אשר לא נגעה בהם יד הפרעות כלל, עזבו את עסקיהם פה וילכו לזכות בהעושר השמור להם שם — והכל על פי חשבונות חכמי האיקונומיה שאחורי תנורי בתי המדרש בערים הקטנות. ולולא „אסור הכניסה" אשר עמד פתאום לשטן על דרכם, מי יודע כמה אלפי משפחות התגלגלו שמה תחת שואה — עד כי „חברת התמיכה" לא יכלה להושיע, אפילו באותה המדה המעטה שהיא עושה עתה? גם זאת עלינו לדעת, כי „חברת תמיכה" ממין הזה — הפסדה תמיד מרובה על שכרה. נבאר את דברינו. חברות המיוסדות לתכליות: „בקור חולים", „מושב זקנים", „יתומים עזובים", „אלמנות עניות" וכדומה, הן הנה בודאי תביאנה לתכלית הרצויה ושכרן מרובה. האדם לא יחלה לכתחלה, בהסמכו על חברת „בקור חולים" אשר בעירו שתסעדהו בימי חליו; איש לא יזקן בלא עת בכדי למהר ולבוא אל בית המושב לזקנים; וקל וחומר כי אבי המשפחה לא ימות לכתחלה ולעזוב את אלמנתו ויתומיו על חסדי בני עירו. אבל לא כן היא „חברת התמיכה" הכללית והסתמית, המיוסדה בעיקרה בעד אנשים שאינה מכירה אותם והמה בריאים ושלמים רק מחוסרי פרנסה, היא תעמים על צוארה עול אנשים באלה שאי אפשר לדעת, אם לא נעשו לכתחלה מחוסרי פרנסה — בהסמכם למצוא על ידי החברה פרנסה קלה וטובה מהראשונה?

חלילה לנו לחשוד את כלל ישראל לרמאים וגם כבר אמרו: „בואו ונחזיק טובה לרמאים", אבל טבע בני האדם הוא שמביאם לידי כך. את המשפט: „לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן; קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול", אמרו רבותינו לא על דרך האגדה — אבל קבעו אותו כיסוד להלכה. משפט הנוקב ויורד להתהום רוח בני האדם בכל דקות הרגשתם! האם לא נראה בעינינו את אלה הפעוטות הקטנים, אשר לא נסו להציג כף רגלם בעצמם על דרך

החיים — והנה בין־לילה נתבגרו ונתבכרו במות עליהם אביהם או אמם אשר נשאום בחיקם. ולעומת זה נראה את אלה האנשים הלוקחים חלק בעסקי אבותיהם ומתפרנסים על שולחנם, הם לא יתבגרו גם עד זקנה ושיבה ופוסחים על שתי הסעיפים, בכל דבר קטן או גדול הבא לפניהם. כחזיון הזה ראינו בעינינו בקיץ תרמ"ב בעיר ברלין, בהוסד שמה „ועד התמיכה" לאחינו הנודדים מרומיניה לאמריקא בימי הפרעות שם. אלה הנודדים אשר לא סמכו עצמם על הועד ונסעו הלכו על דעתם לבדם, המה מצאו למו איזה אחיזה באמריקא — ולא עברו ימים מועטים וכבר שלחו גם מספר שקלי כסף לפרנסת ביתם. אבל אלה אשר נסעו באמצעות הועד ואשר נהלם שמה גם בלחם, המה שבו כאשר הלכו ועוד תלונות בפיהם על הועד כי התאכזר לאחיו הנודד ויעבידהו בפרך — וחזרו לביתם גם כן על חשבון הועד. הסבה היתה פשוטה: אלה הנודדים על דעת עצמם כבר לא היה להם בביתם כל שמץ תקוה לפרנסה, על כן יצאו לאמריקא כמתיאשים מארץ מולדתם — ויגעת ומצאת תאמין. לא כן אלה אשר באו להעזר על ידי הועד, רובם ככולם לא זזו מביתם לכתחלה רק לשמועה הבאה כי יש שבר בברלין, אבל עוד לא אפסה להם כל תקוה בארצם — ועל כן יצא מה שיצא. ובאמת כאשר דרשנו וחקרנו מפי המון הנודדים, אשר התקבצו והתאספו בעת ההיא בברלין, על תולדותיהם ועל מצב ערי מולדתם — נודע לנו כי כמעט כולם לא ראו בעיניהם כלל את פודעי הפרעות, וגם עוד יש להם תקוה להתפרנס בארץ מולדתם, אם כי בדוחק.

דבר הלמד מזה, כי השאלה: להעמיד את היהודי על הקרקע באמצעות ועד התמיכה, היא כמופרכת משני צדדיה. מצד האחד, הוא כנגד חקי טבע בני האדם להפוך את העירוני לאכר כפרי, כאשר אמרנו למעלה. ומצד השני, אפילו אם היה טבע היהודי גם מסוגל לאכרות, לא בנקל הוא להעמיד את האדם על רגליו על ידי תמיכה מבחוץ — וכגדול הסמוך על שלחן אביו לא יתבגר לעולם וישאר תמיד כקטן הצריך לאמו — לתמיכה! על אמתת דברינו, יבואו ויעידו חשבונות הועד המונחים לפנינו. הקולוניא „גדרה" נוסדה בשנת 1885 וחובבי ציון הראשונים כבר הוציאו עליה הרבה אלפים רו"כ, בטרם עוד נכנסו תחת חסות הועד האודיסי. ראשית מעשי הועד בשנת 1890, היתה לשכלל תשעה אכרים מבני הקולוניא הזאת שנצרכו לתמיכה בעת ההיא, והוציאו עליהם בתקופה הראשונה כסך 22000 רו"כ. בסוף חשבונו יחתום הועד בדברים כאלה: „הועד חושב, כי בנוגע להקולוניא גדרה מלא את חובתו בשלמותו וכי הקולוניא הזאת אשר רק בעזרת החברה העמדה על בסיס נכון ותגיע למצב הגון

תעיר נאמנה, כי הועד בעבורתו השתדל בכל כחו להגיע אל המטרה האמתית של החברה" (צד 10). אבל כנראה מלוח ההוצאה, תקות הועד לא נמלאה ושמחתו עד ארגיעה, כי עוד היה עליו להוציא על אברי גדרה, בשתי תקופות הבאות אחרי הראשונה, בערך 14000 רו"כ — וכנשמע, עוד השתדלו האברים בימים האחרונים להשיג הלואה מחברת יק"א, בכדי לשלם בזה את חובותיהם הראשונים (עי' השלח, כרך ששי, צד 84). סוף דבר, הקולוניא גדרה עוד לא זכתה לבסים נכון ולמצב הגון, גם אחרי שעברו עליה שנים חמש עשרה ואחרי שפזרו עליה הרבה עשרות אלפי שקל כסף — והתוצאה הזאת נראה בכל הקולוניות שם: בין אותן המעטות הנתמכות על ידי הועד בעין רעה כמעט, ובין אותן הרבות הנתמכות בעין יפה וביד רחבה על ידי הנדיב הידוע.

אמנם כן, בימים האחרונים נחל להרגיש בעין איזה נסיגה לאחור ברעיון הישוב בארץ ישראל. תחת אשר בראשית התנועה העמידו כל הדורשים בשבחו, את התועלת החמרית בשורה הראשונה ואת הרוחנית שבו בשורה שלאחריה, הפכו עתה את הסדר — קול הקולטורא ותחית רוח ישראל מחריש את האזנים ורעיון הישוב בעצמו צעד לאחור וקול מליו נחבאו. עקבות הנסיגה הזאת נודעו גם במעשי הועד — עוד לא עברו עליו שלש שנים כשני שכיר והנה נראה בלוח הוצאותיו לתמיכת „בית הספר ביפו", סכומים אשר גם הממשלות האדירות לא תוציאנה כאלה על בתי ספריהן, כאשר הראינו למעלה. אבל פה הלא תתעורר השאלה: בת יתרו מי התיר לך? לא נתפלא על המופרים, אם אתמול אמרו כך, היום אומרים כך ולמחר יאמרו כך, כי רוח הוא באנוש ולכל אשר יחפוץ יטנו; אבל ועד העוסק בכסף נדרים ונדבות של אחרים ושל חברה ידועה, האם רשאי הוא לשנות מהפרוגרמא שלה על פי חפצו לבדו? ולא עוד אלא שהשנוים האלה יהפכו משרש את כל הפרוגרמא מעיקרה, כי כאשר אמרנו: השכלה אינה מביאה לידי אכרות וארבה עוד תרחיק את האדם ממנה. וכאשר ראינו כבר מהנסיון, רבים מבני ומבנות האברים יעזבו את עבודת אדמתם ויצאו לאירופא להכנס שמה בבתי מדרשיה הגבוהים (ע"י לוח „אחיאסף", שנה שביעית, צד 5—104). ומזה נוכל גם להבין, עד כמה הביאו אתם מביתם קולטורא עברית וכמה יקנו בה שלמות בהגלותם למקומות התורה על נהרות שפרע וסינה? אמנם ראינו מוסדות הרבה יחידיות וצבוריות, אשר ברבות הימים עם מות בעליהן ויורשיהן הראשונים, תמות אתם גם אותה המטרה הראשונה שעליה נוסדו והמוסדות תחלפנה שמלות חדשות — לפי רוח העת החדשה. אבל לא כן „חברת התמיכה" המתרקמת עוד בתוך קליפתה

הראשונה — והיא כבר תוציא אפרוחים כאלה, אשר את אביהם לא ידעו ואת אחיהם לא יכירו?

בית הספר ביפו לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כלו — ממנו נוכל לדון ולהבין את רוח החיה באפני החברה ואת המטרה הכללית אשר אליה תוליכם. אם הבנים לא יחונכו על דרך בני אכרים פשוטים — בדת ועל פי מסרת אבות — הלא אפשר לראות מראש את הרוח אשר תשלוט בהקולוניות לימים יבואו, כי על כן לשוא יתאוננו הסופרים כל הימים, על אשר יעמדו העם מנגד להחברה זכי לבו רחוק מחיבת ציון; אבל לדעתנו אפשר לדון מהפרטים המעטים אשר עוד נותנים לה יד, על החיבה היתרה בין הכלל כלו לכל דבר הנושא עליו חותם ציון. נצייר בדמיוננו כי חברת „כל ישראל חברים" או „מרבי השכלה בישראל", נסתה להציג קערות בערבי ימי הכפורים לנדבות; האם תמצא ידה לאסוף אפילו פרוטה, או לכל הפחות כי תמצאינה הקערות ידיהן ורגליהן בבית המדרש? אבל לא כן הקערות עם הכתובת שעליהן: „לישוב ארץ ישראל", הנה כאבני חן למשוך את לב היהודי אליהן — ואף על פי שנדבתו לא תלך אל המטרה הרצויה בעיניו, בכל זאת חיבת הקודש מכשירתן! האם לא כצחוק הוא לראות את פלוני ופלוני בעלותו לספר התורה, ונדב כך וכך לבית הספר ביפו — לבית ספר אשר בו ירמסו את ספר התורה ברגל (מעשים שהיו!)? כמשל האישה היושבת בחיק בעלה ונשבעת בחיי אהובה! אמנם מהנדבות המיוחדות לבית הספר אין רע כל כך המעשה — על כל פנים יודע הנותן למה הוא נותנה; אבל לפרוש רשת לרגלי אנשים תמימים להעמידם על הפרק בשעת חמומם ולהשתמש בתמימותם למטרה המתנגדת לרוחם בעיקרה — המטרה הזאת עם כל קדושתה בפיה לא תוכל לקדש אמצעים כמו אלה.

* *

*

אם נחפוץ להגביל כל פרטי השגיאות ההנה בקו המקיף את כולן, אז נראה כי היא רק שגיאה אחת מרכזית אשר שגו מראש בתכסיסי פעולתם. בנודע ישנם דרכים הרבה בתכסיסי המלחמה, אבל ביסודם המה שנים: הדבוק והפזור. לפעמים טוב הוא לאנשי החיל להדבק איש באחיו ולעלות יחד כחומה, אבל כשהשעה צריכה לכך עליהם להתפזר ולהתרחק זה מזה. הנסיונות ההיסטוריים הורונו, כי התכסים הטוב לישראל בהלחמו בעד קיומו הוא הפזור „וצדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שפזרן".

לא נשא דע למרחוק ונקח למשל את החברה „כל ישראל חברים". היא אחזה בתכסים הראשון: הדבוק, אבל לא עלתה בידה כלום; ואדרבה בהוציאה ראשה ורובה מחוץ לסוכתה, הרעה שם הרבה מאשר הטיבה. לא עברו ימים מועטים וכבר ראתה כי אין שרש וענף לכל מעשיה אלה — ותהפוך את מרכבתה לרדוף אחרי ה ה ש כ ל ה. השכלה, זה הוא השם המשובח והמפואר בפי כל ואשר כל הרוצה ליטול אותה כעטרה לעצמו, הוא מתגדל בה. השכלה, אשר כשהיא לעצמה בודאי טובה היא ויפה להפרט, בזמנה ובמקומה ובערכה; אבל עדין מוטל בספק אם תביא תועלת לכלל ישראל, אם נגביה אותו לערך גבוה נגד העם אשר בתוכו הוא חי. זה ספר תולדות החברה „כל ישראל חברים": בראשונה פוליטיקית ומדינית — ובאחריתה בתי ספר בארצות הקדם ובית ספר לעבודת הארמה במקוה ישראל. ואלה תולדות הציונית בכל גוניה השונים: בראשיתה ישועות ונחמות לכלל ישראל — ואחריתה בית ספר ביפו והשכלה או קולטורה בלע"ז.

בקצרה: השם „חיבת ציון" נשאר רק כ ש ל ט חדש על „חנות ההשכלה" — שבעליה ומיסדיה הראשונים פשטו כבר את הרגל. ורק בזאת האחת נבדלו אלה האחרונים, כי בעוד שהראשונים הכניסו לחנותם על כל פנים גם קרן קימת — תורה במדה מרובה וגם יראת שמים במדה לא מעטה — ורק במשך שנים ושלשה דורות כלו את קרנם הם וגם קרנם של אחרים; אבל אלה האחרונים יסתפקו בהחנות הריקנית שנפלה להם בירושה ויתלו עליה השלט החדש — ח י ב ת צ י ו ן!

ה.
השקפה.

בשעה שהצבועים באים לעקור את הכל מהתורה והדת, בשעה מסוכנת כזו, לא רק מצוה היא לפרסם אותם ואת מעשיהם ומחשבותיהם, כי אם חובה. ולכן דעו אחב"י, כי אותה הרוח שיצאה לפני מאה שנה בברלין בטענת השכלה ובאמתלא של למוד המקרא על דרך הפשט וההגיון, ובחבת לשון הקודש ובצירוף הבטחה ותקוה כי היא המשוך עלינו חוט של חסד ותמציא לנו מנוחה שלטה בין שכנינו, עד שהביאה את בני ישראל באשכנז להקן את דת ישראל וליסד קהלות רעפארמאטארין והסיתה והדיחה רבים מישראל להתבולל בין העמים, ולא פסקה להבטיח לנו השואת זכיות ואהבת העמים עד שהביאה עלינו את הבהלה והשנאה מהם, ה' ירחם; אותה היא בעצמה, שהאפילו עליה, המתכנים עצמם משכילים, בטלית שאולה מהלאומיות שהיא זרה לאומתנו, שצבעוה בצבעים של ישוב ארץ ישראל וחבת ציון שאהבתה תקועה בלב כל אבליה מעולם. וכחוששים להקנתה של האומה והדת, התחילו לדבר בסגנון מתקבל על לב התמימים באופן שיהא נח להם לעקור עקרי האמונה בנעימה קדושה, שלתכלית זו המציאו להם לשון רכה ונעימה שממתקת הארס של מינות, בכדי שינעם לחכם של הנגררים אחריהם לשם חבת ציון, מתוך חסרון הברה בהם ובמחשבותיהם.

קשה לישראל הכתה הקטנה הזאת, שאין בה רק כשמונת אלפים חברים שרובם אינם משתתפים עמם אלא מפני שכך היא המאדע הזמנית וכך נאה להם. קשה היא הכתה הזאת מכל הכתות שקמו מתוכנו לבטל תורה ומצות: המכנים עצמם חובבי ציון, ממללים לצד עלאה בכל מכ"ע שבישראל כל מה שלבם חפץ, ובעלי מכה"ע שמתפארים בסבלנות, ושמכה"ע שלהם פתוחים לכל להשמיע דעתו, אינם נותנים מקום במכה"ע לשום בקרת, עד שכל הטוענים נגדם במשהו או מגלים קצת ממעשיהם ודרכיהם, קופצים עליהם הסופרים מתוך מכה"ע המיוחדים להם וזילא ושכיחא פריצא להו, להעמידם בעיני העם כשונאי ציון, היורדים לחיי האומה, ומכנים אותם וכתביהם בשם כותבי וכתבי פלסתר, כאלו היו המועטים האלה מאושרים ומקוימים בגושפנקא של כנסת ישראל, לעומדים בראש האומה חלילה. ואף

ע"פ שמחשבותיהם בולטות מתוך דבריהם המשתמעין לתרין אנפין, ולהעמיד את האומה אך ורק על הלאומיות שלקחוה מהמקולקלים המעטים שבאומות, דבאשר כך מוכיחים מעשיהם והנהגותיהם בעניני הדת, שהם מקיימים בעצמם כפי שהם דורשים לאחרים, אף על פי כן הם מעיזים להתריז נגד כל מי שמגלה קצת מדרכיהם בכל אותה התקיפות שהם רגילין בה לפסוע על ראשי עם קדש לתכלית השרשת האידעה בלב העם. וכמה גדולה היא התקיפות שהם משתמשים בה נגד המהרהרים אחריהם! הם, שהתקיפות והוצאות שם רע הן האמצעים שלהן, שבכחן נותנים חתיתם בקרב האומה, ורק הקטיגוריא העטופה במליצות, היא הכח המחזיק שלהם; הם, שכל ימיהם כחגים, שמחים בתיאטראות ובכל מושב לצים, ועושים הלולא וחגגא גם בתשעה באב, הם פוסלים לאנשים צדיקים, המתאבלים על ירושלים, ומקדישים ימיהם על התורה בטהרה בשערי ציון, השערים המצוינים בהלכה, שרק מהם הושתה ישובה של אה"ק, ומכנים אותם מלשינים ודלטורים! ואף על פי כן הם כל כך בקיאים בהטעאה ואונאה, עד שהוליכו שולל גם איזה דרשנים דברנים, שלא שמשו כל צרכם, ופיהם עם המתכנים חו"צ בעצה אחת, מפני שהם מפרסמים ומנשאים את האפרוחים הללו לגדולי ישראל, כיהוע, ועל ידי זה טועים התמימים והצעירים לחשוב בי באמת יד גדולי ישראל האמתיים באמצע.

אין אנו באים בוכוחים עם הכתה הזאת, רק קוראים אנו אל אחב"י ההולכים בתורת ה', שהם רוב מנין ורוב בנין האומה שלפניהם, אעפ"י שאי אפשר לפרש בכתב האיכות והכמות מדרכיהם ומחשבותיהם של הכת הזאת, אף על פי כן יספיקו למבינים דבר מתוך דבר, ממה שאנו מביאים בזה מקצת מדברי העומדים בראש הכתה במאמריהם במכ"ע ובחוברות, ומקצת מהודאת הספונים והחשובים שבחובבי ציון בעצמם, שלא ראו את הנולד, ולא ידרו בתחלה לסוף דעתם של כל הכתה שלהם, ושטועים עוד עתה כי אפשר להיות באופן אחר לולא חבריהם שקלקלו. וכלום יש עדים נאמנים מדבריהם של ראשי הכתה ומאלה החובבי ציון בעצמם במאמריהם שאנו מביאים. וראינו צורך להעיר ולפרש באיזהו מקומן, במאמרים מוסגרים על בונת דבריהם של הכתה, מפני שהם מסתירים כונתם בצביעות לשון מרמה. והקוראים יוכלו לעמוד על אמתת דבריהם בשיקראום בשלמות מתוך ספריהם, ואז ידעו להזהר ולהזהיר הגדולים על הקטנים, ויקוים בנו ובא לציון גואל וגו' ואני זאת בריתי אותם וגו'.

מכתב לבן יהודה מו"ל הצבי (שבשבילו הרעישו תבל ומלואה) אל בעל

השחר, בהשחר שנה עשירית צד 242: כי הנה אם קוה נקוה עוד להגאל כו' עלינו לשית לב אל אשר יהי העם הזה אחרי קומו לתחיה. (הערת המעתיקים: שקר יעקב אבינו לא מת, ר"ל כנסת ישראל לא מתה מעולם, גם בכל המוצאות אותם בגלותם חיו חיי הנצח וגם חסידי האומות מודים על ככה. ובגלותנו על אדמת זרים עשינו החיל והחוסן השני תלמודים וכל ספרותנו הק' של רבותינו הראשונים עד האחרונים שרק המה חיינו ואורך ימינו ונצחיותנו, ורק קטני אמונה ובזיוף וסמיות עינים עמלים להטעות את בני הנעורים והתמימים במושגים כוזבים כי רק השפה וההסתוריה המה יסודי הלאומיות ורק המה כל חיינו, לכן בראו סגנון כזה כי כמתים היינו ועל ידי רעיון הלאומיות שבראו על ידי השפה וההיסתוריה יקומו העם לתחיה, וזה הוא אבן פינת שיטתם. המעתיקים). אם כמתים אנחנו היום חיו נחיה מחר כו' אם שפות נכריות אנחנו מדברים היום, מחר נדבר עברית, הלא זאת תקות הגאולה, ואחרת לא ידעתי כו'. ולולי חשבתי כי סבות רבות הסבו בהריסת ארצנו כי עתה אמרתי בפה מלא כי ירמיהו הנביא הרס את ארץ מולדתו ויתננה בידי זרים. בשגגה עשה זאת. כי אולי באמת חשב כמחשבתך, ארוני, אך הטוב טוב לנו כי עשה זאת בשגגה מאשר עשה בזדון: הקטן שבר האומה בבוא נבוכדנצר בשערי ירושלים בשגגת ירמיהו משברה בבוא טיטוס בשערי העיר הזאת בזדון יוסיפוס פלאוויוס? ההיתה גם מחשבת ישעי' הראשון וגם השני (החלטתם הכוזבה כי מקפ' מ' הוא ישעי' אחר בימי החשמונאים. המעתיקים) כמחשבות ירמיהו? הכמוהו חשבו גם זרבבל ונחמיה? אך אעזוב נא את דברי הימים האלה הרחוקים ממנו מאד כו' אחרי אשר לא נותרו לנו מהעת ההיא בלתי דברי ירמיהו, ודברי יתר הנביאים בשמעיהו הנלחמי אחב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיהו אבדו ולא נותר מהם דבר (גם רשעי העמים לא נועזו לחשוב את נביאי השקר הללו לנביאי אמת ורק לשיטתם כי אין כל קושט ורוח קדושה בעולם וכל נואם בשם נביא יקרא למו, ע"כ את נביאי השקר הללו יחשב בשורה אחת עם נביאי האמת. המעתיקים). ומה יועילו איפוא כל המשפטים והסברות כו', דת היהודים תוכל להאריך ימים גם בארצות נכריות, שנו ישנו פניה לפי רוח המקום והזמן, וכנורל כל הדתות יהיה גם גורלה (יסכר פי דוברי שקר) אבל האומה חיה לא תהיה בלתי אם על אדמתה כו' עכ"ל.

הערת מו"ל השחר לתשובה לבן יהודה, וז"ל: ואם יאמרו למשל לנו היום הנה ארצכם לפניכם קחוה ושימו בה כטוב בעיניכם, יסדו בה ממלכה בהעולה על רוחכם ושימו עליכם מלך אחד מאחיכם והיו אדוני ארצכם בחפציכם באין פוצה פה ומצפצף, אך בתנאי קטן כי תמירו את אמונתכם

וראו כו׳ שם עמלים להפר תורה, להשניאה בעיני העם ולהשכיחה מפי זרעם. אגודה נסתרה בשם „בני משה" נוסדה בעיר גדולה (ר"ל בעיר אדעססא. המעתיק) והיא הציגה לה למטרה לקעקע את כל הבירה ולעקור את דת ישראל משרשה. בראשה עומד „אחד העם" אחד מראשי סופרי המליץ, אשר הציץ ונפגע ונטע פרדס (ר"ל חברת שנתי בשם פרדס) ונכנס בו הוא ורעיו והם מקצצים בנטיעות נטעו שרי ישראל, קדושים אשר בארץ, את החוט המשולש אורייתא, וקוב"ה, וישראל המקשר את עמנו מיום היותו לגוי נתקו בזרוע רמה ולא יבושו להגיד בשער גלוי לכל: כי כבר עבר כלח על הנוסח הזה ועתה נוסח אחר לקח עמדתו, והוא: ארץ ישראל, שפת ישראל, וישראל חד הוא (עיין לעיל בדברי „אחד העם" בהפרדס) בעזרת מינות דמשכא התפשטה האגודה הזאת בין צעירי ישראל, לשבות חשאים לה ברוב עירות גדולות, ובני ישראל נכשלים בה, סופריה חותרים חתירה מתחת לחומת הדת מפיצים ספרים וספורים בחצי חנם, בם יהרסו כל יסודי הדת והמצוה, וישליכו שקוצים על התורה המסורה, ובחציהם המשוכים רעל יפלחו את לב בני ישראל הנעורים, וימיתום מיתה רוחנית, בקצרה, משתמשים בכל אמצעים להתיר עולה של תורה, ולאסונן של ישראל הם הולכים ומתגברים, הרבנים כובשים פניהם בקרקע, ועשירים אחדים מאבדים דמיהם בם".

ואלה דברי הבקרת שנדפסו בהם׳ „מגיני ארץ" ירושלים תרנ"ד: „המגלה שיטת הלאומיים הללו שנתנו עתה סדרים להכתה ומתכנים בשם „בני משה" וז"ל: וכי תאבו לדעת מה היא המטרה אשר אליה ישאפו? וידעתם כי כל מגמתם לזכות את ישראל במלכות האליל חשוכת הדת. הם אומרים עם אנו בתולדותינו, בקודות ימינו ובשפתנו, אבל תורתנו היא רק מקרה שקרה לנו, ולולא היה משה מחוקקינו כי מי שקם כמוהו באומות העולם גם אז לא חדלנו מהיות עם ישראל. זאת היא התורה אשר ישימו לפני בני ישראל, ועל ברכי התורה הזאת יאמרו לגדל דור נולד אשר יקראו לו ישראל זעירא, כי רק דור כזה אשר תורה כזאת חרותה על לוח לבו, הוא יבוא אל הארץ ונאחז בה ובתור עם בעמים, ולתכלית זו הקימו להם בית הספר ביפו בבת עינו של עורך המליץ, שאין לומדים בו לא תורה ולא נביאים כו׳.

וז"ל מכ"ע החבצלת נומ׳ 50: „בני משה" האומרים להשכיח תורת משה מלב ישראל כו׳ הם החריבו את יפו, פרצו פה את גדר הצניעות, הנהיגו בה מנהג הפריצות, הם החריבו את יפו, התירו לחלל שבת בפרהסיא, ויקימו בה בית ספר ללמד את צעירי ישראל לימוד נקי וקל, לדעת כי אין אלקים בארץ כו׳, הם מריעים ומשחיתים גם את מצב המוסרי של אחינו בהמושבות.

יש בהמושבות מורים מ„בני משה" אשר דבר בליעל יצוק בם, והם מחנכים ומורים את תלמידיהם לפי רוחם ושיטתם אשר משחתם בם. הם מסיתים ומדיחים את הגדולים לחלל כל קודש. אחד מהם שהיה פקיד בעין זיתים התחרה לפני יום הכפורים החולף כי אתו יאכלו וישתו ביום הכפורים כל הפועלים העברים אשר עבדו עבודתם שמה, וחפצו גמלא: היא לא זו מהפועלים שמנה עשר במספר, כלם ילידי רוסיא בני טובים שלא חללו את קדושת יום הכפורים מעולם — עד אשר מלאו חפצו ויאכלו וישתו וישכרו עמו. כירבעם בן נבט עשה מיסד האגודה בית במות ויקרא לטובי אגודתו כהנים לקיים מה שנאמר על ירבעם „ויעש מקצות העם כהנים אשר לא היו מבני לוי" וכירבעם עושים בני האגודה ביפו למנוע את אחינו האכרים מעלות ירושלימה כו'. נועצו בני משה ויעשו עגל ביפו כו' במות ישחק הכינו בחול המועד פסח ביפו, ושבועות אחרים לפני הפסח כרוזא קרא בכל המושבות: חדלו לכם מעלות ירושלימה, הנה טיאתרון ביפו עלו עליה וישחקו נערים ונערות לפניכם ושמחתם בחגיכם.

וז"ל מכ"ע החבצלת נומ' 10: „ע"ד בית הספר שביפו. ממעל יכחשו בכל קודש כאשר לא בוש המורה „ניגר" להגיד לתלמידיו כי משה רבינו עשה את כל המופתים במצרים ועל הים בערמה ובתחבולה. את מכת הדם הוריד מגבהי הררי אבעסיניען אשר שם אדמה אדומה כדם כו' אח"כ סרתי אל בית הספר שאלתים וישיבוני סוף דבר ענוני המקרא אמת והגמרא — ערמת התלמידים הרבנים. וז"ל הרב הגאון הצדיק ר' נפתלי הירץ הלוי אב"ד דק"ק יפו בהחבצלת נומ' 7 התרנ"ה: „ומאד אתמה על החפץ איך יאמרו בשם אוהבי הישוב? הלא כל דבר אשר לטובת הישוב הנהו יחתרו להפילו, ואשר אין להישוב מבוא עמו עליו ישימו את עין מבטם ויחגרו שארית כחם, כמו בית הספר ביפו שאם ימטו אשיותיו לא יהי' נזק לישוב כו' אשר ירצו אנשים בני בלי שם לבלוע הלוט הלוט את כל נתח טוב וכל הנהגה מבני עמנו, את הישרה יעקשו, ואת העקוב ישימו למישור", עכ"ל.

וז"ל ר' יחיאל מיכל פינס בהחבצלת נומ' 9 התרנ"ה: „לכבוד הרב כו' דוד שלמה סלאסטש מו"ץ באדעסא. מתוך דבריך, רב נכבד, ראה ראיתי למורת רוחי, כי ימי ההפלגה נתחדשו במחנה „חובבי ציון" ואין איש שומע שפת רעהו כו'. הנקודה הזאת היא חברה קטנה אשר הואיל „אחד העם" לבארה ב„הפרדס" ובהמליץ רכ"ח רכ"ט, ל'. החברה הזאת שמה חברת „בני משה" והיא משתדלת לבוא למטרתה בתפשה בידה את כל העניגים הרוחניים לכל קדשי בני ישראל להתעסק, ועד היום השיגה את הדברים האלה: א) ידעה הח' הזאת לפעול בתחבולותיה המרוקמות בסתר

באמונה אחרת, מה תאמר בן יהודא ידידי הנקבל את המתנה הגדילה הזאת במחיר התנאי הזה, הן לשיטתך בוגר יהיה האיש אשר ימאן לקבל זאת, כי מה לנו ולהאמונה והתורה ורוח ישראל אם ארצנו בידנו תהיה כו' עכ"ל.

על דברי בן יהודא אלה משיב המזכיר של חובבי ציון ליליענבלום בהשחר שנה הנ"ל חוברת ה', וז"ל: הנה דבריו בנוגע לירמיהו אינם אלא חוצפא יתירה כו'. מכל העומדים בראש עמנו שנזכרו בתנ"ך הננו רואים אך שלשה אנשים גדולי הנפש וישרים בכל לב, משה ירמיה ונחמיה, ממילא מובן שאינני מדבר לא על בעלי מופתים ומקבלי פדיונות, ולא על בעלי מליצה וחוזי חזיונות כשמואל ואלישע מעבר מזה, וישעיה הושע מיכה כו' מעבר מזה עכ"ל. (הנה זה הוא הבן יהודא שגם בעל השחר מפרש כונתו הגלויה כנ"ל ובגללו הרעישו חבריו הבל ומלואה, ואמרו להרוס ע"י דלטוריא את כל ישוב הפרושים שיסדו רבותינו מעולם, ובן יהודא הצדיק וכל הרבנים החסידים שמה הרשעים. וזהו שטת ליליענבלום העומד בראש הישוב כי ראשי נביאינו היו רק מקבלי פדיונות ומליצים כו'. הגידו נא קוראים אם שמענו גם מהגרועים של מרשיעי ברית דברי בלע כאלה כמו שמשמיעים ומפרסמים ברבים אלה העומדים בראש התנועה של רעיון הישוב ועוד מעיזים פנים להראות לעיני בני עמנו כעומדים בראשי האומה ורואגים לעתידותינו אשר לו ח"ו לבשמותם שמעה האומה מעולם לא יכלנו להתפאר בנצחיותנו ביום הזה, ועתה צאו וראו מה שמפרסמים טובי החובבי ציון בעצמם ממעשיהם כפי שנעתיק בזה. המעתיקים), וז"ל ראש מיסד הלאומיים „אחד העם" בהפרדס שנת תרנ"ד צד 4: „שאלת כל השאלות בחיינו הלאומיים הוא איפוא: היש תקוה ואפשרות למצוא תרופה למחלה הנושנה הזאת? היוכל עוד לב העברי לשוב ולהתנער משפלותו לשוב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלי התורה והמצוה. המעתיק) ולהשאר בכל זאת לב עברי, עכ"ל. (התבוננו נא קוראים! העם הנצחי החי על פי התורה זה ארבעת אלפים שנה — התורה היא אצלם עתה מחלה נושנת, ומה תעודתם עתה? לתת להעם חיים ככל הגוים, ורק שישאר בלבם שם עברי). וז"ל הנ"ל בהפרדס צד 5: „התנאי האחרון הוא העושה את השאלה קשה ביותר, את הדרך לתחית הלב בכלל דראתה לנו ההשכלה בדור שלפנינו לעזוב את האבות לנפשם, ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית על ידי החנוך והספרות כו' (באור הדברים ימצא בדברי יל"ג ביתר ביאור. המעתיק). זרם של חיים כזה יוצא באמת בעת האחרונה מתוך עצם היהדות בצורת אותו הרעיון שאנו רגילים לקרוא בשם „חיבת ציון", כ"א זאת כל מגמתה להעמיד במרכז היהדות שאיפה חיה בלב לאחדות האומה, לתחיתה ולהתפתחותה החפשית לפי רוחה על פי יסודות

אנושיים כלליים כו׳, זאת היא כמדומה לי הדרך היחידה לשחר לב העם (ר״ל מהמסורה) ולשוב להביאו עם חיי העולם כולל מבלי לתת את צורתו העברית כופר חירותו״. וז״ל „אחד העם״ בהפרדם צד 61 „משנתפרסמו חזיונות ההיפנאטיזמום אנו יודעים כי בתנאים ידועים אפשר להפיל תרדמה ממין מיוחד, וכשמצוים עליו לעשות איזה דבר לאחר יקיצתו בשעה פלונית איזה מעשה זר לרוחו ולרצונו הרי הוא מקיים אחרי כן את המצוה בשעה הקבועה לו מבלי שידע בנפשו, כי אנום הוא לכך על פי מצותו ורצונו של איש אחר כו׳ לכן אפשר עוד לאמר יותר כי גם החברה כלה בכל דור אינה בעקרה אלא כלי תשמישה של רצון. הדורות שקדמו לה, וההיפנאטיזירים הראשים המושלים בלי גבול ברוח היחיד והצבור הם איפוא בני עבר רחוק שבבר עלו עשבים בלחייהם לפני מאות או אלפי שנה, ועדיין קולם נשמעו ומצותיהם נשמרות ונעשות באהבה וכבוד, מבלי שידע האדם איה הגבול בינו ובינם בין שלו ושלהם״, עכ״ל. (התבוננו, קוראים יקרים על הכונה המסותרה הצפונה בהגיון הזה הבלתי צריך באור כלל).

וז״ל המשורר יל״ג: (היקב תרנ״ה צד 2) „ובין כה גדלתי ונהפכתי לאיש אחר, וממאמין נהייתי לבעל דמיון, אז רפתה האמונה בלבי ולא התגברתי עוד כאבי לקרוא את הי״ג עקרים כו׳. שם צד 3: והגע בעצמך מה הגיע להם לישראל אלו היה השלחן ערוך להם לספר משפט המלוכה ואחר הרבנים יושב לכסא כו׳ כו׳, אולם אם יעלה ברעתם ליסד דבר גדול ונכבד מזה, היינו לקנות אחוזה באה״ק ולהושיב שם אכרים מבני ישראל כו׳ כו׳, אבל תנאי אחד קודם למעשה התניתי עמהם: קודם כל יגרשו מירושלים ומשאר ערי הקודש כל היהודים היושבים שם ולא תשאר שם פרסה (מה תאמרו קוראים על גזירה כזו? המעתיק) למען אשר נוכל לקרוע לנו חלונות ולהעביר את הרוחות הרעות והמעפשים ולהשיב אוירא דארעא דישראל המחכים כו׳ כו׳״. (יתבוננו הקוראים: המשורר יל״ג מציע לגרש הרבה רבבות נפשות מישראל מעל אדמת הקדש שהתישבו על פי תקנת רבותינו הקדמונים, ומה פשעם וחטאתם? רק יען כי המה שומרי תורה ומצוה בטהרה, לבלי יפריעו את הדור הצעיר מפריקת עול תורה כו׳ ועל הצעה הזאת שמח בעל המליץ ויריע: יל״ג בתור „חובב ציון״ וז״ל: „ושמחתנו היתה כפולה ומכופלת עת ראינו את דברי יל״ג אשר כתב לידידו דברים ברורים בדבר חיבת ציון, דברים אשר יל״ג חפץ כי יודפסו שלשים יום אחרי מותו״ עכ״ל מו״ל המליץ. וכל קוראי מאמרי אחד העם וסיעתו יכירו מעתה כי את אשר פירש יל״ג מפורש עמלים המה להצפין הכונה במאמריהם בין השיטין. המעתיק).

וז״ל החבצלת נומ׳ 43 התרנ״ד: „שלומי אמוני ישראל! כו׳ חקרו דער

אנשים אשר ראו את הדר ה׳ וגאונו בראיה חושית, אלה אשר זכו לראות נסים גלוים בכל עת ובכל שעה, ובעת גלוי שכינה חטאו ויחטיאו ויסבו באסון סלוק השכינה, היש מלים מבארים את חטאתם בביאור יותר נמרץ מהמלים סלוק הדעת?

על אלה אני בוכיה — קונן הנביא אז בשם כנסת ישראל, על אלה — סלוק הדעת וסלוק השכינה — הרים כשופר קולו בבכי וילל, ועל אלה עוד עין ישראל יורדת מים גם עתה, ואולי עוד יותר בעת הזאת אשר לא נשארה לישראל מכל מחמדיו בלתי דעת התורה אשר הגלתה אתו בגולה, והיא מסתלקת גם מרבים מיודעיה, ובזדון או בשגגה הם מביאים על העם האומלל הגולה והנדח את אסון סלוק הדעת.

סלוק הדעת במלא מובן המלים, היא התנועה הציונית המדינית, אשר משכה רבים ברשתה, ובהם גם איזה רבנים אשר חננם ה׳ דעת, דעת התורה, דעת קדושת ישראל ותורתו, וגם הם נתנו יד למחוללי התנועה. האומרים לקעקע את הבירה כלה, להעביר את ישראל על דעתו הקדומה ועל חובתו לדעת את ה׳ כי אין בלתו, ומבלעדו אין מושיע. כצדקיהו רואים הם את בני עמנו אשר הם נשחטים לעיניהם שחיטה מוסרית ואת התחבולות אשר יחבלו המחבלים לעור עיניהם, והם — ה׳ יכפר עונם — משתעשעים בשעשוע שחוק הנערים אשר ישחקו לפניהם. הם, היודעים כי שיטתם לדעת שלומי אמוני ישראל שיטת כליון האומה ח״ו, הם — לא כולם ולא רובם אך די בזיון אם לקו גם מקצתם — הם מרימים ידם מעל לבבם ואומרים: יבא הטוב מכל מקום! אך איה הטוב? הטחו עיניהם מראות את הרעה הצפונה אך במחשבת הכל הזאת? איה חכמתם? איה בינתם? אין זה איפוא כי אם אסון סלוק הדעת אשר חדש כנשר נעוריו, וכעל אותה שעה כן על העת והשעה הזאת נבא הנביא: ביום ההוא יאבד גו׳ ולב השרים, שרי התורה אשר לפי מצבם עלולים היו להיות מאשרי העם, וילכדו גם הם בשחיתותם, ויהיו מתעיו.

על אלה אני בוכיה, ר׳ יהודא אומר על סלוק הדעת...

מאת **ישראל דוב פרומקין מירושלים.**

* *
*

על אלה אני בוכיה — מתאבלים כל שלומי אמוני ישראל — על סלוק הדעת של איזה מרבנים שקפצו בראש מתוך חבריהם להתחבר עם אלה שהכינום רע להם ורע לעולם היהדות, מהם בתמימות יתרה שאין בה להבדיל בין האור הגנוז בתקות ישראל העתידה להאיר על ציון ועל מקראיה, ובין האור המתעה אחרי התהו ומהם מטעמים שונים מתשוקות ומגמות שונות, ומפני אסון סלוק הדעת לא יבינו, כי הכנום שמתחברים להם משתמשים בהגא הרבנים כדי לעפר בעפר כתר התורה ולחלל לארץ נזר הדעת, ודי להם שם הרבנים הנותנים ידם לעקור עקרי התורה והאמונה, ולערער יסודי התורה על חשבון ציון וירושלים וגורמים להרבנים לעבור על לפני עור לא תתן מכשול, כי מי עור כהמון? ומי גרם לזה? — אסון סלוק הדעת.

על סלוק הדעת מאיזה רבנים ותמימים, מלשים עיניהם להביר את משיח השקר הטבעי החדש, העטוף באיצטלא ירושלמית, הבא לסמא את עיני ישראל לא במעשי נסים ובמופתים, כאשר עשו משיחי השקר ממאדע הישנה, כי אם להיפך בהכחשה גמורה וגלויה בכל האותות והמופתים האמיתים שהיו והמקוים שיהיו מאת גואל ישראל; משיח שקר המעמיד את גאולתנו ופדות נפשנו על כחנו ועוצם ידינו, ושולל כל תקוה מן השמים על פי התורה והנביאים, האומרים שאין לנו לחכות, רק על רצוננו, כחנו וכספנו, ליסד לנו מדינת יהודים או מקום מפלט בטוח בארץ ישראל שבאמת נמנע הוא מטבע וקשה יותר מנס קריעת ים סוף וכל הנסים שנעשו לנו — כי מהיות ארץ ישראל חמדת כל האמונות וכל הממלכות, ונהרי נחלי דמים נשפכו עליה מגוים גדולים ועצומים; ובהיות הדבר עוד ברעיון עשתה ממשלת הונגרמה מעשה ואסרה הכניסה לארץ ישראל; ועל דבר שאי אפשר על דרך טבעי, בזה נעשים קאנגרעסים ברעש וכנופיות של בחורים ובתולות מתועדים בהילולא וחינגא, דרשנים פטפטנים נשלחים להשמיע במרום קולם, ויראים והותיקים מחשים לשמע דברים האסורים להשמע, והכל מפני אסון סלוק הדעת. על סלוק הדעת ממאשרי עמנו מבלי להתבונן בהדעה הנפלאה שלא היתה עוד במינה כמוה בישראל המתלבשת בחבת ציון החדשה, ומפרדת את התורה

להביא את עצמות ההנהגה של ועד התמיכה שבאדעססא בידיה היא.
ב) ידעה הח' הזאת להפיץ בין העם ע"י עושי דבריה כי אין תקוה עתה להישוב החומרי מבלי אשר תלוה אליו הישוב הרוחני, אשר ע"כ אין להשתמש עתה בכל הכחות המקודשים ל„חבת ציון" אלא להמטרה האחת, והיא: להחינוך על יסוד חבת ציון.,. כו'. אתם המדברים בועד הזה, אבל לא אתם הפועלים, הפועל באמת יושב בקרן זוית, ומניח ידו על כפתור נעלם, והאופנים יסובבו, והמוטות יתרוצצו, והמכונה משתקשקת, והפעולה נעשית, ואתם אינכם יודעים מאומה, תדמו היות. פועלים ואינכם אלא נפעלים, האמרו להיות דוחפים, ואינכם אלא נדחפים כו'. יפו היתה מרכז חדש להישוב החדש והתחדשות הישוב הגשמי מבלי אשר תלוה אליה התחדשות הישוב הרוחני תבול בלא עתה, לכן השבילה חברת „בני משה" בשומה כל מעינה בבית הספר הזה לכוננו ולסעדו על פי יסוד הכללים שיצרה לה לפי השקפותיה. אך כמו כן צדקו החרדים על דתם ועל תורתם בדעתם את הסכנה הצפונה ביסוד הכללים האלה כו', או מי יבחיש כי בית ספר כזה אשר כל תעודתו היא לבטל את הכתב, ר"ל התורה מהיות מרכז לאומי ולתת תחתיו שאיפה חדשה של „חבת ציון" כי כמוהו כבית אבידן ואסור לכל איש ישראל לעבור על פתחו כו', אולם לא המורה האחד הוא הנדון כי אם השטה כלה כו' והשטה הלא היא להעביר כל קדש מישראל לעשות את התורה להיסתוריא, ודברי הנביאים לכנור שמנגנים בו משוררים כו'. אין אני חושדך חלילה ולא את חבירך היושבים אתך שמה, שמא תדעו את האמת ומעידים אותה על ההיפך, עדותכם ודאי אמת אלא על דרך מי שנשבע הבי אמר רב! כלומר לבך אנסה, כי יש אדם היושב בספינה ונשבע כי עדיין לא זז ממקומו והשבועה אמת אלא שאינו מרגיש שהספינה הולכת והוא הולך עמה, אבל העומד על החוץ ונשבע שהאדם היושב בספינה הולך הוא גם שבועתו אמת ואמת לאמתתה, כי לא על דעתו הוא נשבע אלא כמו שהוא הדבר בפועל".

ט.
סלוק הדעת.

על אלה אני בוכיה. ר׳ יהודה אומר על סלוק הדעת ועל סלוק השכינה. צדקיהו עומד ורואה את בניו נשחטים לפניו ורואה אחרים מנקרים עיניו. ולא היה לו להקיש ראשו בכותל ולמות. על אותה שעה הוא אומר ביום ההוא יאבד לב המלך ולב השרים.

(מדרש איכה רבה פרשה א׳), [תוספתא פרק״ג מוהר״ש בובער נ״י].

על סלוק הדעת ועל סלוק השכינה בוכיה כנסת ישראל, על אלה עינה יורדת מים בכל עת צרה ומצוקה לישראל ועל סלוק הדעת קודם לסלוק השכינה.

כי שלובה סלוק הדעת לסלוק שכינה וקודמת לה, כי היא, הראשונה, נורמת את השגיה. סלוק הדעת היתה תמיד ראשונה לכל הנסיבות מסבבי צרה ורעה לישראל, ובעקבותיה באה סילוק שכינה; לולא נסתלקה דעת מישראל לא נסתלקה הימנו שכינה.

סלוק הדעת, הה! מה נוראים המלים האלה. מה רע ומה מר גורל איש אשר קרהו אסון סלוק הדעת, המתנה הראשונה אשר בה חנן היוצר את כל האדם מבחר יצירו. „דעת חסרת מה קנית" במלים הקצרים האלה כללו חז״ל את משפטם על גורל חסר דעה, מתולדתו ומטבעו, ונורא עוד מגורלו גורל האיש אשר חננו ה׳ דעת ונסתלקה הימנו. וכגורל איש פרטי, כן, או עוד יותר רע — גורל אומה שלמה אשר בעוניה כי רבו לקתה באסון סלוק הדעת, המכלה ומבלה כל קדשיה ומחמדיה מימי קדם, ומושך אחריו את אסון סלוק שכינה.

„אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" אמרו חז״ל על עוברי עבירה בכלל; אבל רב עוד ההבדל בין רוח שטות לסלוק הדעת: רוח שטות כאשר נכנס כן יצא, ועוז ביד בן דעה להתגבר עליו ולהכריעו תחתיו, אבל הדעת המסתלקת אין להשיבה, אין חכמה ואין תבונה עוד, אין עצה להתקומם נגד האסון הנורא הזה ואין תחבולה להנצל ממנו.

והמצוה מהיהדות באמרם שתוכל היהדות להתקיים על רעיון הבל של הלאומיות המלאכותית, שכל עצמותה אינה רק רוח זרה חיצונית, והיהדות לפי רוחם שיצרוה להדוך בכחה אמונת ישראל ותורתו, כמבואר היטב בכל דבריהם, במאמריהם בפטפוטיהם על כל אספותיהם, ובכל נשפי חשקיהם עם בתולותיהם.

בוא וראה עד כמה גדלה אסון סלוק הדעת!

על סלוק הדעת מחכמי התורה מהשכל וידוע שאין בכח אנושי להמציא לישראל מנוחה שלמה כללית ותכליתה שיהיו בה בטוחים — דוד המלך אמר אנה אלך מרוחך גו', וכבר היינו בארצנו וגלינו פעמים על עזבנו את תורתו, אין מנוס לנו ואין מפלט בתחבולה טבעית; בכל ארצות הדרור והחפש נהפכו לנו הגאורים שבנאורים כקשת רמיה, ובאלפי המושלמנים הלא לפני איזה שנים עשו הרג רב ואבדון גם בארצות נוצרים, האם שמה נהיה בטוחים משוד ורצח? אנו אין לנו אלא לצפות לישועת ה' כמש"כ קוה לה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', ואשרי כל חוכי לו, וכאשר נתרפא מאסון סלוק הדעת תמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

על סלוק הדעת מבלי התבונן לתנועה הציונית שכל מציאותה הוא רק בכח האינקוויזיציא שמפילים חתיתם על החרידים בכח הספרות העתית שהתמכרו להם, שעל ידם שופכים קתוניות של חרופים וגדופים והוצאת שם רע על גדולים וטובים, וכאותה האינקוויזיציא שמפילים חתתם זה כששים שנה לתכלית ההשכלה שכונתם הפנימית היתה נכרת מתוך מעשיהם להשכיח את עמנו מתורתו ומכל קשט ודת כפי שמודים עתה בעצמם שההשכלה ההיא הביאה את צעירי הדור להתבוללות, באינקוויזיציא זו משתמשים גם כעת, אחרי שמקרי התקופה האחרונה טפחו על פניהם, לכן שנו רק שכם בשם חובבי ציון, אבל לא את מאוויהם ותהלוכותיהם, ולמשכיל לפנים יקראו היום חובב ציון או ציוני, ועוד פי שנים ברעתה, כי בשם קדושת ציון עורעים ריש ולענה של הכפירה בכפליים; ראש הציונים הד"ר מאנדלשטאם לא בוש ללעוג ולהכחיש את כל מצות וחקי התורה בגלוי למען ציון, ועוד באו חכל סופרים ציונים לעשרות להחזיק בו, ובעוד שמתפארים כי מגמתם להחזיר את הצעירים אל היהדות ולחזק את האחדות, הנה בספרותם ובמעשיהם עושים ההיפך, מכחישים בתורה ובמצות בגלוי; סמאלענסקין יאמר כי החוקים והמצות המה פגרי מתים; הפרדס הרנ"ד יאמר כי תורתנו נתאבנה ושאלת האומה היא להשתלב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלא תורה ומצות) ולהשאר בכ"ז לב עברי, ואין קץ למבול הכפירות שמפיצים בלי הרף,

ולתכלית ציון המדינית מקדישים כל האמצעים ומתאספים בחורים ובתולות יחד לנשפי חשק לצאת במחולות גם בליל הסליחות, מרחיקים לבב אבות ובנים ובנות, מרבים מחלוקות וקטגוריות ומפריעים השלום והאחדות בכל הקהלות, ובאלה עוד מתימרים להחיות העצמות היבשות לקיבוץ גליות, היש לך סלוק הדעת גדול מזה? וה' ישלח את משיחו הולך תמים לקבץ נדחי ישראל המפוזרים לא על ידי נערים תעלולים ונשפי חשק ועגבים ודרשות דופי של מטיפים, ולא בעקירת התורה והמצות, כי אם כמורשת אבות אשר אליו יחלו כל אסירי התקוה.

מאת שלומי אמוני ישראל מדווינסק.